

๒๐ ก.ค. ๒๕๓๖

การกระจายคำศัพท์ในบริเวณแนวแบ่งเขตภาษาไทยถิ่นใต้และภาษาไทยถิ่นกลาง
ความแตกต่างทางภูมิศาสตร์และทางสังคม

A LEXICAL DISTRIBUTION IN THE AREA OF THE LINGUISTIC BORDERLINE
BETWEEN CENTRAL THAI DIALECT AND SOUTHERN THAI DIALECT : A
GEOGRAPHICAL AND SOCIAL VARIATION.

อุภินันทนาการ

จาก

ศ. มัทธาภิเษกวิไล ม. มหิดล

เฉลิมชัย มนุเสวต

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

พ.ศ. ๒๕๓๖

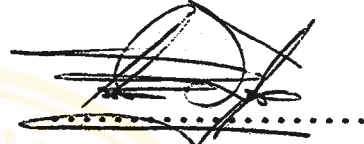
Copyright by Mahidol University

32475

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การกระจายคำศัพท์ในบริบทแนวแบ่งเขตภาษาไทยถิ่นใต้และภาษาไทยถิ่นกลาง
ความแตกต่างทางภูมิศาสตร์และทางสังคม

เจมส์ชัย มั่นเสวต

ผู้วิจัย

.....
สมทรง บุรุษพัฒน์

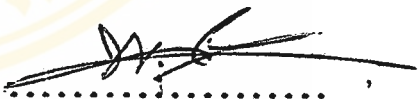
สมทรง บุรุษพัฒน์, Ph.D.

ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

.....
สุขุมาวดี ชำหิรัญ

สุขุมาวดี ชำหิรัญ, M.A.

กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ไพบูลย์ ดวงจันทร์, ศศ.ม., D.E.A.

กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

.....
ไศภนา ศรีจำปา

ไศภนา ศรีจำปา, ศศ.ม.

ประธานคณะกรรมการประจำหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาศาสตร์

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรม

เพื่อพัฒนาชนบท

.....
ฉัตร จุลสมชัย

ฉัตร จุลสมชัย, พ.บ., Ph.D.

คณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์
เรื่อง

การกระจายคำศัพท์ในบริเวณแนวแบ่งเขตภาษาไทยถิ่นใต้และภาษาไทยถิ่นกลาง
ความแตกต่างทางภูมิศาสตร์และทางสังคม

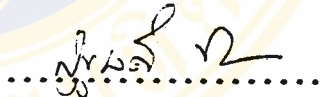
ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์
วันที่ 26 เมษายน 2537

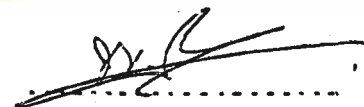
เจลิ้มชัย มุกเสวด
ผู้วิจัย

.....
สมทรง บุรุษพันธ์, Ph.D.

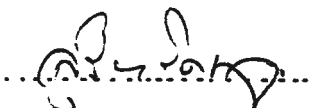
ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

สุขุมาวดี ชำศิริณ, M.A.
กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

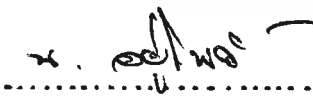

ไพบูลย์ ดวงจันทร์, ศศ.ม., D.E.A.
กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

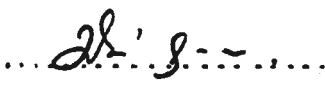

สุริยา รัตนกุล, Ph.D.
ผู้อำนวยการ

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรม
เพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล

นวนิธิ อยู่โพธิ์, Ph.D.
กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

มนตรี จุลสมัย, พ.บ., Ph.D.
คณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ นายเฉลิมชัย มนุเสวต

วัน เดือน ปีเกิด 5 ธันวาคม 2506

สถานที่เกิด จังหวัดชุมพร ประเทศไทย

ประวัติการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา
พ.ศ. 2525-2528
ศิลปศาสตรบัณฑิต (ภาษาและวรรณคดีไทย)
มหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ. 2529-2537
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาศาสตร์)

ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน พ.ศ. 2532 - ปัจจุบัน : วิทยาลัยโยนง ลำปาง
ตำแหน่ง ผู้ช่วยรองอธิการฝ่ายกิจการนักศึกษา
พ.ศ. 2536 อาจารย์พิเศษ วิทยาลัยครูลำปาง
พ.ศ. 2535 - ปัจจุบัน อาจารย์ผู้ติดตามการเรียน
การสอนปริญญาโทภาคพิเศษ สถาบันบัณฑิตพัฒน
บริหารศาสตร์ โครงการนิต้า - โยนง

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ใช้เวลาในการจัดทำยาวนานเป็นพิเศษ แต่ก็สำเร็จลุล่วงลงจนได้ด้วยความกรุณาและความเกื้อกูลจากบุคคลต่าง ๆ ผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ของสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมทรง บุรุษพัฒน์ ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ และเสียสละเวลาตรวจแก้ไข เนื้อหาวิทยานิพนธ์เล่มนี้ พร้อมทั้งให้กำลังใจ แก่ผู้วิจัยตลอดเวลา กระทั่งงานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลง

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุชิวาตี ชำหิรัญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ไพบูลย์ ดวงจันทร์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นวนิธิ อยุธยา ที่กรุณาตรวจแก้และให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ยิ่งในการวิจัย

ขอขอบพระคุณ คุณเปี้ยกนิษฐ หงษ์ทอง นักวิชาการงานบริการการศึกษาสถาบันวิจัย ภาษาและวัฒนธรรม ที่กรุณาให้คำแนะนำและช่วยประสานงานต่าง ๆ จนงานวิจัยนี้ดำเนินไปด้วย ความเรียบร้อย

บุคคลอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งส่งผลให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จด้วยดีก็คือ ผู้บอกภาษาทุก ๆ ท่าน และข้าราชการ อำเภอทับสะแก อำเภอบางสะพาน และอำเภอบางสะพานน้อย ที่กรุณาให้ความสะดวกต่าง ๆ ในการเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณในความกรุณาของทุกท่าน อย่างยิ่ง

ท้ายที่สุดบุคคลที่ผู้วิจัยรำลึกในคุณูปการตลอดเวลา คือ มารดาและพี่ ๆ รวมทั้งบุคคลอื่น ๆ ที่สนับสนุนทั้งทุนทรัพย์และกำลังใจตลอดมา จนเป็นผลให้งานวิจัยนี้ สำเร็จลุล่วงตาม เป้าหมายที่วางไว้

เฉลิมชัย มนุเสวต

ส่วนแนวโน้มของแนวแบ่งเขตของภาษา พบว่ามีแนวโน้มในการเคลื่อนตัวไปในทาง
ใต้ โดยพิจารณาจากแนวแบ่งเขตภาษาของผู้ใช้ภาษา 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มอายุ 50 ปีขึ้นไป การศึกษาไม่เกิน ป.4 ซึ่งเป็นตัวแทนคนรุ่นเก่า จะมีแนวแบ่งเขตภาษาอยู่ที่บ้านทับสะแกและบ้านอ่างทอง อำเภอทับสะแก
2. กลุ่มผู้ใช้ภาษาทั้งหมด โดยไม่คำนึงถึงตัวแปรทางสังคม มีแนวแบ่งเขตภาษาเป็นภาพรวมของการใช้ภาษาปัจจุบัน อยู่ที่บ้านเขาม้าร้องและบ้านบ่อทองกลาง อำเภอบางสะพาน
3. กลุ่มอายุ 15-25 ปี มีการศึกษาจบ ม.6 หรือ มศ. 5 ขึ้นไป ซึ่งเป็นตัวแทนของคนรุ่นใหม่ มีแนวแบ่งเขตภาษาอยู่ที่บ้านห้วยลึก อำเภอบางสะพานน้อย

Thesis Title "A Lexical Distribution in the Area of the Linguistic Borderline between Central Thai Dialect and Southern Thai dialect : A Geographical and Social Variation.

Name Chalermchai Manoosawet.

Degree Master of Arts (Linguistics)

Thesis Supervisory Committee

Somsong Burusphat, Ph.D.

Sukhumawadee Khamhiran M.A.

Paiboon duangchan M.A. , D.E.A.

Date of Graduation 26 April B.E. 2537 (1994)

Abstract

The main purpose of this study is to find out whether or not the social variable such as age and education have influence on the choice of lexical items in the area of the linguistic borderline between Central Thai dialect and Southern Thai dialect. It also studies the trend in the movement of isogloss.

In this study, 44 semantic units have been collected by means of self-interviewing. The data collection is systematically operated in 31 areas, stretching from Amphur Tab Sakae to Amphur Bang Saphan Noi, prachuapkhirikhan province.

The result of the thesis shows that the social variables such as age and education condition the choice of lexical items. That is, the young and better educated speakers have more tendency to choose lexical items of the Central Thai dialect than the old and less educated ones.

By considering 3 groups of the users, it has been found that the trends in the movement of the isogloss mobilize to the South.

1) The representatives of the old generation, age between 50 years and finished Prathom 4, are in the isogloss around Ban Tab Sa Kae and Ban Ang Thong.

2) The representatives of the whole group, without considering the social variables, are in the isogloss around Ban Khau Ma Rong and Ban Bor Thong Lang, Amphur Bang Saphan.

3) The representatives of the new generation, age between 15 to 25 years old and finished Mathayom 6 or upper, are in the isogloss around Ban Huay Sak, Amphur Bang Saphan Noi.

สารบัญ

ประวัติผู้วิจัย	
กิตติกรรมประกาศ	
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (ABSTRACT)	ข
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ซ
บทที่	
1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย	3
1.3 สมมติฐานในการวิจัย	3
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.5 ประโยชน์ของการวิจัย	4
1.6 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
1.7 รายละเอียดเกี่ยวกับห้องที่จะทำการวิจัย	9
1.7.1 อ.ทับสะแก	9
1.7.2 อ.บางสะพาน	10
1.7.3 อ.บางสะพานน้อย	11
1.8 คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้	12

2	วิธีดำเนินการศึกษา	14
2.1	การดำเนินการศึกษาระยะที่หนึ่ง	14
2.1.1	การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	14
2.1.2	การสำรวจข้อมูลเบื้องต้นขั้นแรก	14
2.1.3	การสำรวจข้อมูลเบื้องต้นขั้นสอง	14
2.2	การดำเนินการศึกษาระยะที่สอง	15
2.2.1	การกำหนดจุดเก็บข้อมูล	15
2.2.2	การเลือกคำศัพท์สำหรับศึกษา	17
2.2.3	การสร้างแบบสอบถาม	18
2.2.4	การคัดเลือกผู้บอกภาษา	19
2.2.5	การเก็บข้อมูล	21
3	การวิเคราะห์ศัพท์	22
3.1	เกณฑ์การพิจารณาศัพท์	22
3.1.1	เกณฑ์การพิจารณาแยกศัพท์	22
3.1.2	เกณฑ์การพิจารณาศัพท์เดียวกัน	23
3.2	เกณฑ์การพิจารณารูปแปรของศัพท์เดียวกัน	24
3.2.1	การแปรรูปของเสียง	24
3.3	ตารางวิเคราะห์ศัพท์	26
3.4	การพิจารณาจัดศัพท์	44

	จ	
4	การแสดงผลการกระจายคำศัพท์บริเวณแนวแบ่ง เขตภาษา	50
4.1	การกระจายคำศัพท์ตามลักษณะทางภูมิศาสตร์และตัวแปรทางสังคม	50
4.1.1	การสร้างแผนที่	50
4.1.2	การลงสัญลักษณ์	50
4.2	การใช้ศัพท์โดยพิจารณาจากปริมาณของการเลือกใช้คำศัพท์ภาษาถิ่น	57
4.2.1	แสดงภาพรวมของปริมาณการใช้คำศัพท์ในแต่ละจุดเก็บข้อมูล โดยไม่คำนึงถึงตัวแปรทางสังคม	58
4.2.2	แสดงปริมาณการเลือกใช้คำศัพท์โดยพิจารณาตามตัวแปรทางสังคม	62
4.3	การหาแนวแบ่ง เขตภาษา	74
5	สรุปผลการศึกษา	83
5.1	สรุปผลการวิจัย	83
5.2	ปัญหาในการวิจัย	85
5.3	ข้อเสนอแนะ	86
	บรรณานุกรม	87
	ภาคผนวก	90

สารบัญตาราง

ตารางที่

1	แสดงตัวอย่างตารางวิเคราะห์ศัพท์	26
2	แสดงการวิเคราะห์ศัพท์ที่เป็นรูปแปรของศัพท์เดียวกัน	28
3	แสดงหน่วยอรรถที่แทนด้วยศัพท์ 2 ศัพท์	45
4	แสดงหน่วยอรรถที่แทนด้วยศัพท์ 3 ศัพท์	46
5	แสดงหน่วยอรรถที่แทนด้วยศัพท์ 4 ศัพท์	48
6	แสดงหน่วยอรรถที่แทนด้วยศัพท์ 5 ศัพท์	48
7	แสดงหน่วยอรรถที่แทนด้วยศัพท์ 6 ศัพท์	49
8	แสดงปริมาณการเลือกใช้ศัพท์ของผู้ใช้ภาษาทุกจุดเก็บข้อมูล โดยไม่คำนึงถึงตัวแปรทางสังคม	58
9	แสดงแนวแบ่งเขตภาษาโดยภาพรวม จากสัดส่วนการเลือกใช้ศัพท์	76
10	แสดงแนวแบ่งเขตภาษาของผู้ใช้ภาษากลุ่ม 31 จากสัดส่วนการเลือกใช้ศัพท์	78
11	แสดงแนวแบ่งเขตภาษาของผู้ใช้ภาษากลุ่ม 13 จากสัดส่วนการเลือกใช้ศัพท์	80

สารบัญภาพ

ภาพที่		
1	แผนที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	8
2	แผนที่แสดงบริเวณพื้นที่ที่ศึกษา	53
3	แผนที่แสดงการหาจุดเก็บข้อมูล	54
4	แผนที่แสดงจุดเก็บข้อมูล	55
5	แผนที่แสดงการกระจายคำศัพท์ทางภูมิศาสตร์และตามลักษณะตัวแปรทางสังคม	56
6	แผนภูมิแสดงการเลือกใช้ศัพท์ของผู้ใช้ภาษา โดยไม่คำนึงถึงตัวแปรทางสังคม	60
7	แผนภูมิแสดงอัตราการเลือกใช้ศัพท์ของผู้ใช้ภาษากลุ่ม 11	63
8	แผนภูมิแสดงอัตราการเลือกใช้ศัพท์ของผู้ใช้ภาษากลุ่ม 21	64
9	แผนภูมิแสดงอัตราการเลือกใช้ศัพท์ของผู้ใช้ภาษากลุ่ม 31	65
10	แผนภูมิแสดงอัตราการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นกลางของผู้ใช้ภาษา 3 ระดับอายุ	66
11	แผนภูมิแสดงอัตราการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้ของผู้ใช้ภาษา 3 ระดับอายุ	67
12	แผนภูมิแสดงอัตราการเลือกใช้ศัพท์ของผู้ใช้ภาษากลุ่ม 11	69
13	แผนภูมิแสดงอัตราการเลือกใช้ศัพท์ของผู้ใช้ภาษากลุ่ม 12	68
14	แผนภูมิแสดงอัตราการเลือกใช้ศัพท์ของผู้ใช้ภาษากลุ่ม 13	70
15	แผนภูมิแสดงอัตราการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นกลางของผู้ใช้ภาษา 3 ระดับการศึกษา	72
16	แผนภูมิแสดงอัตราการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้ของผู้ใช้ภาษา 3 ระดับการศึกษา	73
17	แผนภูมิแสดงปริมาณการใช้คำศัพท์ทั้งสองภาษาของผู้ใช้ภาษากลุ่ม 13 และ 31	81
18	แผนที่แสดงแนวแบ่งเขตภาษาจากผลการวิจัย	84

1.1 ความเป็นมาของไวยากรณ์

การศึกษาภาษาถิ่นนั้น อาจสรุปเนื้อหาทางภาษาที่จะศึกษาได้เป็น 3 แขนงใหญ่ ๆ คือ ระบบเสียง โครงสร้างประโยค และคำศัพท์ การศึกษาภาษาไทยถิ่นเท่าที่มีผู้ศึกษามาแล้วนั้นพบว่าส่วนใหญ่เป็นการศึกษาภาษาไทยถิ่นในด้านระบบเสียงและโครงสร้างประโยค วิธีการศึกษานั้นรวมทั้งแบบวรรณลักษณะภาษาถิ่นใดถิ่นหนึ่ง และแบบศึกษาเปรียบเทียบภาษาไทยถิ่นตั้งแต่สองถิ่นขึ้นไป แต่ในทศวรรษที่ผ่านมา วิธีการศึกษาภาษาไทยถิ่นอีกวิธีหนึ่งที่กำลังมีผู้สนใจศึกษามากขึ้น คือ การศึกษาภาษาไทยถิ่นเชิงภูมิศาสตร์ โดยเฉพาะการศึกษาด้านภูมิศาสตร์คำศัพท์ เช่น สมทรง บุรุษพัฒน์ 2524 วรรณพร ทองมาก 2526 วันทนีย์ พันธชาติ 2526 วารี วิสกุล 2526 วิจิรัตน์ ภาณุพงษ์ 2527 ประภัสสร มลิวัลย์ 2530 เป็นต้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงคิดว่า ควรจะขยายขอบเขตของการศึกษาภาษาไทยถิ่นด้านนี้ออกไปอีก โดยการเพิ่มตัวแปรทางสังคมเข้าไปในการศึกษาภูมิศาสตร์คำศัพท์ด้วย เพราะผู้วิจัยมีความคิดว่าตัวแปรต่าง ๆ ทางสังคมน่าจะมีอิทธิพลในการเลือกใช้คำศัพท์ของผู้คนในชุมชน ซึ่งผลที่ตามมาคือ ก่อให้เกิดการแปรและการกระจายของคำศัพท์ในชุมชนเดียวกันด้วย ซึ่งตรงกับคำกล่าวของ Langacker (1968) ซึ่งสรุปได้ว่า ความแตกต่างทางภาษาไม่สามารถจะกล่าวในเรื่องทางภูมิศาสตร์อย่างเดียว ควรจะมีองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น กลุ่มของสังคม ชนชั้น และรูปแบบ (Style) และคำกล่าวของ Hockett (1958) ซึ่งสรุปได้ว่าภาษาทุกภาษามีการแปร ซึ่งมักจะมีสหสัมพันธ์ (Correlations) กับโครงสร้างของสังคมและที่ตั้งชุมชน

บริเวณพื้นที่ที่จะศึกษานั้นเป็นบริเวณที่มีการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นได้และภาษาไทยถิ่นกลางปะปนกัน และในบางครั้งก่อให้เกิดปัญหาในการสื่อสารระหว่างครูกับนักเรียน จึงมีผู้ทำการ

ศึกษาเพื่อจะกำหนดแนวแบ่งเขตการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้และภาษาไทยถิ่นกลางขึ้นในปี 2526
 วรรณพร ทองมาก ได้นำเสนอนิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต เรื่อง " แนวแบ่งเขตภาษา
 ไทยถิ่นกลางกับภาษาไทยถิ่นใต้โดยใช้คำศัพท์เป็นเกณฑ์ " ต่อบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหา
 วิทยาลัย โดยรายงานผลการวิจัยว่า แนวแบ่งเขตภาษาไทยถิ่นกลางกับภาษาไทยถิ่นใต้โดยใช้
 คำศัพท์เป็นเกณฑ์นั้น อยู่ระหว่างบ้านน้ำตก อำเภอทับสะแก กับ บ้านกรูด อำเภอบางสะพาน
 จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ในครั้งนั้น วรรณพร ได้เก็บข้อมูลตั้งแต่ อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
 จนถึงกิ่งอำเภอทุ่งตะโก จังหวัดชุมพร โดยกำหนดจุดเก็บข้อมูล 19 จุด ผู้บอกภาษา 19 คน
 ซึ่งเลือกโดยควบคุมตัวแปรทางสังคม เช่น เป็นเพศหญิงเท่านั้น อายุ 40-60 ปี อาชีพทำนาทำ
 สวน จุดมุ่งหมายของการศึกษา คือ หาแนวแบ่งเขตภาษาไทยถิ่นกลางกับภาษาไทยถิ่นใต้

ดังนั้นการวิจัยในครั้งนี้ จึงมุ่งที่จะศึกษาความแตกต่างและแนวโน้มของการใช้คำ
 ศัพท์ในบริเวณแนวแบ่งเขตระหว่างภาษาถิ่นใต้กับภาษาไทยถิ่นกลาง โดยพิจารณาจากการ
 กระจายคำศัพท์ในแต่ละท้องถิ่นและตัวแปรต่าง ๆ ทางสังคม จากจุดเก็บข้อมูล 38 จุด ผู้บอกภาษา
 266 คน คัดเลือกโดยการกำหนดตัวแปรทางสังคมอย่างเป็นระบบ

1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการแปรและการกระจายคำศัพท์ของภาษาไทยถิ่น ในบริเวณแนวแบ่งเขตภาษาไทยถิ่นใต้และภาษาไทยถิ่นกลาง
2. เพื่อศึกษาว่าองค์ประกอบต่าง ๆ ทางสังคม เช่น อายุ การศึกษา และอาชีพ ที่แตกต่างกันไปจะมีอิทธิพลต่อความแตกต่างของการใช้ศัพท์หรือไม่ อย่างไร
3. เพื่อศึกษาแนวโน้มการใช้คำศัพท์ของผู้ใช้ภาษาในบริเวณนี้
4. เพื่อเป็นการขยายขอบเขตของการศึกษาภาษาไทยถิ่นเชิงภูมิศาสตร์ให้กว้างขึ้น

1.3 สมมติฐานในการวิจัย

1. ผู้ที่มีอายุน้อย จะมีปริมาณการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นกลางมากกว่าผู้ที่มีอายุมาก เพราะมีโอกาสได้เดินทางไปในที่ต่าง ๆ และได้รับข่าวสารที่เป็นภาษาไทยถิ่นกลางมากกว่าผู้ที่มีอายุมากซึ่งส่วนใหญ่จะมีการศึกษาน้อย และมักจะอยู่กับบ้านไม่ค่อยมีโอกาสเดินทางไปไหน ส่วนผู้ที่มีอายุอยู่ในวัยกลางคนจะมีการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้และภาษาไทยถิ่นกลางในสัดส่วนใกล้เคียงกัน
2. ผู้ที่มีการศึกษาสูงตั้งแต่ ม.6 (ม.ศ.5) ขึ้นไป จะมีปริมาณการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นกลางมากที่สุด และผู้ที่มีการศึกษาน้อยไม่เกิน ป.4 จะมีปริมาณการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นกลางน้อยที่สุด
3. ผู้มีอาชีพเปิดจะมีปริมาณการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นกลางมากกว่าผู้มีอาชีพปิดเพราะมีโอกาสติดต่อกับสังคมมากกว่า และผู้มีอาชีพเปิดส่วนใหญ่มักจะเป็นผู้มีการศึกษาค่อนข้างสูง
4. แนวโน้มของการใช้คำศัพท์ในบริเวณแนวแบ่งเขตภาษาไทยถิ่นใต้ กับภาษาไทยถิ่นกลาง จะมีปริมาณการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นกลางมากขึ้น นั่นก็คือลักษณะทิศทางของแนวแบ่งเขตภาษาไทยถิ่นใต้กับภาษาไทยถิ่นกลางจะมีการเคลื่อนหรือเลื่อนตัวจากแนวเดิมลง ไปทางใต้ เพราะปัจจุบันการได้รับข่าวสารสะดวกมาก และผู้คนได้รับการศึกษาสูงขึ้นกว่าคนรุ่นเก่า

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาความแตกต่างของการใช้คำศัพท์ในวงคำศัพท์จำนวน 44 หน่วยย่อยที่ใช้ติดต่อกันในบริเวณแนวแบ่งเขตภาษาไทยถิ่นใต้กับภาษาไทยถิ่นกลาง ซึ่งได้แก่ท้องที่อำเภอทับสะแกและอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และเนื่องจากผู้วิจัยมีสมมติฐานว่าแนวแบ่งเขตน่าจะมีทิศทางเคลื่อนลงไปทางใต้ จึงได้เพิ่มพื้นที่ที่จะศึกษาขึ้นอีกหนึ่งอำเภอคือ อำเภอบางสะพานน้อย รวมพื้นที่ที่จะศึกษาทั้งสิ้น 3 อำเภอ คือ อำเภอทับสะแก อำเภอบางสะพาน และอำเภอบางสะพานน้อย โดยกำหนดจุดเก็บข้อมูลในเบื้องต้นทั้งสิ้น 38 จุด (จะกล่าวโดยละเอียดในบทต่อไป)

2. ตัวแปรทางสังคมที่จะนำมาใช้ในการศึกษาคั้งนี้ได้แก่ อายุ การศึกษา และอาชีพ เหตุที่มีได้นำเอาตัวแปรทางเพศมาศึกษาด้วยเพราะจากการสุ่มตัวอย่างในการสำรวจเบื้องต้นพบว่า เกือบจะไม่มี ความแตกต่างในการใช้คำศัพท์ระหว่างเพศชายและเพศหญิง

3. การศึกษาคั้งนี้จะไม่นำเสียงวรรณยุกต์มาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาคำศัพท์ ส่วนความแตกต่างของเสียงสระและเสียงพยัญชนะจะจัดเป็นการแปรของคำศัพท์ (กล่าวละเอียดในบทที่ 3)

1.5 ประโยชน์ของการวิจัย

1. ทำให้ทราบว่าท้องที่ได้ใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้ และท้องที่ได้ใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นกลาง
2. ทำให้เห็นแนวโน้มของการใช้คำศัพท์ของผู้ใช้ภาษาในบริเวณนี้
3. ผลพลอยได้จากการวิจัยอาจทำให้เห็นแนวแบ่งเขตภาษาไทยถิ่นใต้กับภาษาไทยถิ่นกลางชัดเจนขึ้น
4. เป็นแนวทางในการศึกษาภูมิศาสตร์คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเชิงสังคมต่อไป
5. ผลของการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐโดยตรง เช่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบท หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนและจัดการทางการศึกษา เพราะหากรู้ลักษณะภาษาถิ่นนั้น ๆ แล้วก็จะสามารถชี้แนะให้ผู้เกี่ยวข้องเห็นความ

แตกต่างของภาษาไทยถิ่นกลางกับภาษาถิ่นอื่น ๆ ได้ โดยเฉพาะในการพัฒนา การสื่อสารด้วย ภาษาถิ่นเดียวกันก็จะยิ่งทำให้เกิดความสัมพันธอันดีกับประชาชนในท้องถิ่นด้วย

1.6 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาภูมิศาสตร์ภาษา (Linguistic Geography) หรือภูมิศาสตร์ภาษาถิ่น (Dialect Geography) เป็นการศึกษาความแตกต่างของภาษาในเขตพื้นที่ที่กำหนดไว้ ความแตกต่างเหล่านี้ Bloomfield จำแนกเป็น 3 ลักษณะ คือ ระบบเสียง (Phonology) ศัพท์ (Lexicon) และไวยากรณ์ (Grammar) โดยทั่ว ๆ ไป ผู้ที่ศึกษาภูมิศาสตร์ภาษามัก จะเสนอผลการศึกษาในรูปของแผนที่ที่แสดงการแบ่งเขตการใช้ภาษา หรือแสดงความแตกต่างในการใช้ภาษาตามพื้นที่ในเขตต่าง ๆ

การศึกษาภูมิศาสตร์ภาษาถิ่นนั้น นักภาษาศาสตร์ได้ให้ความสนใจมานานแล้ว โดยเฉพาะปลายศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา ได้มีผลงานการศึกษาภาษาถิ่นในยุโรปและอเมริกา เป็นจำนวนมาก

นักภาษาศาสตร์ที่ศึกษาภูมิศาสตร์ภาษาถิ่นที่ควรกล่าวถึง คือ Georg Wenker กล่าวได้ว่า การศึกษาภูมิศาสตร์ภาษาถิ่นของ Wenker เป็นการศึกษาภูมิศาสตร์ภาษาถิ่นเป็นครั้งแรก ตรงกับปี ค.ศ. 1876 โดยศึกษาในประเทศเยอรมัน ด้วยวิธีการส่งแบบสอบถามซึ่งเขียนเป็น ภาษาเยอรมันมาตรฐานจำนวน 40 ประโยค ไปยังครูใหญ่ของโรงเรียนต่าง ๆ ประมาณ 40,000 แห่ง เพื่อให้แปลเป็นภาษาถิ่นส่งกลับคืน แล้วนำมาสร้างแผนที่แสดงการกระจายที่แตกต่างกันทางภูมิศาสตร์ (Geographic Distribution) ทำให้เห็นว่าความแตกต่างของ ภาษาที่พบจะเกี่ยวข้องกับความแตกต่างตามพื้นที่ด้วย Wenker ทำการศึกษาต่อไปจนกระทั่งปี ค.ศ. 1926 จึงเสร็จสมบูรณ์ และเป็นงานที่ชื่อ Deutscher Sprachatlas (ภูมิศาสตร์ภาษาถิ่น เยอรมัน)

นักภาษาศาสตร์อีกผู้หนึ่ง ซึ่งได้สร้างผลงานทางด้านภาษาศาสตร์ภาษาถิ่นไว้อย่างน่าสนใจมากที่สุด คือ Hans Kurath กับผลงานชื่อ The Linguistic Atlas of New England (Kurath 1934) พร้อมด้วยคู่มือเล่มหนึ่ง คือ Handbook of the Linguistic Geography of New England งานชิ้นนี้ Kurath ใช้เวลานานนับสิบปี โดยอาศัยความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย เขาได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัยไว้อย่างชัดเจน เช่น การเลือกจุดเก็บข้อมูล การเลือกผู้บอกภาษา คำแนะนำเมื่อออกเก็บข้อมูลจริง ตลอดจนการสร้างแผนที่ เพื่อเสนอผลการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการศึกษาภาษาเชิงภูมิศาสตร์ต่อ ๆ มา และในปี ค.ศ. 1972 เขาได้เสนอผลงานอีกเล่มหนึ่งคือ Studies in Area Linguistic ซึ่งเป็นหนังสือที่เสนอวิธีการศึกษาภาษาเชิงภูมิศาสตร์ พร้อมทั้งเสนอตัวอย่างผลงานการศึกษาภาษาถิ่นต่าง ๆ ด้วย

ส่วนผลงานการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีดังนี้

สมทรง บุรุษพันธ์ (2524) ได้ศึกษาเรื่อง "การกระจายคำศัพท์ในจังหวัดพิษณุโลก" ซึ่งมีการกระจายที่แตกต่างกันใน 2 ลักษณะ คือ

1. การกระจายคำศัพท์ตามท้องที่
2. การกระจายคำศัพท์ตามความแตกต่างของ อายุ การศึกษา อาชีพ และเพศ

การศึกษาของสมทรง (2524) มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อที่จะนำผลการศึกษามาตัดสินว่า จังหวัดพิษณุโลกซึ่งมีภาษาไทยถิ่นใช้หลายภาษา เช่น ภาษาไทยถิ่นเหนือ ภาษาไทยถิ่นอีสาน และภาษาไทยถิ่นกลาง ควรจะจัดเป็นจังหวัดในภาคเหนือหรือภาคกลางของประเทศไทย เพราะเป็นจังหวัดที่อยู่กึ่งกลางของ 2 ภาคนี้

การเก็บข้อมูลใช้วิธีส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ แบบสอบถามประกอบด้วยหน่วยอรรถ 100 หน่วยอรรถ โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกศัพท์ที่ให้มา หรือเขียนศัพท์ที่ใช้พูดมา ในช่องที่กำหนดให้ ถ้าศัพท์นั้นไม่มีให้เลือกในแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามนี้ไปยังครูใหญ่โรงเรียนต่าง ๆ ใน 74 ตำบล ตำบลละ 9 ฉบับ รวม 666 ฉบับ โดยให้ครูใหญ่เป็นผู้หาผู้ตอบแบบสอบถาม

ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในเรื่อง อายุ การศึกษา อาชีพ และเพศ เพื่อดูอิทธิพลของสิ่งเหล่านี้ต่อภาษา

ผลการศึกษาเสนอในรูปแบบที่แสดงการกระจายของศัพท์ที่แสดงให้เห็นว่า มีการใช้ศัพท์ภาษาไทยถิ่นกลาง ในเกณฑ์เฉลี่ยสูงกว่าภาษาไทยถิ่นอื่น ๆ และผู้วิจัยยังได้สรุปว่าลักษณะภูมิศาสตร์ เช่น เขตที่ราบลุ่ม เขตที่สูง และภูเขามีสัมพันธ์กับการกระจายของคำศัพท์ และองค์ประกอบเรื่องอายุ การศึกษา อาชีพ และเพศ ก็มีส่วนทำให้การใช้ศัพท์แตกต่างกัน แต่ก็ได้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้การใช้ศัพท์แตกต่างกัน จากผลการศึกษาผู้วิจัยได้สรุปในที่สุดว่าควรจัดจังหวัดพิษณุโลก อยู่ในภาคกลางของประเทศไทย

วรรณพร ทองมาก (2526) ได้ศึกษาเรื่อง "แนวแบ่งเขตภาษาไทยถิ่นกลางกับภาษาไทยถิ่นใต้โดยใช้ศัพท์เป็นเกณฑ์" โดยมีจุดประสงค์ที่จะศึกษาการใช้คำศัพท์ในบริเวณตั้งแต่อำเภออุบลบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จนถึงกิ่งอำเภอทุ่งตะโก จังหวัดชุมพร เพื่อนำมาหาแนวแบ่งเขตภาษาไทยถิ่นกลางกับภาษาไทยถิ่นใต้

การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้เดินทางไปสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ณ จุดเก็บข้อมูล แบบสอบถามประกอบด้วยหน่วยอรรถ 120 หน่วย ใช้ผู้ตอบแบบสอบถาม 19 คน ซึ่งเลือกโดยการควบคุมตัวแปรทางสังคม โดยผู้ตอบแบบสอบถามเหล่านี้เป็นตัวแทนของจุดเก็บข้อมูล 19 จุด

ผลการวิจัยได้แสดงว่าศัพท์ที่ใช้ในบริเวณที่ทำการวิจัยนี้แบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ ศัพท์ไทยถิ่นกลาง ศัพท์ไทยถิ่นใต้ และศัพท์เฉพาะถิ่น และการหาแนวแบ่งเขตภาษาโดยใช้ศัพท์เป็นเกณฑ์นั้นสามารถทำได้ 2 วิธี คือ

1. ดูการกระจายของคำศัพท์
2. ดูสัดส่วนของการใช้ศัพท์ในแต่ละจุด

เมื่อนำผลของทั้งสองวิธีการมาพิจารณาร่วมกันจึงพบว่า แนวแบ่งเขตภาษาไทยถิ่นใต้กับภาษาไทยถิ่นกลาง โดยใช้ศัพท์เป็นเกณฑ์นั้นอยู่ระหว่างบ้านน้ำตก ตำบลห้วยยาง อำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กับ บ้านกรูด ตำบลชัยเกษม อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

1.7 รายละเอียดเกี่ยวกับท้องที่ทำการวิจัย

1.7.1 อำเภอทับสะแก

1.7.1.1 ประวัติความเป็นมา เดิมเป็นป่าเบญจพรรณตั้งอยู่ระหว่างเทือกเขาตะนาวศรีกับอ่าวไทย ต่อมาเมื่อมีคนอพยพเข้ามาทำกินมากขึ้น ในปี.ศ. 2481 จึงเป็นกิ่งอำเภอทับสะแกและยกฐานะเป็นอำเภอในปี.ศ. 2501 ชื่อเดิมของทับสะแกนั้นว่ากันว่า มี "ตาแก่"(คนชรา) ได้เข้ามาจับจองที่ทำกินก่อนคนอื่น ๆ และได้ปลูก "ทับ" (กระท่อม) เป็นที่อาศัย ต่อมาก็มีคนอื่น ๆ เข้ามาทำกินมากขึ้นจนเป็นชุมชนใหญ่ และสถานที่ตั้งชุมชนนั้นก็ไม่มีชื่อเรียกกันมาก่อน เมื่อมีผู้เดินทางไปชุมชนนั้นก็มักจะพูดว่า "ไปทับตาแก่" ซึ่งต่อมาก็กลายเสียงเป็น "ทับสะแก" ในปัจจุบัน

1.7.1.2 ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลาดเอียงจากเทือกเขาตะนาวศรีไปยังอ่าวไทย พื้นที่เป็นดินเหนียวปนทราย ฝนชุกเนื่องจากลมมรสุมพัดผ่านฤดูร้อนค่อนข้างร้อน ฤดูหนาวไม่หนาวจัด

1.7.1.3 การปกครอง การศึกษาและอาชีพ แบ่งเป็น 5 ตำบล 51 หมู่บ้าน มีโรงเรียนประถมศึกษา 28 แห่ง โรงเรียนกรมสามัญศึกษา 1 แห่ง และโรงเรียนเอกชน 2 แห่ง ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพการเกษตร การปศุสัตว์ การประมงและการทำเหมืองแร่

1.7.1.4 การคมนาคม การเดินทางระหว่างอำเภอและจังหวัดมีทางรถยนต์ และรถไฟ ส่วนการคมนาคมภายในอำเภอมิถนนลูกรังเข้าถึงเกือบทุกหมู่บ้าน แต่ในฤดูฝนมักจะชำรุดเสียหาย

1.7.2 อำเภอบางสะพาน

1.7.2.1 ประวัติความเป็นมา "บ้านบางสะพาน" เป็นชื่อของชุมชนดั้งเดิมที่มีอยู่ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ในสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเอกาทศรถ กรีธาทัพไปปราบพระยาตะนาวศรี และได้มาประชุมพลที่อำเภอบางสะพาน บริเวณที่ประชุมพลนี้ปัจจุบันชาวบ้านเรียกว่า "บ้านควร" ปี พ.ศ.2275 สมัยแผ่นดินพระเจ้าบรมโกศ กรมการเมือง ได้มีใบบอกไปว่ามีแร่ทองคำที่ตำบลบางสะพานใหญ่ เป็นทองเนื้อเก้าบริสุทธิ์ จึงโปรดให้เกณฑ์ราษฎรชุดทองคำไปถวายเป็นทองคำ และคงจะได้เปลี่ยนชื่อตำบลบางสะพาน เป็นตำบลกำเนิตนพคุณตั้งแต่นั้นมา ในปี พ.ศ.2396 พระวชิรธรรมสร (แฉ่ม) ดำรงตำแหน่งผู้ว่าการเมืองกำเนิตนพคุณ เป็นเมืองขึ้นจัตวา และเป็นเมืองหน้าด่านด้านพม่า ขึ้นตรงต่อกระทรวงกลาโหม ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ใน ร.ศ.113 (พ.ศ.2438) ทรงเปลี่ยนแปลงการจัดหัวเมืองเป็นมณฑลเทศาภิบาล กระทรวงมหาดไทยได้ยุบ "เมืองกำเนิตนพคุณ" เป็น "อำเภอกำเนิตนพคุณ" ขึ้นกับจังหวัดชุมพร มณฑลสุราษฎร์ธานี ใน พ.ศ.2460 ทางราชการเห็นว่าที่ว่าการอำเภอที่ตั้งอยู่ใกล้สะพานรถไฟข้ามคลองขนาดใหญ่ อันเป็นสัญลักษณ์ที่ทำให้ประชาชนรู้จักชัดเจน จึงโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนชื่ออำเภอเป็น "อำเภอบางสะพาน" มาจนทุกวันนี้

1.7.2.2 ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ เป็นที่ราบชันจากเชิงเขาตะนาวศรีทางตะวันตกสู่ด้านตะวันออกกว้างประมาณ 30 กิโลเมตร ทางทิศตะวันตก เป็นสวนมะพร้าว สวนผลไม้ และป่าสงวนแห่งชาติ เนื้อดินเป็นดินปนทราย อากาศเย็นสบายทั้งฤดูร้อนและฤดูหนาว ส่วนฤดูฝนจะมีฝนชุกและมีระยะเวลานาน

1.7.2.3 การปกครอง การศึกษา และอาชีพ การปกครองแบ่งเป็น 5 ตำบล 51 หมู่บ้าน มีโรงเรียนประถมศึกษา 38 แห่ง โรงเรียนกรมสามัญศึกษา 2 แห่ง โรงเรียนเอกชน 1 แห่ง ประชากรส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพการเกษตร การปศุสัตว์ การทำเหมืองแร่ และการประมง

1.7.2.4 การคมนาคม สะดวกทั้งทางรถยนต์และทางรถไฟ ภายในอำเภอมีถนนลูกรังเชื่อมต่อกับหมู่บ้าน

1.7.3 อำเภอบางสะพานน้อย

1.7.3.1 ประวัติความเป็นมา บางสะพานน้อย เป็นอำเภอใหม่สุดของประจวบคีรีขันธ์ เดิมมีฐานะเป็นกิ่งอำเภอซึ่งจัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2517 โดยแบ่งพื้นที่จากอำเภอบางสะพาน และเมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2524 ได้มีพระราชกฤษฎีกายกฐานะกิ่งอำเภอบางสะพานน้อยขึ้นเป็น อำเภอบางสะพานน้อย

1.7.3.2 ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ บางสะพานน้อยตั้งอยู่ใต้สุดของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จึงมีเขตติดต่อกับจังหวัดชุมพรด้วย ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นป่าเขา ฝนตกเกินกว่า 6 เดือน

1.7.3.3 การปกครอง การศึกษาและอาชีพ การปกครองแบ่งออกเป็น 4 ตำบล 36 หมู่บ้าน มีโรงเรียนประถมศึกษา 22 แห่ง (เป็นของตำรวจตระเวนชายแดน 1 แห่ง) โรงเรียนกรมสามัญศึกษา 1 แห่ง ประชากรประกอบอาชีพการเกษตร การประมง การปศุสัตว์ และทำเหมืองแร่

1.7.3.4 การคมนาคม มีการติดต่อกันทางรถยนต์และรถไฟ การติดต่อระหว่างหมู่บ้านมีถนนลูกรังเข้าถึงหมด บางสายใช้ได้บางฤดู

อย่างไรก็ตาม ทั้ง อำเภอทับสะแก อำเภอบางสะพาน และอำเภอบางสะพานน้อย ต่างก็มีพื้นที่ทางด้านตะวันตกเป็นเทือกเขาตะนาวศรีเป็นแนวยาวติดต่อกันและมีชนกลุ่มน้อยอาศัยอยู่ เช่น กะเหรี่ยง มอญอิสระ ซึ่งบางครั้งมีการปะทะกันระหว่างกะเหรี่ยงกับพม่า มอญกับมอญ ทำให้เป็นปัญหาทางด้านความมั่นคงบ้าง

1.8 คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ภาษาไทยถิ่น (Thai Dialect) หมายถึง ภาษาย่อยของภาษาไทยซึ่งพูดโดยคนส่วนใหญ่ของประเทศไทย ที่มีความแตกต่างกันออกไปตามท้องถิ่นของผู้พูดภาษานั้น ๆ อาศัยอยู่ตามการจัดแบ่งทางการปกครอง มี 4 ถิ่นคือ ภาษาไทยถิ่นกลาง ภาษาไทยถิ่นเหนือ ภาษาไทยถิ่นใต้และภาษาไทยถิ่นอีสาน

ศัพท์เฉพาะถิ่น คือ ศัพท์ที่ใช้ในบริเวณเจดเก็บข้อมูล ซึ่งไม่สามารถจัดให้เป็นศัพท์ในภาษาไทยถิ่นกลางหรือศัพท์ในภาษาไทยถิ่นใต้ได้ เนื่องจากไม่ปรากฏในพจนานุกรมทั้ง 2 ถิ่น

ภูมิศาสตร์ภาษาถิ่น (Dialect Geography) คือ การศึกษาการแปรของภาษาเนื่องจากความแตกต่างของท้องถิ่นที่ผู้พูดอาศัยอยู่

แผนที่ภาษา (Linguistic Map) คือ แผนที่ที่ใช้แสดงความแตกต่างของภาษาถิ่นในด้านต่าง ๆ เช่น ศัพท์ เสียงวรรณยุกต์

ภาษาไทยถิ่นกลาง (Central Thai Dialect) คือ ภาษาย่อยของภาษาไทยที่ใช้พูดกันอยู่ในบริเวณภาคกลางของประเทศไทย

ภาษาไทยถิ่นใต้ (Southern Thai Dialect) คือ ภาษาย่อยของภาษาไทยที่ใช้พูดในบริเวณ 14 จังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย และตอนใต้ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

หน่วยอรรถ (Semantic Unit) คือ หน่วยของความหมาย แต่ละหน่วยอรรถอาจจะแทนด้วยศัพท์จำนวน 1 ศัพท์ หรือมากกว่าก็ได้

ศัพท์ หรือ คำศัพท์ (Lexical Item) คือ คำที่ผ่านขั้นตอนการวิเคราะห์ศัพท์แล้วว่า เป็นหน่วยที่ใช้แทนหน่วยอรรถ ซึ่งหน่วยอรรถหนึ่งอาจแทนด้วยศัพท์มากกว่า 1 ศัพท์ และแต่ละศัพท์อาจมีรูปศัพท์แปรมากกว่า 1 รูปก็ได้

รูปศัพท์แปร หรือ รูปแปรของศัพท์ (Lexical Variation) คือ รูปของศัพท์ เดียวกันที่มีความคล้ายคลึงกันทางเสียงมาก คือ มีความแตกต่างกันเพียงในเรื่องสระ และ/หรือ พยัญชนะ หรือ โครงสร้างคำ

เส้นแบ่งเขตภาษา (Isogloss) คือ เส้นสมมติที่แบ่งแยกบริเวณที่มีลักษณะทางภาษา อย่างใดอย่างหนึ่งเหมือนกัน ออกจากบริเวณที่มีลักษณะทางภาษาอีกอย่างหนึ่งที่ต่างกัน

แนวแบ่งเขตภาษา (Bundle of Isoglosses) หมายถึง แนวของเส้นแบ่งเขต ศัพท์ จำนวนหลายเส้นปรากฏทับกันอยู่

คำศัพท์ที่ไม่รู้จัก หมายถึง ศัพท์ที่ผู้ออกภาษาไม่สามารถตอบได้ เพราะไม่รู้จักหรือไม่ เคยเห็นมาก่อน

วิธีดำเนินการศึกษา

การดำเนินการในการวิจัยเรื่องนี้ เริ่มตั้งแต่การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านนี้ จากแหล่งต่าง ๆ การเดินทางไปสำรวจในพื้นที่เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดรายการคำศัพท์ การกำหนดจุดเก็บข้อมูล การกำหนดคุณสมบัติผู้บอกภาษา การสร้างแบบสอบถาม ฯลฯ การดำเนินการต่าง ๆ เหล่านี้อาจจัดลำดับขั้นตอนได้ดังนี้

2.1 การดำเนินการศึกษาระยะที่หนึ่ง

ในการศึกษาระยะที่หนึ่งนี้ เป็นการดำเนินการเบื้องต้นมี 3 ขั้นตอน คือ

2.1.1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ศึกษางานของนักวิจัยท่านอื่น ๆ ที่ศึกษาทางด้านภูมิศาสตร์ภาษาถิ่น เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาครั้งนี้

2.1.2 การสำรวจข้อมูลเบื้องต้นขั้นแรก เป็นการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นทั่ว ๆ ไปของพื้นที่ที่จะทำการศึกษา เช่น ข้อมูลประชากร ข้อมูลทางภูมิศาสตร์ การคมนาคม ภาษาที่ใช้ในชุมชน ฯลฯ ในขั้นนี้ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจโดยวิธีการขอข้อมูลจากหน่วยราชการ สัมภาษณ์และพูดคุยกับชาวบ้านบางส่วน ทั้งนี้เพื่อให้เห็นสภาพทั่ว ๆ ไปของพื้นที่เพื่อกำหนดแนวทางการสำรวจในขั้นต่อไป

2.1.3 การสำรวจข้อมูลเบื้องต้นขั้นที่สอง จุดประสงค์ของการสำรวจในขั้นนี้คือ เป็นแนวทางในการกำหนดและคัดเลือกหมู่บ้านที่จะทำการเก็บข้อมูลจริง เป็นการคัดเลือกคำศัพท์เพื่อสร้างแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ ดังนั้น การสำรวจข้อมูลเบื้องต้นในขั้นนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดคำศัพท์ขึ้น 50 หน่วยย่อย เพื่อสุ่มเก็บข้อมูลการใช้คำศัพท์ในชุมชนต่าง ๆ ผลของการสำรวจพบว่าหลายหมู่บ้านที่อาณาเขตติดต่อกัน ไม่มีความแตกต่างในการใช้คำศัพท์

2.2 การดำเนินการศึกษาระยะที่สอง

2.2.1 การกำหนดจุดเก็บข้อมูล จากผลการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นชั้นที่สอง ที่พบว่าหลายหมู่บ้านที่อาณาเขตติดต่อกันไม่มีความแตกต่างในการใช้คำศัพท์ ทำให้ผู้วิจัยคิดว่าไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเก็บข้อมูลทุกหมู่บ้าน ดังนั้น เพื่อเป็นการประหยัดเวลา ทูทริพย์ และแรงงานจึงใช้วิธีการเลือกจุดเก็บข้อมูลโดยการกำหนดพื้นที่เป็นส่วน ๆ เท่า ๆ กัน ซึ่งเกิดจากความห่างของเส้นละติจูดและเส้นลองจิจูดตัดกันซึ่งเรียกว่า กริด (Grid) ในการวิจัยครั้งนี้ใช้กริดของแผนที่ทหารลำดับชุด L7017 อัตราส่วน 1:50000 ซึ่งแต่ละกริดมีพื้นที่ 1 ตารางกิโลเมตร ผู้วิจัยต้องการให้จุดเก็บข้อมูลแต่ละจุดมีพื้นที่ครอบคลุมมากกว่า 1 หมู่บ้านแต่ไม่กว้างใหญ่จนเกินไป จึงกำหนดให้แต่ละจุดมีพื้นที่ 16 ตารางกิโลเมตร ดังนั้น ในจุดเก็บข้อมูลแต่ละจุดจึงประกอบด้วยกริดย่อย 16 กริดต่อกันเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสใหญ่ 1 รูป และรอบจุดเก็บข้อมูลสี่เหลี่ยมจัตุรัสทั้งสี่ด้านจะเว้นว่างไปด้านละ 16 ตารางกิโลเมตร จึงจะกำหนดเป็นจุดเก็บข้อมูลจุดอื่น ๆ ต่อไป ซึ่งมีทั้งสิ้น 38 จุด แต่เมื่อผู้วิจัยได้เดินทางไปเก็บข้อมูลจริง พบว่ามีจุดเก็บข้อมูลที่มีปัญหาถึง 7 จุด คือ

1. บ้านหนองหอย ต.อ่างทอง อ.ทับสะแก เป็นหมู่บ้านอพยพ มีผู้คนจากถิ่นต่าง ๆ เช่น สุพรรณบุรี ราชบุรี สมุทรสาคร นครศรีธรรมราช ฯลฯ มาอยู่อาศัย
2. บ้านป่าร่อน ต.ร่อนทอง อ.บางสะพาน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา และป่าละเมาะ มีครัวเรือนในจุดเก็บข้อมูลน้อยมาก
3. บ้านโคกสูง ต.ธงชัย และบ้านดอนสำราญ ต.แม่รำพึง อ.บางสะพาน จุดเก็บข้อมูลบ้านดอนสำราญนั้นพื้นที่เกินครึ่งตกทะเล และบ้านโคกสูงพื้นที่เกินครึ่งเป็นภูเขาและไร่นา จึงนำเอาจุดเก็บข้อมูล 2 จุดนี้มารวมเป็นจุดเดียวกัน เรียกว่า จุดเก็บข้อมูลบ้านโคกสูง
4. บ้านธรรมรัตน์ (ศรีนคร) ต.ช้างแรก อ.บางสะพานน้อย ประชากรกว่า 90 เปอร์เซ็นต์ของหมู่บ้านเป็นชาวนครศรีธรรมราช
5. บ้านบางเปิด ต.ทรายทอง อ.บางสะพานน้อย พื้นที่เกินครึ่งของจุดเก็บข้อมูลอยู่ในเขตจังหวัดชุมพร และในบ้านบางเปิดเองมีคนท้องถิ่นจริง ๆ เพียงไม่กี่ครัวเรือน นอกนั้นเป็นคนถิ่นอื่นเข้าไปอยู่อาศัย

6. บ้านไชยราช ต.ไชยราช อ.บางสะพานน้อย เป็นเขตติดต่อกับจังหวัดชุมพร คนท้องถิ่นส่วนมากอยู่ในเขตบ้านไชยราชใต้ ซึ่งอยู่ในเขตของจังหวัดชุมพร ส่วนบ้านไชยราช อ.บางสะพานน้อย ผู้คนส่วนใหญ่ย้ายถิ่นฐานมาจากภาคกลาง เช่น ราชบุรี เพชรบุรี ฯลฯ

7. บ้านทุ่งสี่เสียด ต.ทรายทอง และบ้านเคี่ยมเอน ต.ทรายทอง อ.บางสะพานน้อย เนื่องจากจุดเก็บข้อมูลบ้านเคี่ยมเอนพื้นที่กว่า 90 เปอร์เซ็นต์เป็นสวนปาล์มน้ำมัน จึงนำไปรวมกับจุดเก็บข้อมูลบ้านทุ่งสี่เสียด ต.ทรายทอง อ.บางสะพานน้อย

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงตัดจุดเก็บข้อมูลดังกล่าวในลำดับที่ 1,2,4,5 และ 6 ออกจากการวิจัยครั้งนี้ ส่วนลำดับที่ 3 และ 7 ให้เป็นไปตามรายละเอียดที่นำเสนอ ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ จึงมีจุดเก็บข้อมูลรวมทั้งสิ้น 31 จุด คือ

1. บ้านคลองหินจวง ต.ห้วยยาง อ.ทับสะแก
2. บ้านน้ำตก ต.ห้วยยาง อ.ทับสะแก
3. บ้านห้วยยาง ต.ห้วยยาง อ.ทับสะแก
4. บ้านแสงอรุณ ต.ห้วยยาง อ.ทับสะแก
5. บ้านสวนขนุน ต.เขาล้าน อ.ทับสะแก
6. บ้านพุตะแบก ต.เขาล้าน อ.ทับสะแก
7. บ้านหนองสายตึง ต.นาหูกวาง อ.ทับสะแก
8. บ้านตลาดทับสะแก ต.ทับสะแก อ.ทับสะแก
9. บ้านดอนทราย ต.นาหูกวาง อ.ทับสะแก
10. บ้านแหลมมะปริง ต.ชัยเกษม อ.ทับสะแก
11. บ้านอ่างทอง ต.อ่างทอง อ.ทับสะแก
12. บ้านยางเขา ต.ชัยเกษม อ.บางสะพาน
13. บ้านทางสาย ต.ธงชัย อ.บางสะพาน
14. บ้านสามชุก ต.ชัยเกษม อ.บางสะพาน
15. บ้านกรูด ต.ธงชัย อ.บางสะพาน
16. บ้านโคกสูง ต.ธงชัย อ.บางสะพาน

17. บ้านเกาะยายฉิม ต.ร้อนทอง อ.บางสะพาน
18. บ้านหนองตาจำ ต.กำเนินดอนพุด อ.บางสะพาน
19. บ้านสามแยก ต.ร้อนทอง อ.บางสะพาน
20. บ้านระหาร ต.กำเนินดอนพุด อ.บางสะพาน
21. บ้านโป่งโก ต.ทองมงคล อ.บางสะพาน
22. บ้านเขาม้าร้อง ต.พงศ์ประศาสน์ อ.บางสะพาน
23. บ้านบ่อทองกลาง ต.พงศ์ประศาสน์ อ.บางสะพาน
24. บ้านไผ่สองกอ ต.พงศ์ประศาสน์ อ.บางสะพาน
25. บ้านหนองขี้เฒ่า ต.บางสะพาน อ.บางสะพานน้อย
26. บ้านสามแยก ต.ช้างแรก อ.บางสะพานน้อย
27. บ้านตลาดบางสะพานน้อย (ดอนละหาน) ต.บางสะพาน อ.บางสะพานน้อย
28. บ้านเขาลักษณ์จันทร์ ต.ปากแพรก อ.บางสะพานน้อย
29. บ้านเขาศราม ต.ปากแพรก อ.บางสะพานน้อย
30. บ้านห้วยลึก ต.ทรายทอง อ.บางสะพานน้อย
31. บ้านทุ่งสี่เสียด ต.ทรายทอง อ.บางสะพานน้อย

2.2.2 การเลือกคำศัพท์สำหรับศึกษา

ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกคำศัพท์พื้นฐานที่ใช้ในชีวิตประจำวันซึ่งมีความแตกต่างของรูปศัพท์ในภาษาไทยถิ่นกลางกับภาษาไทยถิ่นใต้จำนวน 50 หน่วยอรรถ โดยคัดเลือกจากงานของวรรณพร ทองมาก (2526) ,พจนานุกรมถิ่นใต้ สถาบันทักษิณคดีศึกษา (2525)พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525) และจากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นชั้นแรก

ผู้วิจัยได้นำคำศัพท์จำนวน 50 หน่วยอรรถดังกล่าว ไปใช้สอบถามชาวบ้านในการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นชั้นที่สอง ทำให้พบว่า มีคำศัพท์บางคำมีปัญหาจึงตัดคำศัพท์นั้น ๆ ออกไป เช่น ชมพู่มะเหมี่ยว-ชมพู่สาแหวก, กระแต-กระจ๊อน, ละออง-ชุย เป็นต้น คำเหล่านี้เป็นคำที่มีปัญหาทางความหมาย ส่วนบางคำเป็นคำยืมจากภาษาต่างประเทศ เช่น ชมมด-มูสัง อย่างไรก็ตาม หลังจากได้นำแบบสอบถามไปทดสอบกับผู้ที่ใช้ภาษาถิ่นใต้เป็นภาษาแม่แล้ว ผู้วิจัย

ได้ปรับปรุงแบบสอบถาม และเพิ่มคำศัพท์บางคำเข้าไปอีก ในการวิจัยครั้งนี้จึงมีจำนวนคำศัพท์ที่ใช้ในแบบสอบถามทั้งสิ้น 44 หน่วยย่อย ซึ่งได้มาจากการคัดเลือกโดยมีเกณฑ์ดังนี้

2.2.2.1 เป็นคำศัพท์ที่ภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นใต้ใช้ต่างกัน เช่น คำว่า "ไล่" ในภาษาไทยถิ่นกลาง ภาษาไทยถิ่นใต้จะใช้คำว่า "ยิก" เป็นต้น

2.2.2.2 เป็นคำศัพท์ในชีวิตประจำวัน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นคำนาม เพราะสามารถใช้รูปภาพประกอบคำถามได้ เพื่อจะได้เกิดความเข้าใจตรงกันในทางความหมาย

2.2.2.3 เป็นคำที่รู้จักกันทั่วไปในท้องถิ่น และความหมายไม่คลุมเครือ

2.2.3 การสร้างแบบสอบถาม*

แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการเก็บข้อมูล และในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้การเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ด้วยตัวเอง ณ จุดเก็บข้อมูล ดังนั้น การสร้างแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้จึงแตกต่างกันไปจากการสร้างแบบสอบถามเพื่อส่งทางไปรษณีย์ (สมทรง บุรุษพัฒน์ 2524) และการฝากเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น (ประภัสสร มลิวัลย์ 2530)

ในการสร้างแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ ต้องหลีกเลี่ยงการใช้คำที่จะเป็นการแนะคำตอบให้ผู้ตอบภาษา เช่น ไม่ใช้ลักษณะคำถามที่ว่า "เราเรียกมะเขือยาวว่าอะไร" ดังนั้น ลักษณะของแบบสอบถามครั้งนี้จึงเป็นไปในรูปของคำจำกัดความ ใช้รูปภาพ เต็มข้อความ หรืออื่น ๆ เพื่อให้ผู้ตอบภาษาได้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นภาษาที่ใช้พูดอยู่จริง ๆ โดยไม่มีการเสนอแนะหรือให้ตัวเลือกใด ๆ ทั้งสิ้น

* แสดงไว้ในภาคผนวกแล้ว

แบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ มีลักษณะต่าง ๆ กันคือ

2.2.3.1 แบบสอบถามที่ให้ดูรูปภาพแล้วให้บอกว่าเป็นรูปอะไร

2.2.3.2 แบบสอบถามที่ให้ดูของจริงแล้วให้บอกว่าเป็นอะไร

2.2.3.3 แบบสอบถามที่ให้คำจำกัดความ เช่น "ทำจากกึ่งตัวเล็ก ๆ ใช้ดำน้า
พริก หรือตำผสมกับพริกแกงมีสีม่วง ๆ คล้ำ ๆ" คืออะไร

2.2.3.4 แบบสอบถามที่ให้ตอบคำถาม เช่น "เวลาผึ่งต่อย อะไรจะติดอยู่"

2.2.4 การคัดเลือกผู้ตอบภาษา

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการศึกษาอิทธิพลของตัวแปรทางสังคมว่าจะมีผลต่อการ
กระจายคำศัพท์หรือไม่ จึงกำหนดจำนวนและคุณสมบัติของผู้ตอบภาษาไว้จุดละ 9 คน ดังนี้

2.2.4.1 อายุระหว่าง 15 - 25 ปี การศึกษาไม่เกิน ป.4

2.2.4.2 อายุระหว่าง 35 - 45 ปี การศึกษาไม่เกิน ป.4

2.2.4.3 อายุ 55 ปี ขึ้นไป การศึกษาไม่เกิน ป.4

2.2.4.4 อายุระหว่าง 15 - 25 ปี การศึกษา จบ ป.6 แต่ไม่เกิน ม.3

(ม.ศ.3)

2.2.4.5 อายุระหว่าง 35 - 45 ปี การศึกษา จบ ป.6 แต่ไม่เกิน ม.3

(ม.ศ.3)

- 2.2.4.6 อายุ 55 ปี ขึ้นไป การศึกษา จบ ป.6 แต่ไม่เกิน ม.3
(ม.ศ.3)
- 2.2.4.7 อายุระหว่าง 15 - 25 ปี การศึกษา จบ ม.6 (ม.ศ.5) ขึ้นไป
- 2.2.4.8 อายุระหว่าง 35 - 45 ปี การศึกษา จบ ม.6 (ม.ศ.5) ขึ้นไป
- 2.2.4.9 อายุ 55 ปี ขึ้นไป การศึกษา จบ ม.6 (ม.ศ.5) ขึ้นไป

จะเห็นได้ว่าสามารถแบ่งผู้บกพร่องภาษาเป็นกลุ่มใหญ่ได้ ดังนี้

<u>อายุ</u>	1. อายุ 15 - 25 ปี
	2. อายุ 35 - 45 ปี
	3. อายุ 55 ปีขึ้นไป
<u>การศึกษา</u>	1. จบไม่เกิน ป.4
	2. จบ ป.6 แต่ไม่เกิน ม.3
	3. จบ ม.6 (หรือ ม.ศ.5) ขึ้นไป

จะเห็นได้ว่าในการแบ่งกลุ่มอายุนั้นจะมีการทิ้งช่วงห่างของแต่ละกลุ่มไว้ 10 ปี เพื่อไม่ให้คนที่มีอายุใกล้เคียงกัน เช่น คนอายุสูงสุดของกลุ่มแรกกับคนที่อายุต่ำสุดของกลุ่มสอง ต้องแยกออกเป็นคนละกลุ่มทั้ง ๆ ที่ใช้คำศัพท์ไม่แตกต่างกัน เนื่องจากอายุใกล้เคียงกันมาก

นอกจากนี้ ผู้บกพร่องภาษายังต้องเป็นคนท้องถิ่น โดยกำเนิด ไม่มีการอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นภาษาท้องถิ่นจริง ๆ

อย่างไรก็ตาม การกำหนดอายุและการศึกษาของผู้บอกภาษา โดยเฉพาะผู้ที่มีอายุ 55 ปีขึ้นไปและมีการศึกษาสูงมีปัญหาในการจัดหาตัวบุคคลอย่างยิงในหลาย ๆ จุด เนื่องจากในสมัยก่อนผู้คนไม่นิยมศึกษาเล่าเรียน ข้อมูลส่วนนี้จึงขาดไป ดังนั้น ในการสรุปผลการวิจัยในส่วนนี้ จึงไม่สามารถสรุปได้อย่างสมบูรณ์ เพราะข้อมูลในส่วนนี้มีน้อยมาก แต่อาจให้ภาพได้เล็กน้อย

ส่วนตัวแปร "อาชีพ" ของผู้บอกภาษานั้น ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มอาชีพเปิด กับกลุ่มอาชีพปิด * ซึ่งจำนวนข้อมูล 2 กลุ่มนี้ อาจไม่เท่ากันก็ได้

อย่างไรก็ตาม เมื่อได้ข้อมูลทั้งหมดแล้ว ผู้วิจัยพบว่า ตัวแปร "อาชีพ" ไม่สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ เนื่องจากขณะเก็บข้อมูลไม่ได้มีการควบคุมตัวแปรอื่น ๆ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเลือกใช้ภาษาค่อนข้างสูง

2.2.5 การเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาด้วยตนเอง ณ จุดเก็บข้อมูล เพื่อให้ได้ผู้บอกภาษาตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้จริง ๆ โดยผู้วิจัยได้พบกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการประชุมประจำเดือนของอำเภอต่าง ๆ และได้ขอความร่วมมือให้จัดเตรียมผู้บอกภาษาตามคุณสมบัติที่แจ้งไว้ โดยนัดวัน เวลา ที่จะไปสัมภาษณ์ในหมู่บ้านด้วย

ในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้ทั้งภาษาไทยถิ่นใต้และไทยถิ่นกลาง โดยเลือกใช้ตามผู้บอกภาษาซึ่งผู้วิจัยสังเกตจากระบบเสียงวรรณยุกต์ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้บอกภาษาเกิดความคุ้นเคยและใช้ภาษาเหมือนกับที่ใช้ในชีวิตประจำวัน

* ใต้ให้คำจำกัดความไว้แล้วในบทที่ 1

การวิเคราะห์ศัพท์

จากข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ โดยใช้หน่วยย่อยทั้งสิ้น 44 หน่วยย่อย พบว่า จำนวนคำที่ใช้แทนหน่วยย่อยแต่ละหน่วยนั้นมีตั้งแต่ 2-6 คำ ซึ่งคำเหล่านั้นมีลักษณะคล้ายคลึง และแตกต่างที่ต้องพิจารณาทั้งในเรื่องของสระ พยัญชนะ และจำนวนพยางค์ในแต่ละคำ ส่วนความแตกต่างของเสียงวรรณยุกต์จะไม่นำมาพิจารณาในการศึกษาครั้งนี้ เพราะเสียงวรรณยุกต์จะเป็นไปตามระบบเสียงวรรณยุกต์ของภาษาถิ่นนั้นๆ

จากลักษณะที่คล้ายคลึงและแตกต่างดังกล่าว จึงต้องนำคำที่ใช้แทนหน่วยย่อยเหล่านั้น มาวิเคราะห์ เพื่อหาข้อมูลสรุปว่าในแต่ละหน่วยย่อยมีคำศัพท์กึ่งศัพท์และศัพท์ใดบ้างที่จัดเป็น ศัพท์แปร โดยมีหลักเกณฑ์การวิเคราะห์ศัพท์และศัพท์แปร ดังนี้

3.1 เกณฑ์การพิจารณาศัพท์

เนื่องจากคำที่ใช้แทนหน่วยย่อยแต่ละหน่วยนั้นมีคำแทนหลายคำ จึงต้องมีการพิจารณา ก่อนว่าคำเหล่านั้นเป็นศัพท์เดียวกันหรือต่างศัพท์กัน

3.1.1 เกณฑ์การพิจารณาแยกศัพท์

3.1.1.1 คำที่มีรูปแตกต่างกันทั้งคำ ไม่ว่าจะคำพยางค์เดียวหรือหลายพยางค์ จัดเป็นคนละศัพท์ เช่น

ข้าว	วัน		
บานไม่รู้โรย	สามเดือน		
ไล่	อีก	เจด	
ตัดจริด	กระแหล่ง	อ้อร้อ	ตึก แจ้

3.1.1.2 คำที่มีพยางค์สุดท้ายซึ่งเป็นพยางค์หลักของคำแตกต่างกัน และ ลักษณะความแตกต่างนี้ไม่สามารถอธิบายได้ด้วยกฎเกณฑ์การแปรรูปของเสียง จัดเป็นคนละศัพท์ เช่น

" น้ำเต้า " - น้ำเต้าคอก
- น้ำเต้าผ้า
- น้ำเต้าใบ

" มะเขือม่วง " - เขือเผา
- เขือโปกพะละ
- เขือควั่นได้
ฯลฯ

3.1.2 เกณฑ์การพิจารณาศัพท์เดียวกัน

3.1.2.1 คำที่มีพยางค์ท้ายหรือสองพยางค์ท้ายซึ่งเป็นพยางค์หลักเหมือนกันถือเป็นศัพท์เดียวกัน เช่น

" มะเขือพวง " - ลูกแก้ว (เขือช่อ)
- ลูกกะแก้ว
- กะแก้ว
- เขือแก้ว
" เปลือกมะพร้าว " - กาบกะพด
- กะพด
" ข้าวโพดอ่อน " - ตีโพด
- กะตีสักข้าวโพด
- กะตีสักโพด

- " มหัต " - ลุกขำ
 - กะขำ

จากตัวอย่างคำแทนหน่วยอรรถที่ยกมานี้ จะเห็นว่าหน่วยนำหน้าคำนาม " ลุก " และ " กะ " ซึ่งเป็นหน่วยคำของภาษาไทยถิ่นใต้ เช่นเดียวกับคำ " บัก " ในภาษาไทยถิ่นอีสาน หน่วยคำ " ลุก " และ " กะ " นี้ อาจปรากฏหรือลดนยางค์ไปก็ได้โดยมิได้ทำให้ความหมายเปลี่ยนไป ในเกณฑ์การพิจารณาข้อนี้จึงจะไม่พิจารณาหน่วยคำนำหน้าเหล่านี้

3.1.2.2 คำที่มีความแตกต่างเนื่องจากมีคำหรือหน่วยคำที่เป็นหน่วยบ่งบอกลักษณะเพิ่มขึ้นมา เพื่ออธิบายรายละเอียดของหน่วยอรรถถือว่าเป็นศัพท์เดียวกัน เช่น

ในหน่วยอรรถที่ 15 คือ

- " กระถิน " - กะตอ
 - ตอเบา

3.2 เกณฑ์การพิจารณาการแปรของศัพท์เดียวกัน

เนื่องจากคำที่ใช้แทนหน่วยอรรถเดียวกันจำนวนหลายคำมีรูปคำที่คล้ายคลึงกันมาก อันเกิดจากการแปรรูปคำ การแปรเสียง และการตัดเติมเสียง ซึ่งเป็นลักษณะของการกลายเสียง ในภาษาไทย แยกพิจารณาได้ดังนี้

3.2.1 การแปรรูปของเสียง เป็นความแตกต่างที่อธิบายได้ว่าเป็นเรื่องของการกลายเสียงหรือตัดเติมเสียง ซึ่งมีใช้ความเป็นปฏิกาคของเสียง (SOUND CORRESPONDENCE) แบ่งย่อยได้ดังนี้

3.3 ตารางวิเคราะห์ศัพท์

จากการวิเคราะห์ศัพท์ตามเกณฑ์ข้างต้น สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ศัพท์ในแต่ละหน่วย
 วรรณคดีเป็นตาราง ต่อไป ซึ่งมีวิธีการอ่านตาราง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ลำดับของ หน่วย วรรณคดี	คำที่ใช้แทนหน่วยวรรณคดี	เกณฑ์ 3.1.2.1 พยางค์ ท้าย หรือ พยางค์ หลัก เหมือนกัน	เกณฑ์ 3.1.2.2 มีคำ หรือ พยางค์ บ่งบอก ลักษณะ	ลักษณะการแปร เสียงของศัพท์		จำนวนศัพท์ที่แทน หน่วยวรรณคดี
				พยัญชนะ ควบกล้ำ เป็น พยัญชนะ เดี่ยว	ลด หรือ กร่อน พยางค์	
6	ข้าวโพดอ่อน <hr/> ตั้โพด กะตี่ข้าวโพด กะตี่โพด <hr/> ดอกข้าวโพด				✓ ✓	3

ตารางที่ 1 ตัวอย่างตารางวิเคราะห์ศัพท์

ตัวอย่างการสรุปผลการวิเคราะห์ศัพท์ในหน่วยวรรณคดีที่ 6 "ข้าวโพดอ่อน" ซึ่งมีคำที่ใช้แทนหน่วยวรรณคดี 5 คำ คำทั้ง 5 คำ แบ่งออกเป็นกลุ่มตามเกณฑ์ 3.1.1.1 ได้ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 มีคำว่า ข้าวโพดอ่อน กลุ่มที่ 2 ได้แก่คำว่า ตีโพด กะตือข้าวโพด กะตือโพด และกลุ่มที่ 3 ได้แก่คำว่า ดอกข้าวโพด เมื่อวิเคราะห์คำทั้ง 5 คำ แล้ว สามารถจัดเป็นศัพท์ได้ 3 ศัพท์ เพราะคำในกลุ่มที่ 2 จำนวน 3 คำ สามารถนับเป็น 1 ศัพท์ เพราะมีการกร่อนพยางค์ โดยแสดงเครื่องหมาย ๖ โยงรูปของศัพท์เดียวกัน และใช้เครื่องหมาย ✓ บอกลักษณะการแปรรูปของศัพท์เดียวกัน ในแต่ละคู่ และถ้ามีรูปของศัพท์เดียวกันมากกว่า 1 คู่ จะใช้เครื่องหมาย ๖ ครอมนรูปศัพท์ทั้งหมด เพื่อแสดงให้เห็นว่าศัพท์ทั้งหมดเป็นศัพท์เดียวกันและให้นับเป็น 1 ศัพท์

ตารางแสดงการสรุปผลการวิเคราะห์ที่นี้จะแสดงเฉพาะเกณฑ์ที่ 3.1.2.1 และ 3.1.2.2 เป็นเกณฑ์ที่รวมคำซึ่งเป็นรูปของศัพท์เดียวกัน ส่วนเกณฑ์ที่ 3.1.1.1-3.1.1.3 เป็นเกณฑ์ที่แยกคำเป็นคนละศัพท์กันจึงไม่ได้แสดงไว้ และนอกจากนั้น ตารางนี้ยังได้แสดงการแปรรูปเสียงของศัพท์ที่รวมคำให้เป็นรูปแปรของศัพท์เพื่อสนับสนุนว่าศัพท์ต่างๆ เป็นศัพท์แปรเดียวกันด้วย

ตารางที่ 2 ตารางแสดงการวิเคราะห์ที่เป็นรูปแปรของศัพท์เดียวกัน

ลำดับของ หน่วย อรรถ	คำที่ใช้แทนหน่วยอรรถ	เกณฑ์ 3.1.2.1 พยางค์ ท้าย หรือ พยางค์ หลัก เหมือนกัน	เกณฑ์ 3.1.2.2 มีคำ หรือ พยางค์ บ่งบอก ลักษณะ	ลักษณะการแปร เสียงของศัพท์		จำนวนศัพท์ที่แทน หน่วยอรรถ
				พยัญชนะ ควบกล้ำ เป็น พยัญชนะ เดี่ยว	ลด หรือ กร่อน พยางค์	
1	บัวบก ----- ผักแว่น					2
2	บานไม่รู้โรย ----- สามเดือน					2
3	เผือก ----- หัวบอน					2

ลำดับของ หน่วย อรรถ	คำที่ใช้แทนหน่วยอรรถ	เกณฑ์ 3.1.2.1 พยางค์ ท้าย หรือ พยางค์ หลัก เหมือนกัน	เกณฑ์ 3.1.2.2 มีคำ หรือ พยางค์ บ่งบอก ลักษณะ	ลักษณะการแปร เสียงของศัพท์		จำนวนศัพท์ที่แทน หน่วยอรรถ
				พยัญชนะ ควบกล้ำ เป็น พยัญชนะ เดี่ยว	ลด หรือ กร่อน พยางค์	
4	<p>ฝึกเขียน</p> <hr/> <p>ชี้พรวด</p> <hr/> <p>แฝง</p>					3
5	<p>ฝึกทอง</p> <hr/> <p>น้ำเต้า</p>					2
6	<p>ข้าวโพดอ่อน</p> <hr/> <p>ต้มนวด กะตั่วข้าวโพด กะตั่วโพด</p> <hr/> <p>ดอกข้าวโพด</p>					3

ลำดับของ หน่วย อรรถ	คำที่ใช้แทนหน่วยอรรถ	เกณฑ์ 3.1.2.1 พยางค์ ท้าย หรือ พยางค์ หลัก เหมือนกัน	เกณฑ์ 3.1.2.2 มีคำ หรือ พยางค์ บ่งบอก ลักษณะ	ลักษณะการแปร เสียงของศัพท์		จำนวนศัพท์ที่แทน หน่วยอรรถ
				พยัญชนะ ควบกล้ำ เป็น พยัญชนะ เดี่ยว	ลด หรือ กร่อน พยางค์	
7	<p>มะ เชื้อพวง</p> <hr/> <p>ลูกแว้ง ลูกกะแว้ง กะแว้ง เชื้อแว้ง</p> <p>เชื้อช่อ</p>				<p>✓</p> <p>✓</p>	3
8	<p>มะม่วงหิมพานต์</p> <hr/> <p>ม่วงเลือดล่อ ม่วงเม็ดล่อ</p>				✓	2
9	<p>ฝรั่ง</p> <hr/> <p>ย่าหมี</p>					2

ลำดับของ หน่วย อรรถ	คำที่ใช้แทนหน่วยอรรถ	เกณฑ์ 3.1.2.1 พยางค์ ท้าย หรือ พยางค์ หลัก เหมือนกัน	เกณฑ์ 3.1.2.2 มีคำ หรือ พยางค์ บ่งบอก ลักษณะ	ลักษณะการแปร เสียงของศัพท์		จำนวนศัพท์ที่แทน หน่วยอรรถ
				พยัญชนะ ควบกล้ำ เป็น พยัญชนะ เดี่ยว	ลด หรือ กร่อน พยางค์	
10	<p>มันเทศ</p> <hr/> <p>มันลาก</p> <hr/> <p>มันร่อง</p> <hr/> <p>มันแดง</p>					4
11	<p>มันสำปะหลัง</p> <hr/> <p>มันสำโพรง</p>					2

ลำดับของ หน่วย อรรถ	คำที่ใช้แทนหน่วยอรรถ	เกณฑ์ 3.1.2.1 พยางค์ ท้าย หรือ พยางค์ หลัก เหมือนกัน	เกณฑ์ 3.1.2.2 มีคำ หรือ พยางค์ บ่งบอก ลักษณะ	ลักษณะการแปร เสียงของศัพท์		จำนวนศัพท์ที่แทน หน่วยอรรถ
				พยัญชนะ ควบกล้ำ เป็น พยัญชนะ เดี่ยว	ลด หรือ กร่อน พยางค์	
12	<p>คน</p> <hr/> <p>ทาง ไทน์ ทาง ไอ่ไทน์]}</p> <hr/> <p>ออกติบ กะออก]}</p>				<p>✓</p> <p>✓</p>	3
13	<p>น้ำเต้า</p> <hr/> <p>น้ำเต้าคอก</p> <hr/> <p>น้ำเต้าผ่า</p> <hr/> <p>น้ำเต้าใบ</p> <hr/> <p>อู่</p>					5

ลำดับของ หน่วย อรรถ	คำที่ใช้แทนหน่วยอรรถ	เกณฑ์ 3.1.2.1 พยางค์ ท้าย หรือ พยางค์ หลัก เหมือนกัน	เกณฑ์ 3.1.2.2 มีคำ หรือ พยางค์ บ่งบอก ลักษณะ	ลักษณะการแปร เสียงของศัพท์		จำนวนศัพท์ที่แทน หน่วยอรรถ
				พยัญชนะ ควบกล้ำ เป็น พยัญชนะ เดี่ยว	ลด หรือ กร่อน พยางค์	
14	มะเชื่อม่วง <hr/> เชื้อเฒ่า <hr/> เชื้อโปกแพะ <hr/> เชื้อควันไต้					4
15	กระถิน <hr/> กะตอ } ตอเบา }		✓			2
16	ชัว <hr/> วน					2

i 100 60844

ลำดับของ หน่วย อรรถ	คำที่ใช้แทนหน่วยอรรถ	เกณฑ์ 3.1.2.1 พยางค์ ท้าย หรือ พยางค์ หลัก เหมือนกัน	เกณฑ์ 3.1.2.2 มีคำ หรือ พยางค์ บ่งบอก ลักษณะ	ลักษณะการแปร เสียงของศัพท์		จำนวนศัพท์ที่แทน หน่วยอรรถ
				พยัญชนะ ควบกล้ำ เป็น พยัญชนะ เดี่ยว	ลด หรือ กร่อน พยางค์	
17	เปลือกมะพร้าว <hr/> กาบกะพด } กะพด } --- ✓					2
18	แมลงปอ <hr/> แมงปอ					2
19	เหล็กไน <hr/> ทวย <hr/> หมาด					3

ลำดับของ หน่วย อรรถ	คำที่ใช้แทนหน่วยอรรถ	เกณฑ์ 3.1.2.1 พยางค์ ท้าย หรือ พยางค์ หลัก เหมือนกัน	เกณฑ์ 3.1.2.2 มีคำ หรือ พยางค์ บ่งบอก ลักษณะ	ลักษณะการแปร เสียงของศัพท์		จำนวนศัพท์ที่แทน หน่วยอรรถ
				พยัญชนะ ควบกล้ำ เป็น พยัญชนะ เดี่ยว	ลด หรือ กร่อน พยางค์	
20	มะหวด <hr/> ลูกข้า กะข้า } } ✓					2
21	นกกางเขน <hr/> นกอพย ย					2
22	กะปี่ <hr/> เคย					2
23	ข้าวต้มมัด } } ✓ ข้าวต้ม } } <hr/> ข้าวต้มกล้วย } } ✓ ต้มกล้วย } }					2

ลำดับของ หน่วย อรรถ	คำที่ใช้แทนหน่วยอรรถ	เกณฑ์ 3.1.2.1 พยางค์ ท้าย หรือ พยางค์ หลัก เหมือนกัน	เกณฑ์ 3.1.2.2 มีคำ หรือ พยางค์ บ่งบอก ลักษณะ	ลักษณะการแปร เสียงของศัพท์		จำนวนศัพท์ที่แทน หน่วยอรรถ
				พยัญชนะ ควบกล้ำ เป็น พยัญชนะ เดี่ยว	ลด หรือ กร่อน พยางค์	
24	<p>ยาเส้น</p> <hr/> <p>ยาเมา</p> <hr/> <p>ยาฉุน</p> <hr/> <p>ยาดัง</p> <hr/> <p>ยาแปะ</p> <hr/> <p>ยาสูบ</p>					6
25	<p>กั้งหัน</p> <hr/> <p>ลูกลม</p>					2

ลำดับของ หน่วย อรรถ	คำที่ใช้แทนหน่วยอรรถ	เกณฑ์ 3.1.2.1 พยางค์ ท้าย หรือ พยางค์ หลัก เหมือนกัน	เกณฑ์ 3.1.2.2 มีคำ หรือ พยางค์ บ่งบอก ลักษณะ	ลักษณะการแปร เสียงของศัพท์		จำนวนศัพท์ที่แทน หน่วยอรรถ
				พยัญชนะ ควบกล้ำ เป็น พยัญชนะ เดี่ยว	ลด หรือ กร่อน พยางค์	
26	เซียง ----- ดานเจียง					2
27	ถังกักน้ำ ----- กะถั่ง ----- กะโพง } ถั่งโพง } กะป่องโพง } ----- กะป่อง					4

ลำดับของ หน่วย อรรถ	คำที่ใช้แทนหน่วยอรรถ	เกณฑ์ 3.1.2.1 พยางค์ ท้าย หรือ พยางค์ หลัก เหมือนกัน	เกณฑ์ 3.1.2.2 มีคำ หรือ พยางค์ บ่งบอก ลักษณะ	ลักษณะการแปร เสียงของศัพท์		จำนวนศัพท์ที่แทน หน่วยอรรถ
				พยัญชนะ ความกล้า เป็น พยัญชนะ เดี่ยว	ลด หรือ กร่อน พยางค์	
28	กาละมัง _____ โคม _____ โคมเพ็ล้ง เพ็ล้ง } }					3
29	ไล้ _____ ยึก _____ เจต					3
30	ไทว _____ แกว่ง _____ เว					3

ลำดับของ หน่วย อรรถ	คำที่ใช้แทนหน่วยอรรถ	เกณฑ์ 3.1.2.1 พยางค์ ท้าย หรือ พยางค์ หลัก เหมือนกัน	เกณฑ์ 3.1.2.2 มีคำ หรือ พยางค์ บ่งบอก ลักษณะ	ลักษณะการแปร เสียงของศัพท์		จำนวนศัพท์ที่แทน หน่วยอรรถ
				พยัญชนะ ควบกล้ำ เป็น พยัญชนะ เดี่ยว	ลด หรือ กร่อน พยางค์	
31	ดำ _____					2
	ชย					
32	รับ _____					4
	แทบ _____					
	ไวๆ _____					
	เร็วๆ					
33	ประชด _____					2
	กะแตก					

ลำดับของ หน่วย อรรถ	คำที่ใช้แทนหน่วยอรรถ	เกณฑ์ 3.1.2.1 พยางค์ ท้าย หรือ พยางค์ หลัก เหมือนกัน	เกณฑ์ 3.1.2.2 มีคำ หรือ พยางค์ บ่งบอก ลักษณะ	ลักษณะการแปร เสียงของศัพท์		จำนวนศัพท์ที่แทน หน่วยอรรถ
				พยัญชนะ ควบกล้ำ เป็น พยัญชนะ เดียว	ลด หรือ กร่อน พยางค์	
34	⁴ <u>ผิดคอ</u> ³ <u>แค่น</u>					2
35	^๕ <u>คลื่นไส</u> ^๕ <u>คลื่นคลอบ</u> ^๖ <u>มวนทอง</u>					3
36	^{๑๕} <u>(ตน)กระเลือกกระสน(ปลา)</u> <u>แกก</u>					2

ลำดับของ หน่วย อรรถ	คำที่ใช้แทนหน่วยอรรถ	เกณฑ์ 3.1.2.1 พยางค์ ท้าย หรือ พยางค์ หลัก เหมือนกัน	เกณฑ์ 3.1.2.2 มีคำ หรือ พยางค์ บงบอก ลักษณะ	ลักษณะการแปร เสียงของศัพท์		จำนวนศัพท์ที่แทน หน่วยอรรถ
				พยัญชนะ ควบกล้ำ เป็น พยัญชนะ เดี่ยว	ลด หรือ กร่อน พยางค์	
37	ตัดจวิต <hr/> อ้อหรือ <hr/> แจ้ <hr/> ดัก <hr/> กระตั้งกระตั้ง <hr/> กะเหล้ง					6
38	้ ดน (นอน) <hr/> ุ ชน <hr/> ู ร้าย					3

ลำดับของ หน่วย อรรถ	คำที่ใช้แทนหน่วยอรรถ	เกณฑ์ 3.1.2.1 พยางค์ ท้าย หรือ พยางค์ หลัก เหมือนกัน	เกณฑ์ 3.1.2.2 มีคำ หรือ พยางค์ บ่งบอก ลักษณะ	ลักษณะการแปร เสียงของศัพท์		จำนวนศัพท์ที่แทน หน่วยอรรถ
				พยัญชนะ ควบกล้ำ เป็น พยัญชนะ เดี่ยว	ลด หรือ กร่อน พยางค์	
39	เป็นสัตว์(สัตว์) ----- อาด ----- พื้น ----- เจ้า					4
40	ชั้น ----- เออด					2
41	รอน้ำ ----- รอน้ำ ----- สน้ำ ย					3

ลำดับของ หน่วย อรรถ	คำที่ใช้แทนหน่วยอรรถ	เกณฑ์ 3.1.2.1 พยางค์ ท้าย หรือ พยางค์ หลัก เหมือนกัน	เกณฑ์ 3.1.2.2 มีคำ หรือ พยางค์ บ่งบอก ลักษณะ	ลักษณะการแปร เสียงของศัพท์		จำนวนศัพท์ที่แทน หน่วยอรรถ
				พยัญชนะ ควบกล้ำ เป็น พยัญชนะ เดี่ยว	ลด หรือ กร่อน พยางค์	
42	ซิ่ง (น้ำ) คิง					2
43	ทูต ตุต					2
44	ตำแย ลั้งตั้ง ซ้างร้อง					3

3.4 การพิจารณาจัดศัพท์

เมื่อจัดคำที่ใช้แทนหน่วยอรรถเป็นศัพท์แล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการพิจารณาจัดศัพท์ให้เป็นศัพท์ของภาษาไทยถิ่นใดถิ่นหนึ่ง โดยใช้เกณฑ์ดังนี้

3.4.1 จะต้องเป็นศัพท์ที่ปรากฏในพจนานุกรมของภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ เช่น พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พจนานุกรมไทยถิ่นใต้ ฉบับสถาบันทักษิณคดีศึกษา

3.4.2 เป็นศัพท์ที่เป็นผลของการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น แนวแบ่งเขตภาษาไทยถิ่นกลางกับภาษาไทยถิ่นใต้ โดยใช้ศัพท์เป็นเกณฑ์ ของ วรณพร ทองมาก (2526), แนวแบ่งเขตภาษาไทยถิ่นกลางกับภาษาไทยถิ่นใต้ โดยใช้วรรณยุกต์เป็นเกณฑ์ ของ เกศมณี เทพวัลย์ (2526) เป็นต้น

ศัพท์ที่ไม่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นใต้ตามเกณฑ์การจัดศัพท์ จะจัดเป็นศัพท์เฉพาะถิ่น

หน่วยอรรถที่แทนด้วยศัพท์และศัพท์แปรสามารถแยกเป็นศัพท์ของภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ ได้ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงหน่วยอรรถที่แทนด้วยศัพท์ 2 ศัพท์จำนวน 24 หน่วยอรรถ

หน่วยอรรถ ศัพท์	ไทยถิ่นกลาง	ไทยถิ่นใต้	เฉพาะถิ่น
1. "บัวบก"	<u>บัวบก</u>	<u>ผักแว่น</u>	
2. "บ้านไม่รู้โรย"	<u>บ้านไม่รู้โรย</u>	<u>สามเดือน</u>	
3. "เผือก"	<u>เผือก</u>	<u>บัวบอน</u>	
5. "ฟักทอง"	<u>ฟักทอง</u>	<u>น้ำเต้า</u>	
8. "มะม่วงหิมพานต์"	<u>มะม่วงหิมพานต์</u>	<u>ม่วงเส็ดล่อ</u>	
		1-ม่วงเส็ดล่อ	
9. "ฝรั่ง"	<u>ฝรั่ง</u>	<u>ย่าหมู</u>	
11. "มันสำปะหลัง"	<u>มันสำปะหลัง</u>	<u>มันสำโทรง</u>	
15. "กระถิน"	<u>กระถิน</u>	<u>กะตอ</u>	
		1-ตอเบา	
16. "ข้าว"	<u>ข้าว</u>	<u>วัน</u>	
17. "เปลือกมะพร้าว"	<u>เปลือกมะพร้าว</u>	<u>กะพด</u>	
		1-กาบกะพด	
18. "แมลงปอ"	<u>แมลงปอ</u>	<u>แมงพี</u>	
19. "มะหวด"	<u>มะหวด</u>	<u>ลูกช้ำ</u>	
		1-กะช้ำ	
21. "นกนางเขน"	<u>นกนางเขน</u>	<u>นกอีพ็ย</u>	

หน่วยอรรถ ศัพท์	ไทยถิ่นกลาง	ไทยถิ่นใต้	เฉพาะถิ่น
22. "กะปิ"	<u>กะปิ</u>	<u>เคย</u>	
23. "ข้าวต้มมัด"	<u>ข้าวต้มมัด</u> 1-ข้าวต้ม	<u>ต้มกล้วย</u> 1-ข้าวต้มกล้วย	
25. "กัณฑ์"	<u>กัณฑ์</u>	<u>ลูกลม</u>	
26. "เซียง"	<u>เซียง</u>	<u>ตานเจียง</u>	
31. "ด่า" (ผู้ชาย)	<u>ด่า</u>	<u>ชุย</u>	
33. "ประชด"	<u>ประชด</u>	<u>กะแตก</u>	
34. "ผัดตอ"	<u>ผัดตอ</u>	<u>แค้น</u>	
36. (ต้น) กระเลือกกระสน	<u>กระเลือกกระสน</u>	<u>แถก</u>	
40. "ซิ่น"	<u>ซิ่น</u>	<u>เฮียด</u>	
42. "ซัง"	<u>ซัง</u>	<u>คิง</u>	
43. "ตุต"	<u>ตุต</u>	<u>ตุต</u>	

ตารางที่ 4 แสดงหน่วยอรรถที่แทนด้วยศัพท์ 3 ศัพท์จำนวน 12 หน่วยอรรถ

หน่วยอรรถ ศัพท์	ไทยถิ่นกลาง	ไทยถิ่นใต้	เฉพาะถิ่น
4. นึกเขียว	<u>นึกเขียว</u>	<u>ซึนร่า</u>	<u>แฟง</u>
6. ข้าวโพดอ่อน	<u>ข้าวโพดอ่อน</u>	<u>ตีโพด</u> 1-กะตีโพด 2-กะตีข้าวโพด	<u>ตอกข้าวโพด</u>

หน่วยอรรถศัพท์	ไทยถิ่นกลาง	ไทยถิ่นใต้	เฉพาะถิ่น
7. มะเขือพวง	<u>มะเขือพวง</u>	<u>ลูกแว้ง</u> 1-กะแว้ง 2-ลูกกะแว้ง 3-เขือแว้ง	<u>เขือซ้อ</u>
12. คุณ	<u>คุณ</u>	<u>ออกตียบ</u> 1-กะออก	<u>ทางโท</u> 1-ทางไฮโท
19. เหล็กใน	<u>เหล็กใน</u>	<u>ทวย</u>	<u>หมาด</u>
28. กาละมัง	<u>กาละมัง</u>	<u>โคม</u>	<u>เพลิง</u> 1-โคมเพลิง
29. ไล่	<u>ไล่</u>	<u>ยิก</u>	<u>เจด</u>
30. ไกว	<u>ไกว</u>	<u>เว</u>	<u>แกว่ง</u>
35. คลื่นไล่	<u>คลื่นไล่</u>	<u>คลื่นคลอบ</u>	<u>มวนท้อง</u>
38. ตัน (นอน)	<u>ตัน</u>	<u>ชุ่น</u>	<u>ร้าย</u>
41. รongน้ำ	<u>rongน้ำ</u>	<u>สู่น้ำ</u>	<u>rongน้ำ</u>
44. ต้าแย	<u>ต้าแย</u>	<u>ลิ่งตั้ง</u>	<u>ข้างร็อง</u>

ตารางที่ 5 แสดงหน่วยวรรณคดีแทนด้วยศัพท์ 4 ศัพท์ จำนวน 5 หน่วยวรรณคดี

หน่วยวรรณคดี ศัพท์	ไทยถิ่นกลาง	ไทยถิ่นใต้	เฉพาะถิ่น
10. มันท	<u>มันท</u>	<u>มณฑล</u>	<u>มณฑล</u>
14. มะเขือม่วง	<u>มะเขือม่วง</u>	<u>เขือโปกพะ</u>	<u>เขือพะ</u>
27. ถังตักน้ำ	<u>ถังตักน้ำ</u> <u>กะบ๋อง</u>	<u>กะถั่ง</u>	<u>กะบ๋อง</u> 1-ถังบ๋อง 2-กะบ๋องบ๋อง
32. รีบ	<u>รีบ</u> <u>ไว ๆ</u> <u>เร็ว ๆ</u>	<u>แซบ</u>	
39. เป็นสัตว์ (สัตว์)	<u>เป็นสัตว์</u>	<u>อาด</u>	<u>ทั้น</u> <u>เจ้า</u>

ตารางที่ 6 แสดงหน่วยวรรณคดีแทนด้วยศัพท์ 5 ศัพท์ จำนวน 1 หน่วยวรรณคดี

หน่วยวรรณคดี ศัพท์	ไทยถิ่นกลาง	ไทยถิ่นใต้	เฉพาะถิ่น
13. น้ำเต้า	<u>น้ำเต้า</u>	<u>อู่</u>	<u>น้ำเต้าคอก</u> <u>น้ำเต้าผ้า</u> <u>น้ำเต้าโบ</u>

ตารางที่ 7 แสดงหน่วยวรรณคดีแทนด้วยศัพท์ 6 ศัพท์ จำนวน 2 หน่วยวรรณคดี

หน่วยวรรณคดี	ศัพท์	ไทยถิ่นกลาง	ไทยถิ่นใต้	เฉพาะถิ่น
24. ยาเส้น		<u>ยาเส้น</u> <u>ยาจุน</u> <u>ยาสูบ</u>	<u>ยาเมา</u>	<u>ยาแปะ</u> <u>ยาตั้ง</u>
37. ตัดจวิต		<u>ตัดจวิต</u> <u>กะตั้งกะตั้ง</u>	<u>อ้อว้อ</u> <u>ตึก</u>	<u>แจ้</u> <u>กะแหล้ง</u>

การแสดงการกระจายคำศัพท์บริเวณแบ่งเขตภาษา

เมื่อได้พิจารณาจัดศัพท์ตามเกณฑ์การวิเคราะห์ศัพท์แล้ว ในบทนี้จะได้แสดงการกระจายศัพท์ภาษาไทยถิ่นกลาง ไทยถิ่นใต้ ศัพท์เฉพาะถิ่น ในบริเวณแบ่งเขตภาษา โดยจะแสดงภาพรวมทั้งหมด ไม่แยกแสดงตามจำนวนหน่วยอรรถ โดยพิจารณาจากการเลือกใช้ศัพท์ของผู้ให้ข้อมูลกลุ่มต่างๆ ของแต่ละจุดเก็บข้อมูล การศึกษาการกระจายคำศัพท์มีขั้นตอนดังนี้

4.1 แสดงการกระจายคำศัพท์ตามลักษณะทางภูมิศาสตร์และลักษณะตัวแปรทางสังคม

4.1.1 การสร้างแผนที่

แผนที่ที่ใช้ในการแสดงการกระจายคำศัพท์ในบริเวณแบ่งเขตภาษาไทยถิ่นใต้กับไทยถิ่นกลางครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ย่อส่วนมาตราจากแผนที่ของกรมแผนที่ทหารซึ่งมาตราส่วนเดิม 1:50,000 ย่อเป็น 1:350,000 และจะแสดงจุดเก็บข้อมูลทั้งหมดไว้เป็นลำดับตั้งแต่จุดที่ 1-31 ด้วยใช้สัญลักษณ์ตัวเลขแสดงจุดเก็บข้อมูล

4.1.2 การลงสัญลักษณ์

การลงสัญลักษณ์จะใช้รูปทรงเรขาคณิต เช่น \triangle , \circ , \square , \diamond ในแผนที่เพื่อแสดงการกระจายศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้ ไทยถิ่นกลาง และศัพท์เฉพาะถิ่น โดยมีวิธีการกำหนดสัญลักษณ์ ดังนี้

4.1.2.1 สัญลักษณ์ประจำกลุ่มผู้ใช้ภาษา ในการแสดงการกระจายคำศัพท์นี้ ผู้วิจัยกำหนดสัญลักษณ์แทนกลุ่มผู้ใช้ภาษาตามวิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูล (กล่าวไว้โดยละเอียดแล้วในบทที่ 2) ซึ่งมีการควบคุมตัวแปรในเรื่องอายุและการศึกษา จึงกำหนดสัญลักษณ์เฉพาะกลุ่มที่มีการควบคุมตัวแปรเท่านั้น ซึ่งมีดังนี้

- △ แสดงกลุ่มผู้ใช้ภาษา อายุ 15-25 ปี การศึกษา ไม่เกิน ป.4
- △ แสดงกลุ่มผู้ใช้ภาษา อายุ 15-25 ปี การศึกษา จบ ป.4 แต่ไม่เกิน ม.3
- △ แสดงกลุ่มผู้ใช้ภาษา อายุ 15-25 ปี การศึกษา ม.6(ม.ศ.5) ขึ้นไป
- △ แสดงกลุ่มผู้ใช้ภาษา อายุ 15-25 ปี การศึกษา ทุกระดับการศึกษา
- แสดงกลุ่มผู้ใช้ภาษา อายุ 35-45 ปี การศึกษา ไม่เกิน ป.4
- แสดงกลุ่มผู้ใช้ภาษา อายุ 35-45 ปี การศึกษา จบ ป.4 แต่ไม่เกิน ม.3
- แสดงกลุ่มผู้ใช้ภาษา อายุ 35-45 ปี การศึกษา ม.6(ม.ศ.5) ขึ้นไป
- แสดงกลุ่มผู้ใช้ภาษา อายุ 35-45 ปี การศึกษา ทุกระดับการศึกษา

◇ แสดงกลุ่มผู้ใช้ภาษา อายุ 50 ปีขึ้นไป ซึ่งในข้อมูลส่วนใหญ่ แบ่งระดับการศึกษา ไม่เกิน ป.4 ส่วนการศึกษาที่มากกว่า ป.4 แต่ไม่เกิน ป.7 มีปรากฏ 4 จุด สูงกว่าระดับนี้ไม่ปรากฏ

4.1.2.2 สัญลักษณ์แสดงกลุ่มภาษา เป็นสัญลักษณ์ที่ใช้แสดงการกระจายของภาษาไทยถิ่นกลาง ไทยถิ่นใต้ และศัพท์เฉพาะถิ่น โดยใช้สัญลักษณ์ดังนี้

△ □ ◇ แสดงการกระจายศัพท์ภาษาไทยถิ่นกลาง (ไม่มีเรเงา) จะแสดงเมื่อมีอัตราการใช้ภาษาไทยถิ่นกลางเกิน 75 % ของจำนวนหน่วยบรรทัด

△ □ ◇ แสดงการกระจายศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้ (มีเรเงา) จะแสดงเมื่อมีอัตราการใช้ภาษาไทยถิ่นใต้เกิน 75 % ของจำนวนหน่วยบรรทัดทั้งหมด

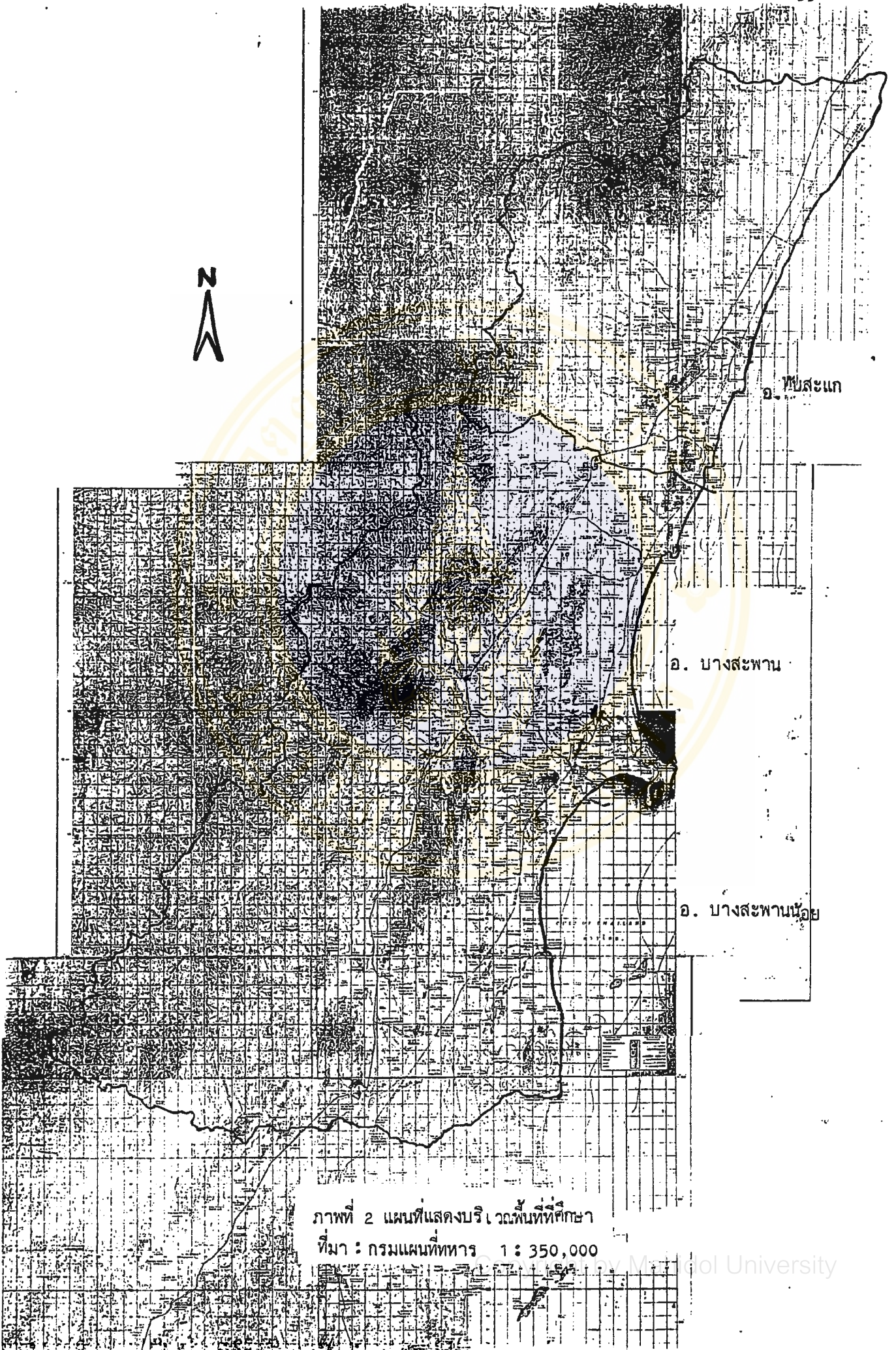
○ แสดงการกระจายคำศัพท์เฉพาะถิ่น (จะปรากฏร่วมกับถิ่นอื่นเสมอ)

▲ ▢ ▣ แสดงการกระจายศัพท์ภาษาไทยถิ่นกลางกับภาษาไทยถิ่นใต้ร่วมกัน ในอัตราส่วนที่ไม่มีภาษาไทยถิ่นใดถิ่นหนึ่งมีอัตราการใช้ถึง 75 % ของจำนวนหน่วยวรรณคดีทั้งหมด

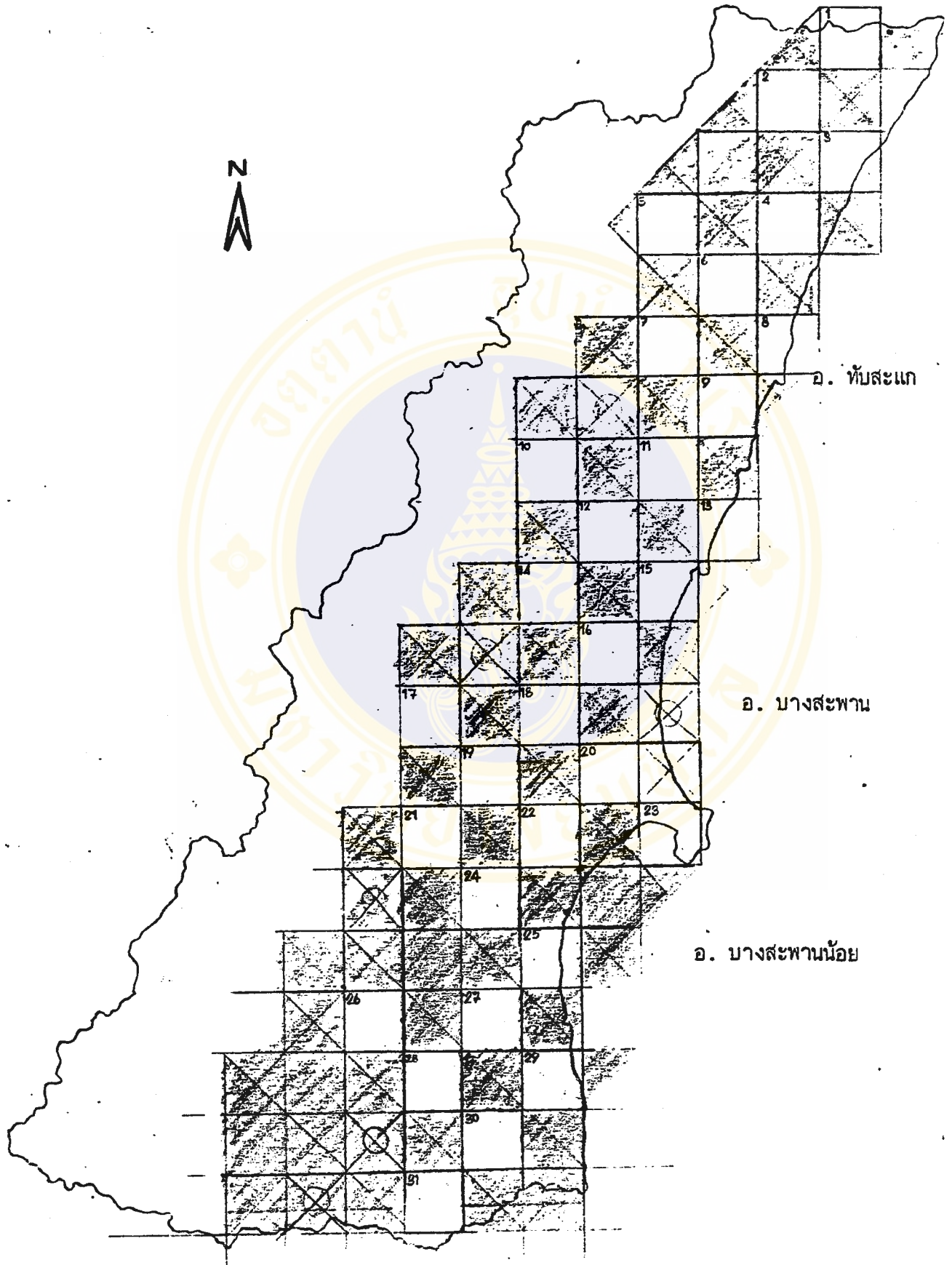
◈ แสดงถึงจุดเก็บข้อมูลจุดนั้นๆ มีการใช้ภาษาไทยถิ่นกลางทุกกลุ่ม ผู้ใช้ภาษาเกิน 75 %

◈ แสดงถึงจุดเก็บข้อมูลจุดนั้นๆ มีการใช้ภาษาไทยถิ่นใต้ทุกกลุ่ม ใช้ภาษาเกิน 75 %

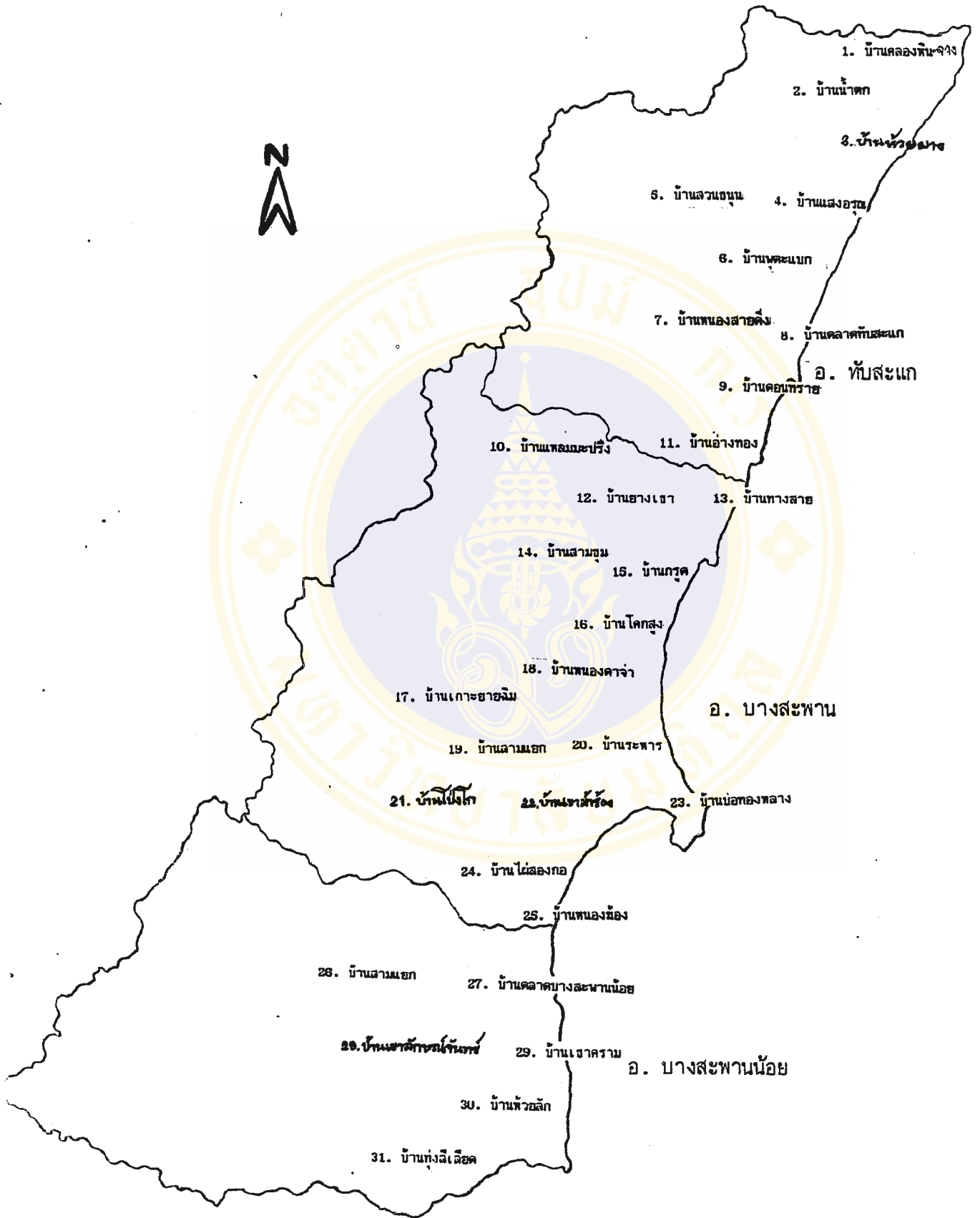
▲ ▢ ▣ แสดงว่าจุดเก็บข้อมูลนั้นๆ นอกจากจะมีการกระจายของศัพท์ภาษาไทยถิ่นกลางหรือ ภาษาไทยถิ่นใต้แล้ว ยังมีอัตราการใช้ศัพท์เฉพาะถิ่นปรากฏอยู่ด้วย

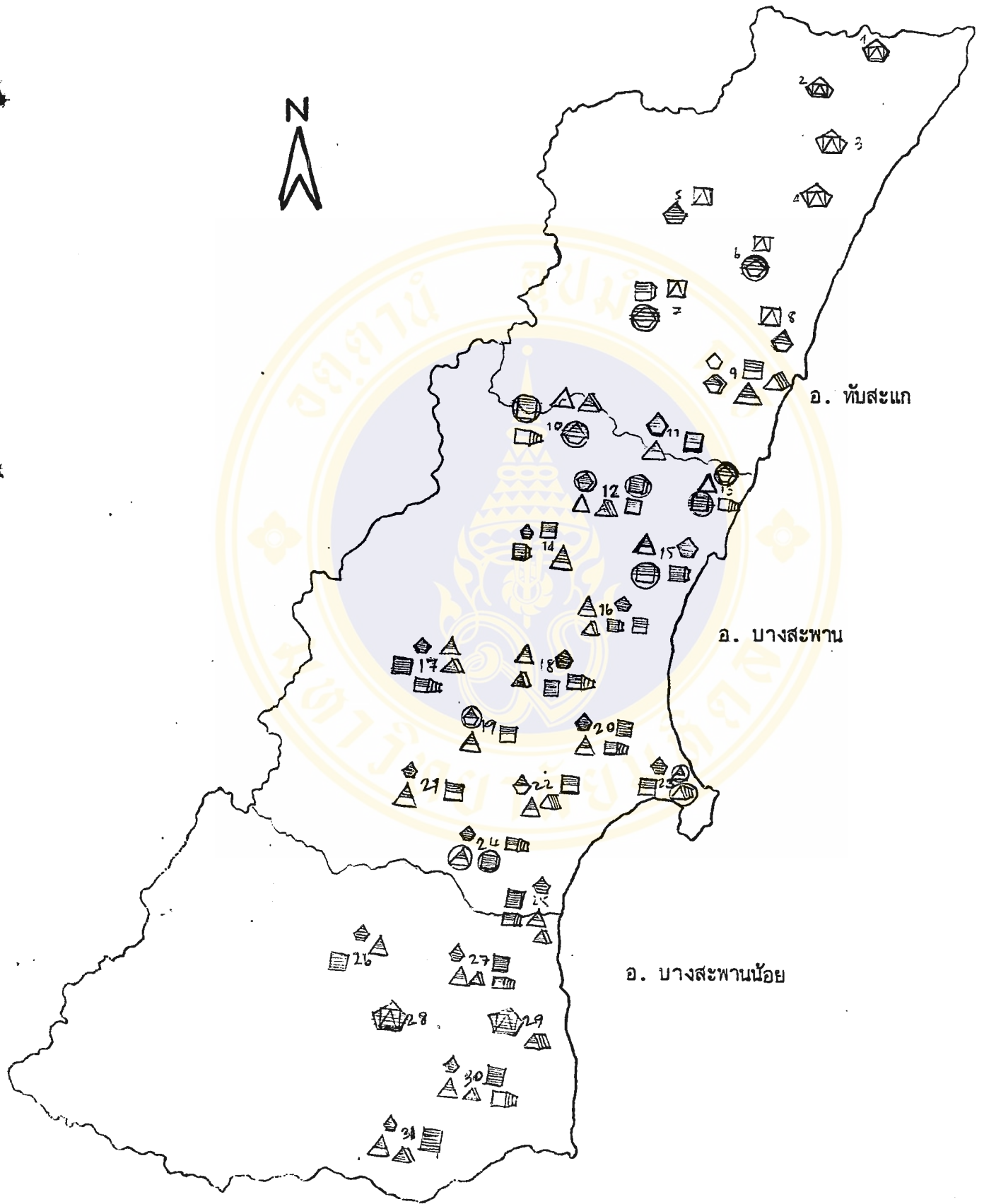
ภาพที่ 2 แผนที่แสดงบริเวณพื้นที่ศึกษา
ที่มา : กรมแผนที่ทหาร 1 : 350,000

ภาพที่ 3 แสดงวิธีการหาจุดเก็บข้อมูล (1:350,000)

ภาพที่ 4 แผนที่แสดงจุดเก็บข้อมูล (1:350,000)

ภาพที่ 5 แสดงกระจายคำศัพท์ทางภูมิศาสตร์และตามตัวแปรทางสังคม

4.2 แสดงการใช้คำศัพท์โดยพิจารณาจากปริมาณของการเลือกใช้คำภาษาถิ่น

จากแผนที่แสดงการกระจายคำศัพท์ตามสภาพภูมิศาสตร์ และตามลักษณะตัวแปรทางสังคม ดังแสดงในภาพที่ 5 นั้น อาจจะทำให้ภาพที่ไม่ชัดเจนนัก ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอแสดงผลการกระจายคำศัพท์โดยพิจารณาจากสัดส่วนของปริมาณการเลือกใช้คำศัพท์อีกวิธีหนึ่ง โดยจะนำเสนอ 2 ลักษณะคือ

4.2.1 แสดงภาพรวมของปริมาณการเลือกใช้คำศัพท์ในแต่ละจุดเก็บข้อมูล โดยไม่คำนึงถึงสภาพตัวแปรทางสังคม

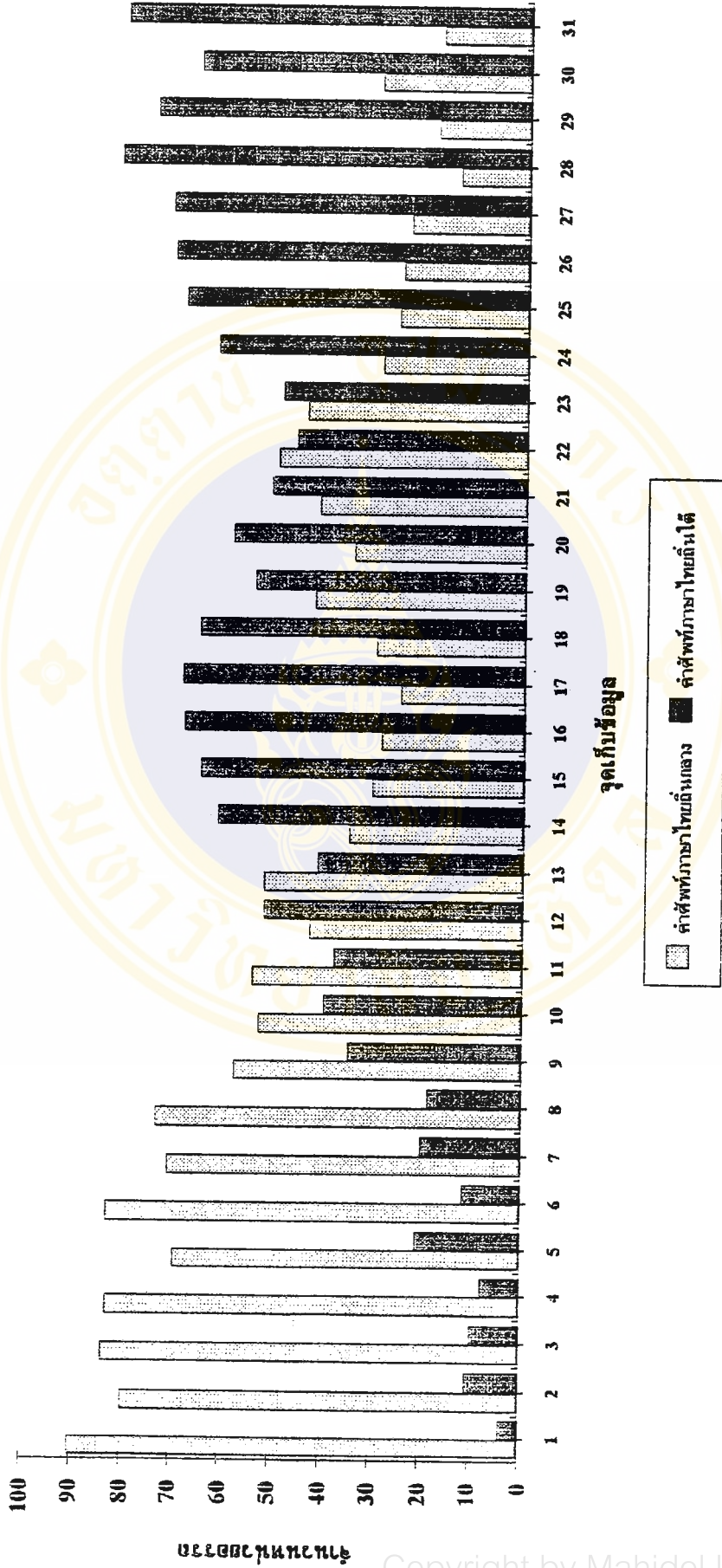
ตารางที่ 8 แสดงปริมาณการเลือกใช้ศัพท์ของผู้ใช้ภาษาทุกจุดเก็บข้อมูล โดยไม่คำนึงถึงตัวแปรทางสังคม

จุดเก็บข้อมูล	ปริมาณคำศัพท์ถิ่นกลาง	ปริมาณคำศัพท์ถิ่นใต้
1	90.26	3.90
2	79.87	10.71
3	83.77	9.74
4	83.12	7.79
5	69.48	21.10
6	83.12	11.69
7	70.78	20.13
8	73.05	18.83
9	57.47	34.74
10	52.60	39.61
11	53.90	37.66
12	42.53	51.62
13	51.62	40.91
14	34.74	61.04
15	30.19	64.61
16	28.57	67.86
17	24.68	68.18
18	29.55	64.94
19	41.88	53.90
20	34.09	58.44
21	41.23	50.65
22	49.35	45.78
23	43.83	48.70
24	28.90	61.69
25	25.65	68.18
26	25.00	70.45
27	23.38	71.10
28	13.64	81.49
29	18.18	74.35
30	29.55	65.91
31	17.53	80.52

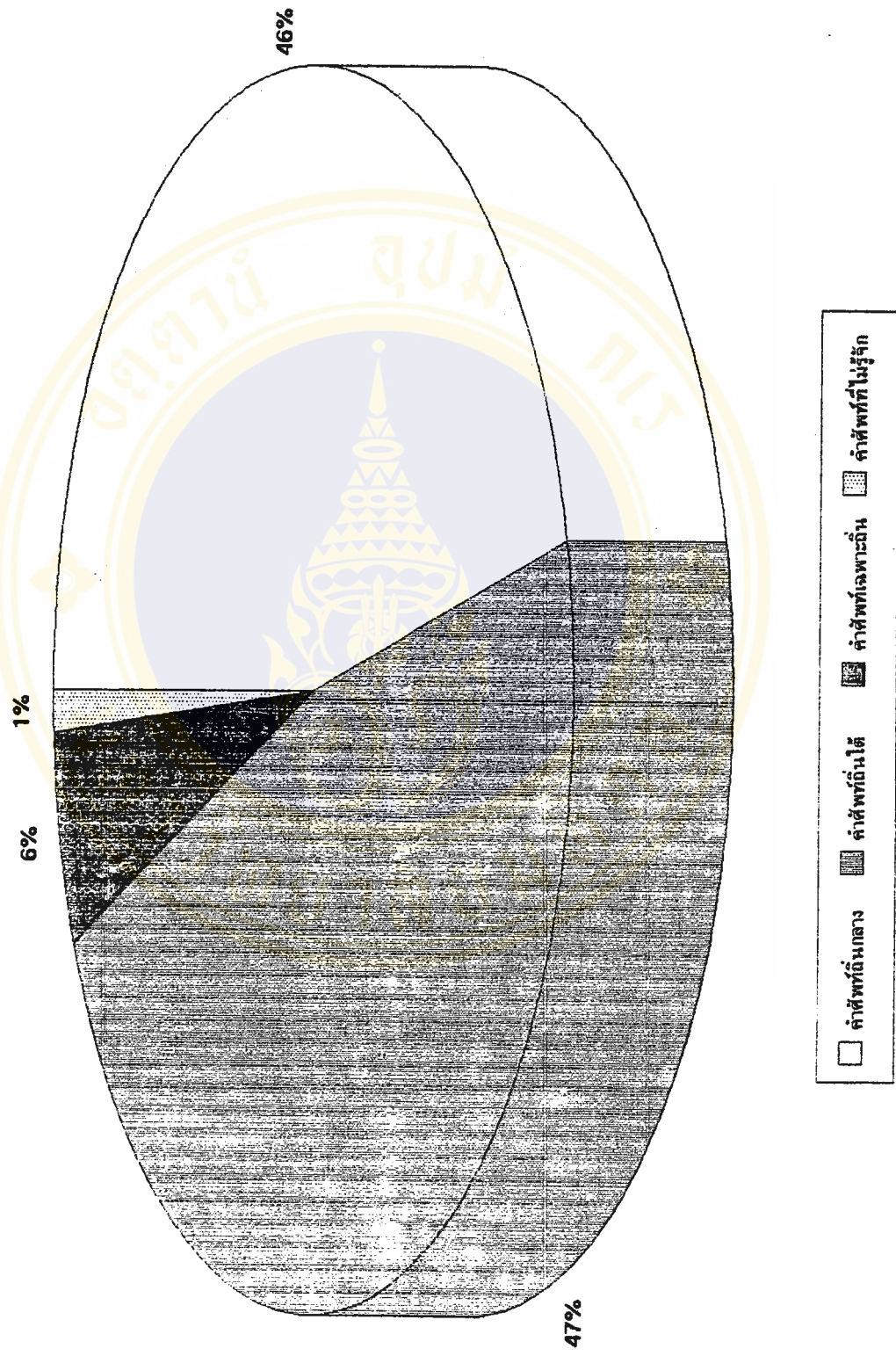
จากตารางที่ 8 จะพบว่า มีผู้ใช้ภาษาที่เลือกใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นกลางประมาณ 75 % ของจำนวนหน่วยวรรณคดี อยู่เพียง 5 จุดเก็บข้อมูลคือ จุดที่ 1 บ้านคลองหินจวง จุดที่ 2 บ้านน้ำตก จุดที่ 3 บ้านห้วยยาง จุดที่ 4 บ้านแสงอรุณ และจุดที่ 6 บ้านพุดะแบก ส่วนจุดเก็บข้อมูลที่มีผู้ใช้ภาษาเลือกใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้ประมาณ 75 % ของจำนวนหน่วยวรรณคดี มีอยู่เพียง 3 จุดเก็บข้อมูล คือจุดที่ 28 บ้านเขาลักษณ์จันทร์ จุดที่ 29 บ้านเขาคราม และจุดที่ 31 บ้านทุ่งสี่เสียด

การเลือกใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นใดถิ่นหนึ่ง ประมาณ 75 % นั้น พอจะตัดสินได้ว่าในจุดเก็บข้อมูลนั้นๆ ใช้ภาษาถิ่นนั้นในการสื่อสาร เช่น จุดที่ถือว่าใช้ศัพท์ภาษาไทยถิ่นกลาง คือจุดที่ 1, 2, 3, 4, 6 และจุดที่ถือว่าใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้ คือจุดที่ 28, 29 และ 31 ส่วนจุดอื่นๆ ที่ไม่มีการเลือกใช้คำศัพท์ถิ่นใดถิ่นหนึ่งประมาณ 75 % ถือว่าจุดๆนั้นมีการใช้คำศัพท์ทั้ง 2 ถิ่น ดังแสดงในแผนภาพที่ 6

ภาพที่ 6(1) กราฟแสดงการเลือกใช้คำศัพท์ของผู้ใช้ภาษาทุกจุดเก็บข้อมูล

ภาพที่ 6 (2) แสดงอัตราการเลือกใช้คำศัพท์ของผู้ใช้ภาษาทุกระดับเกี่ยวกับข้อมูล

4.2.2 แสดงปริมาณการเลือกใช้คำศัพท์ โดยพิจารณาตามตัวแปรทางสังคม

ตัวแปรทางสังคมที่นำมาพิจารณาได้คือ อายุ และ การศึกษา ส่วนอาชีพนั้น ไม่สามารถอภิปรายผลได้ เนื่องจากในระหว่างการเก็บข้อมูลมีข้อจำกัดหลายประการ ที่ทำให้ไม่สามารถควบคุมตัวแปรได้ (ดู 2.2.4)

4.2.2.1 การเลือกใช้คำศัพท์ที่แตกต่างตามอายุ

ในการวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งกลุ่มผู้ใช้ภาษาเป็น 3 ช่วงอายุโดยควบคุมตัวแปรทางการศึกษา ดังนี้คือ

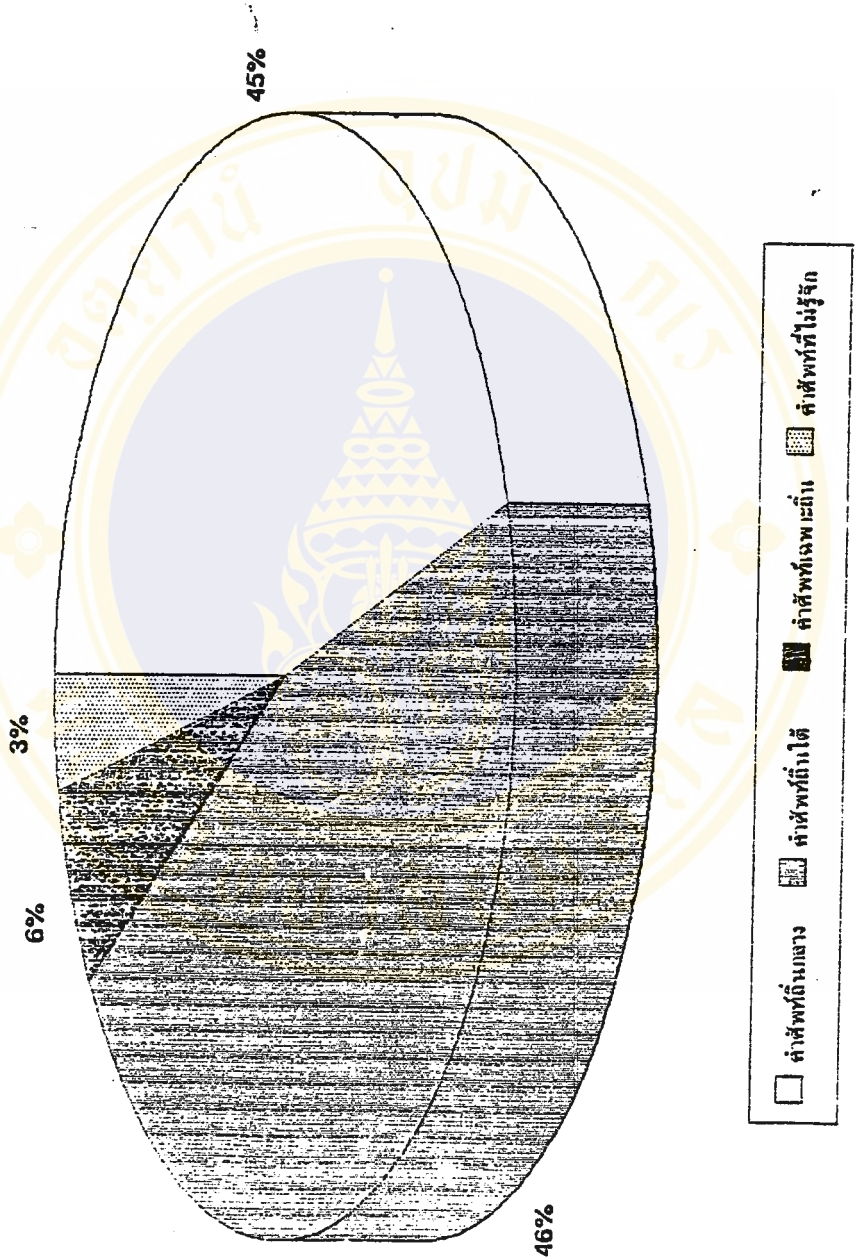
กลุ่ม อายุ 15-25 ปี การศึกษาไม่เกิน ป.4 (แทนด้วยรหัส 11)

กลุ่ม อายุ 35-45 ปี การศึกษาไม่เกิน ป.4 (แทนด้วยรหัส 21)

กลุ่ม อายุ 50 ปีขึ้นไป การศึกษาไม่เกิน ป.4 (แทนด้วยรหัส 31)

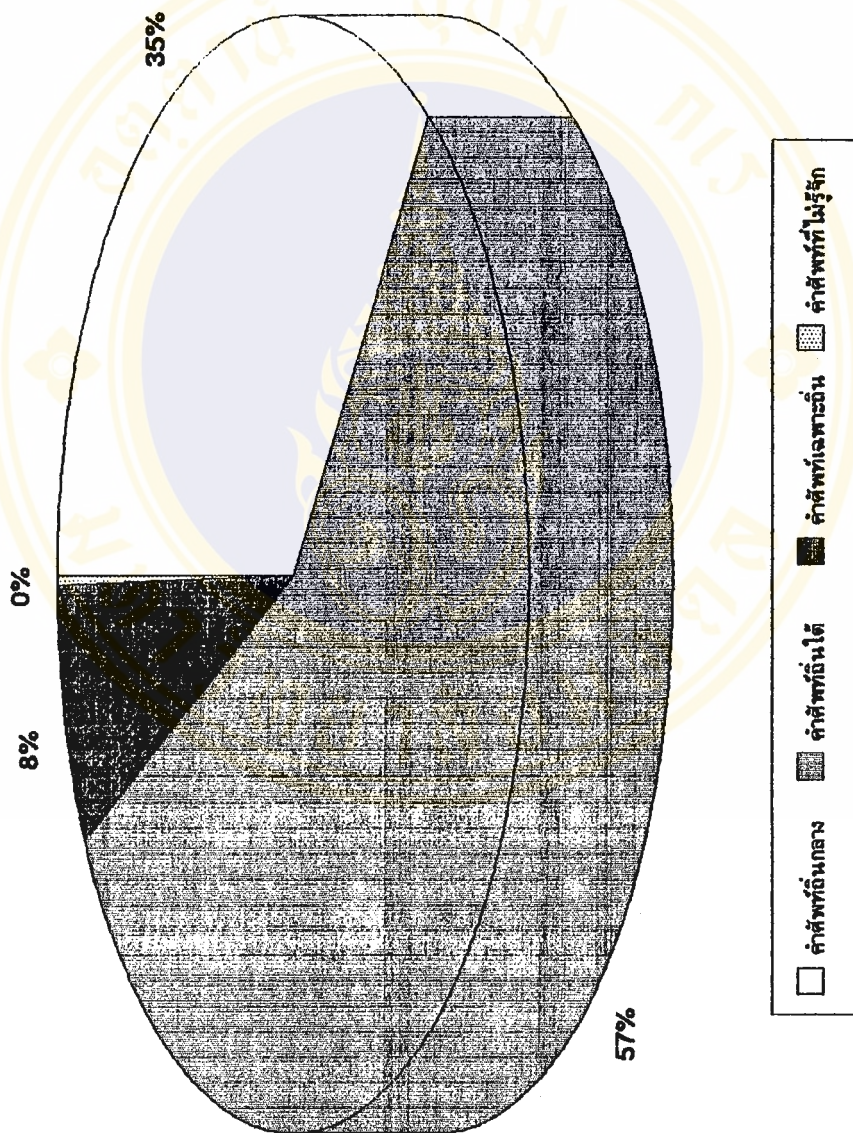
จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการใช้ศัพท์ของผู้ใช้ภาษาทั้ง 3 กลุ่ม พบว่ากลุ่ม 31 มีสัดส่วนการเลือกใช้ภาษาไทยถิ่นใต้และไทยถิ่นกลางเป็นร้อยละ 60/27 ตามลำดับ กลุ่ม 21 มีสัดส่วนการเลือกใช้ภาษาไทยถิ่นใต้และไทยถิ่นกลาง 57/35 และกลุ่ม 11 มีสัดส่วนการเลือกใช้ภาษาไทยถิ่นใต้และไทยถิ่นกลางร้อยละ 46/45 ดังแสดงในแผนภาพที่ 7, 8, 9, 10 และ 11

ภาพที่ 7 แสดงอัตราการเลือกใช้คำศัพท์ของผู้ใช้ภาษากลุ่ม II

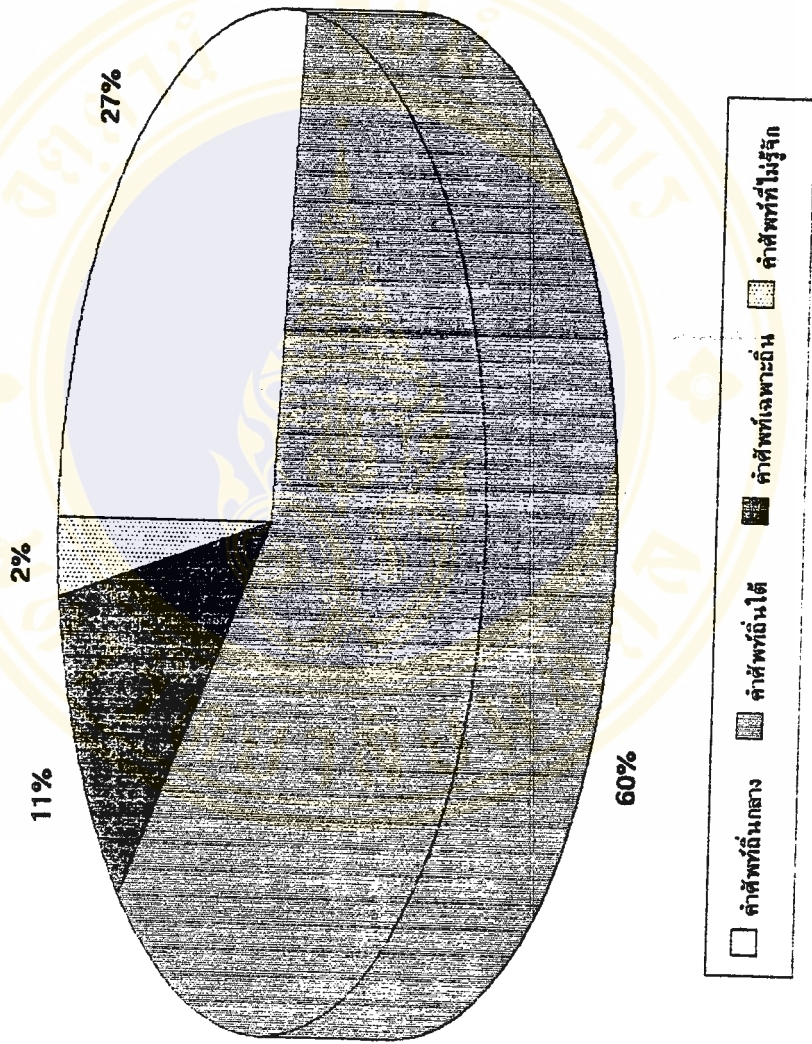
ภาพที่ 8

แสดงอัตราการเลือกใช้คำศัพท์ของผู้ใช้ภาษากลุ่ม 21

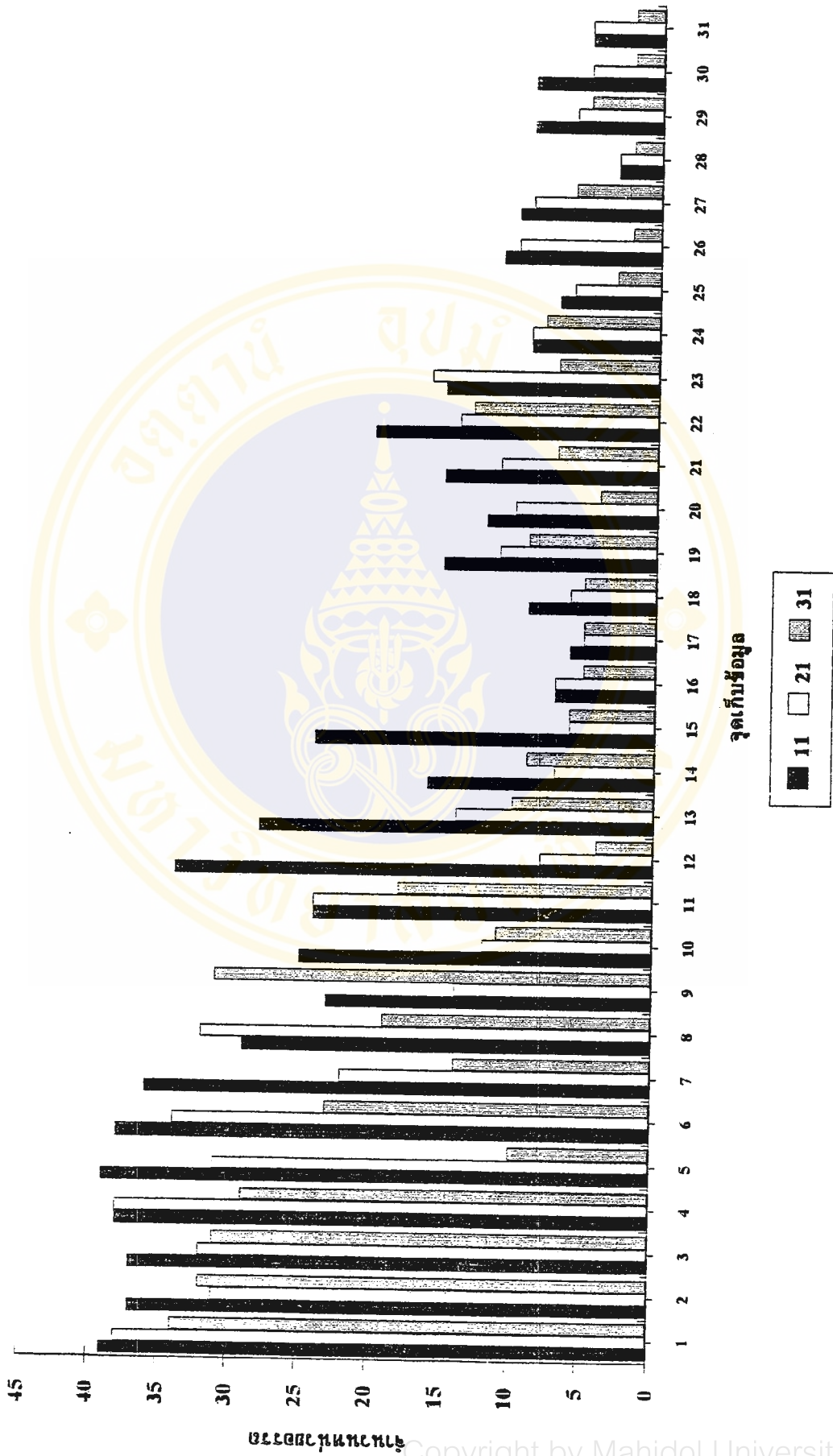

(หมายเหตุ คำศัพท์ที่ไม่รู้จักในกลุ่มมีเพียง 1 คำ ไม่สามารถติดเป็นเบอร์ เซนต์ได้ จึงให้ค่า = 0%)

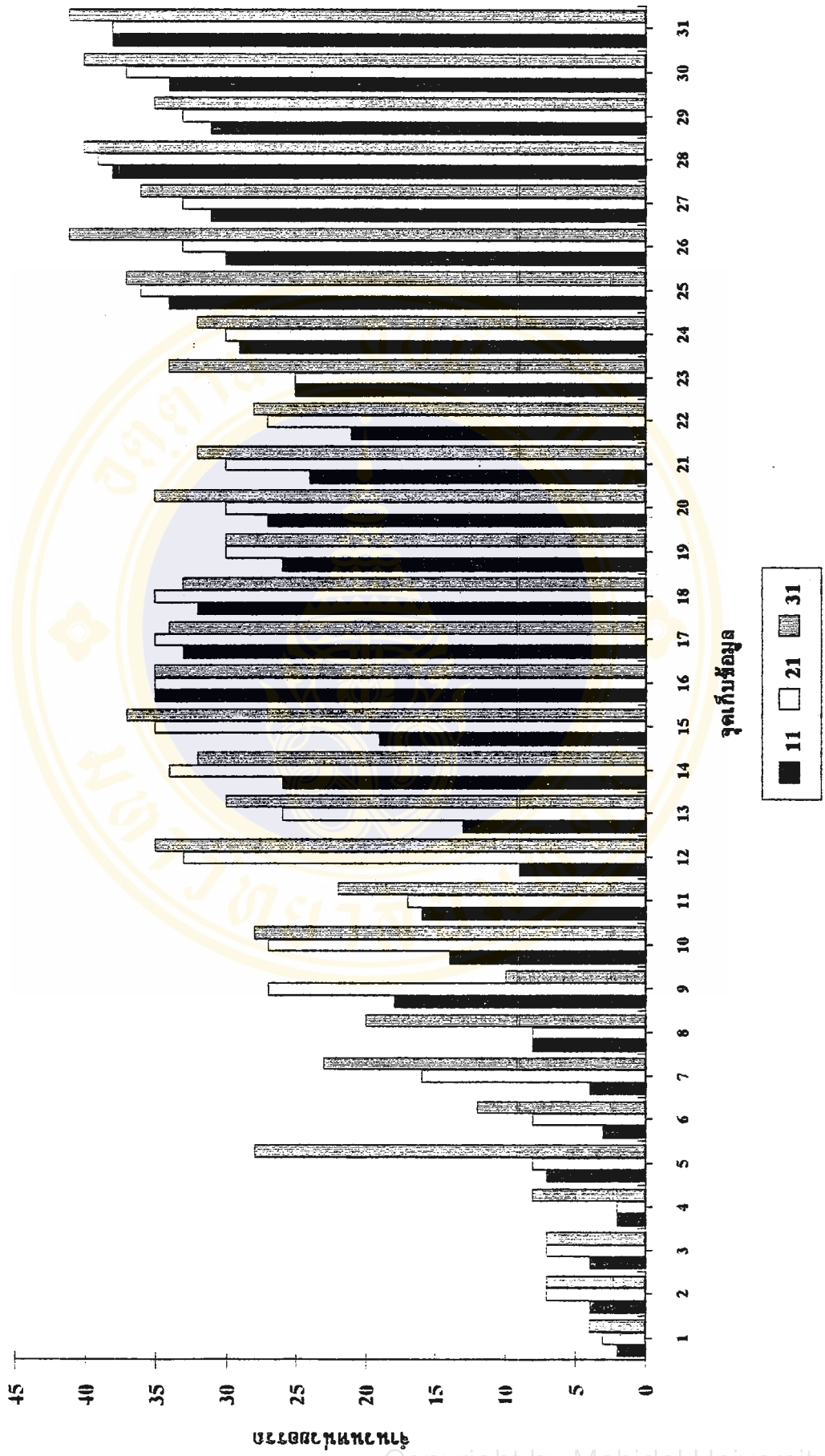
ภาพที่ 9 แสดงอัตราการเลือกใช้คำศัพท์ของผู้ใช้ภาษากลุ่ม 31

ภาพที่ 10 กราฟแสดงอัตราการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นกลางของผู้พูด 3 วรรณะอายุ

ภาพที่ 11 กราฟแสดงอัตราการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้ของผู้พูด 3 ระดับอายุ

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าผู้ใช้ภาษาที่มีอายุน้อยจะมีการเลือกใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นกลางมากกว่ากลุ่มที่มีอายุมากขึ้น ซึ่งอาจจะเป็นเพราะมีโอกาสได้เรียนรู้จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทวิทยุ, โทรทัศน์ มากขึ้น ซึ่งตรงกับสมมุติฐานการวิจัย

4.2.2.2 การเลือกใช้คำศัพท์ที่แตกต่างตามการศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งระดับการศึกษาของผู้ใช้ภาษาเป็น 3 ระดับ โดยควบคุมตัวแปรทางอายุ ดังนี้

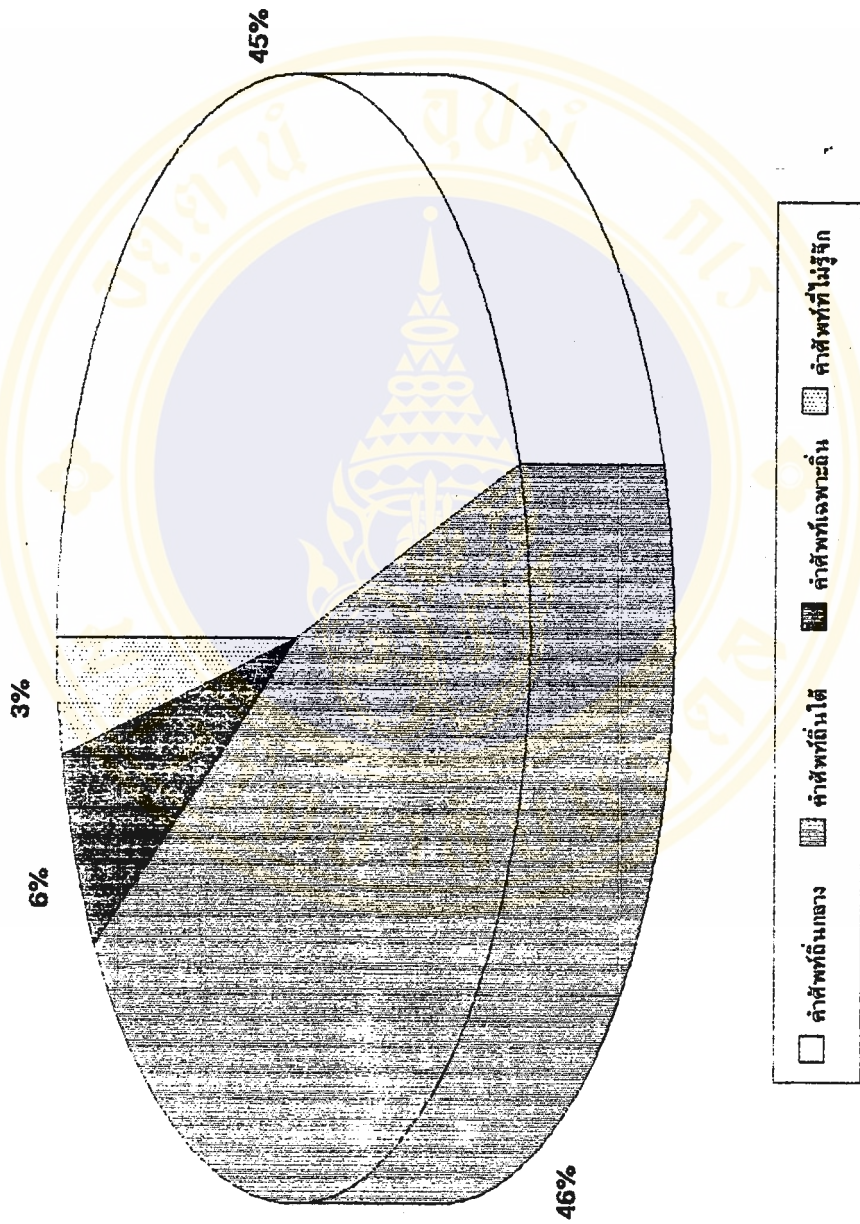
กลุ่ม อายุ 15-25 ปี การศึกษาไม่เกิน ป.4 (แทนด้วยรหัส 11)

กลุ่ม อายุ 15-25 ปี การศึกษาจบป.6 แต่ไม่เกิน ม.3 (แทนด้วยรหัส 12)

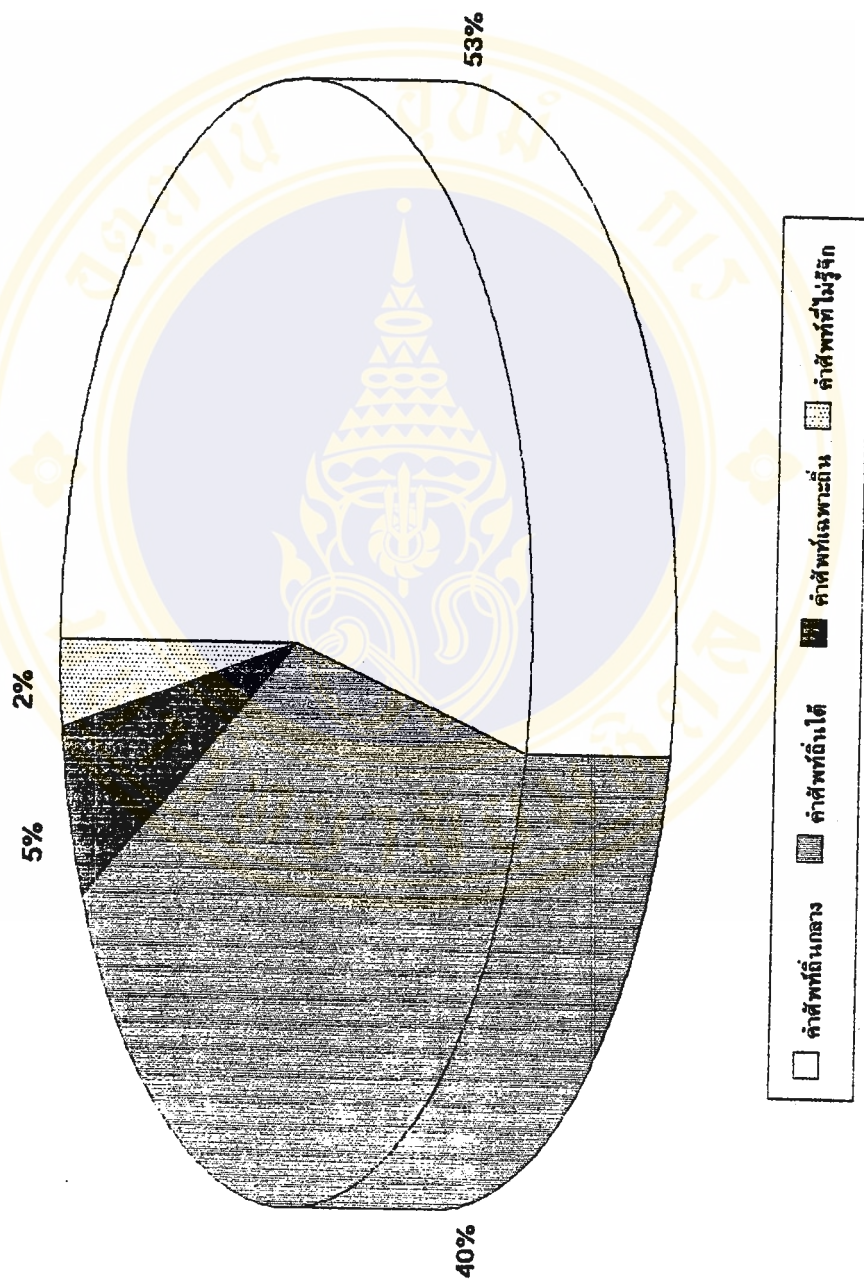
กลุ่ม อายุ 15-25 ปี การศึกษาจบม.6 (มศ.5) ขึ้นไป (แทนด้วยรหัส 13)

จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการใช้ศัพท์ของผู้ใช้ภาษาทั้ง 3 กลุ่ม พบว่า กลุ่ม 11 มีสัดส่วนการเลือกใช้ศัพท์ถิ่นใต้และศัพท์ถิ่นกลางเป็นร้อยละ 46/45 ตามลำดับ กลุ่ม 12 มีสัดส่วนการเลือกใช้ศัพท์ถิ่นใต้และศัพท์ถิ่นกลางร้อยละ 40/53 กลุ่ม 13 มีสัดส่วนการเลือกใช้ศัพท์ถิ่นใต้และศัพท์ถิ่นกลางร้อยละ 32/62 ตามลำดับ ดังแสดงในแผนภาพที่ 12, 13, และ 14 15 และ 16

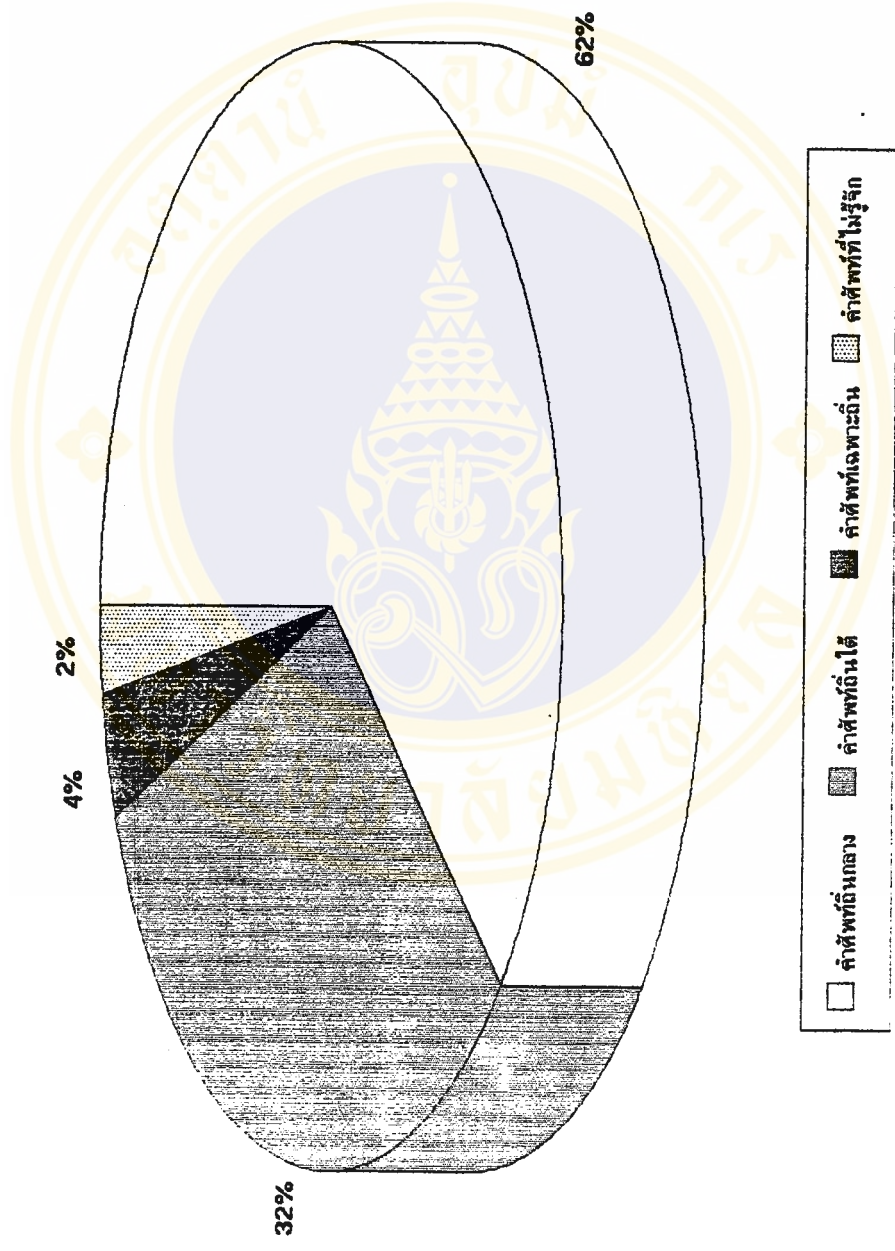
ภาพที่ 12 แสดงอัตราการเลือกใช้คำศัพท์ของผู้ใช้ภาษากลุ่ม 11

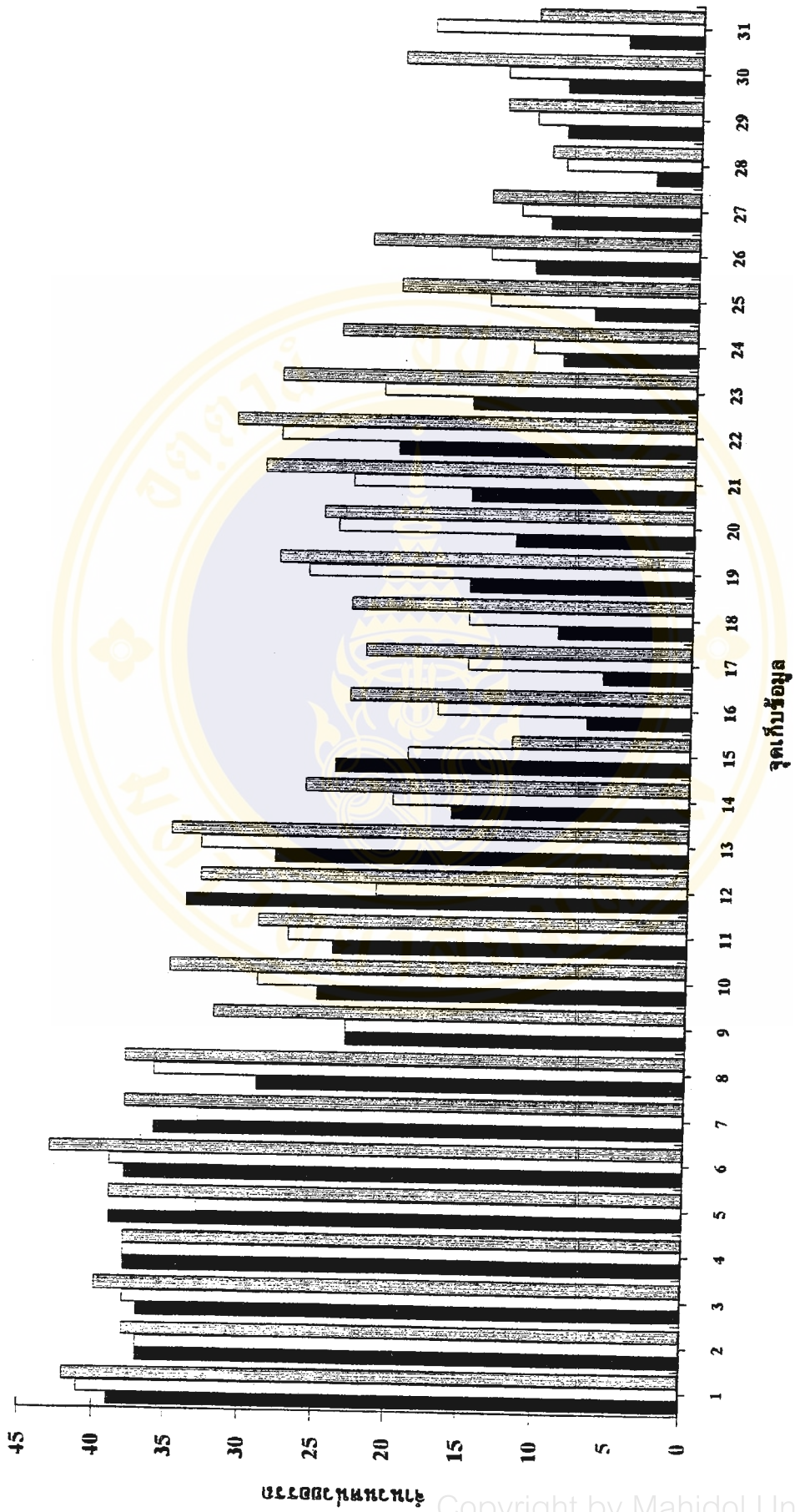
ภาพที่ 13 แสดงอัตราการเลือกใช้คำศัพท์ของผู้ใช้ภาษากลุ่ม 12

ภาพที่ 14 แสดงอัตราการเลือกใช้คำศัพท์ของผู้ใช้ภาษากลุ่ม B3

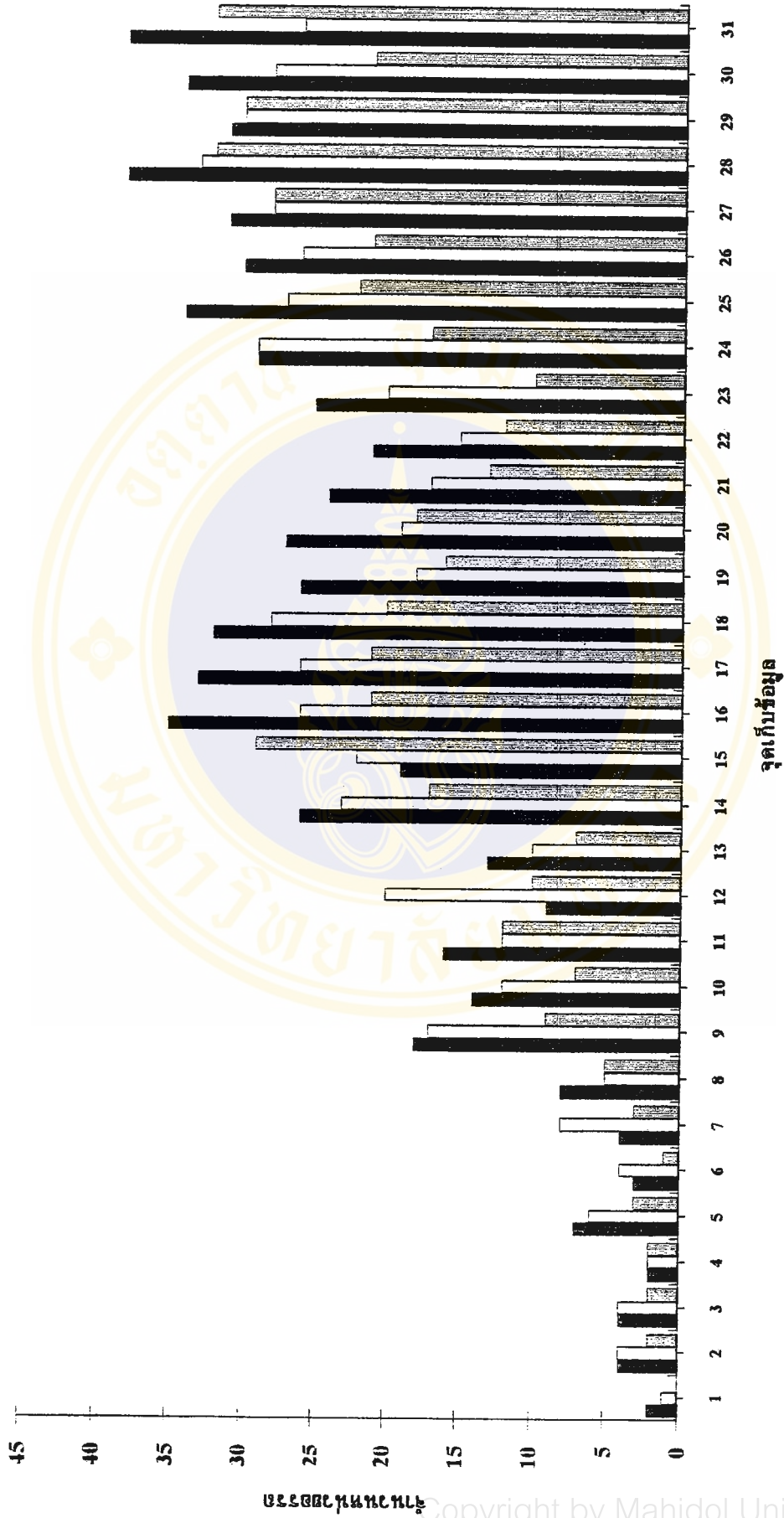
ภาพที่ 15 กราฟแสดงอัตราการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นกลางของผู้พูดระดับการศึกษา

จุดเก็บข้อมูล

11 12 13

ภาพที่ 16 กราฟแสดงอัตราการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้ของผู้พูด 3 ระดับการศึกษา

จุดเก็บข้อมูล
 11 12 13

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การศึกษาเป็นตัวแปรทางสังคมที่มีผลต่อการกระจายคำศัพท์อีกตัวหนึ่ง โดยผู้ใช้ภาษาที่มีการศึกษาสูงจะมีปริมาณการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นกลางมากกว่ากลุ่มผู้ใช้ภาษาที่ได้รับการศึกษาน้อยลดหลั่นกันลงไป ทั้งนี้คงเป็นเพราะได้รับอิทธิพลทางด้านภาษาจากการศึกษา เพราะภาษาไทยถิ่นกลางเป็นภาษาที่ใช้ในการเรียนการสอน รวมทั้งการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นก็มีโอกาสที่จะมีการพบปะผู้คน มีการแลกเปลี่ยนทางภาษามากขึ้นด้วย ปัจจัยเหล่านี้ล้วนส่งผลให้ผู้ใช้ภาษาสูงมีปริมาณการใช้ศัพท์ไทยถิ่นกลางมากขึ้น ซึ่งตรงกับสมมุติฐานการวิจัย

4.3 การหาแนวแบ่งเขตภาษา

จากข้อสังเกตอย่างหนึ่งที่พบในงานวิจัยภูมิศาสตร์คำศัพท์นั้น พบว่าการวิเคราะห์หาแนวแบ่งเขตภาษาโดยพิจารณาจากการลงสัญลักษณ์ในแผนที่นั้นมักจะมีปัญหา ดังนั้น งานวิจัยฉบับนี้จึงจะใช้วิธีพิจารณาจากสัดส่วนของปริมาณการเลือกใช้คำศัพท์ โดยการหาค่าเฉลี่ยการใช้คำศัพท์ภาษาถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นใต้ในแต่ละจุดเก็บข้อมูล จุดใดที่มีผลต่างของค่าเฉลี่ยการใช้ศัพท์ไทยถิ่นกลางและไทยถิ่นใต้น้อยที่สุด จะถือว่าจุดนั้นเป็นจุดแบ่งเขตภาษา โดยในงานวิจัยครั้งนี้จะพิจารณา 3 ลักษณะ คือ

4.3.1 แนวแบ่งเขตภาษาโดยภาพรวม ไม่คำนึงถึงตัวแปรทางสังคม

4.3.2 แนวแบ่งเขตภาษาของกลุ่มผู้ใช้ภาษาที่มีอายุมากที่สุด การศึกษาน้อยที่สุด (31)

4.3.3 แนวแบ่งเขตภาษาของกลุ่มผู้ใช้ภาษาที่มีอายุน้อยที่สุด การศึกษาสูงที่สุด (13)

4.3.1 แนวแบ่งเขตภาษาโดยภาพรวม (ไม่คำนึงถึงตัวแปรทางสังคม)

ในการพิจารณาหาแนวแบ่งเขตภาษาโดยภาพรวม ผู้วิจัยจะพิจารณาข้อมูลจากทุกกลุ่มอายุ ทุกกลุ่มการศึกษารวมกัน ซึ่งจากการพิจารณาพบว่าบริเวณที่มีผลต่างของอัตราการใช้คำศัพท์ทั้งสองภาษาต่ำที่สุด คือ จุดเก็บข้อมูลที่ 22 และ 23 บ้านเขาม้าร้อง และบ้านบ่อทองหลาง อำเภอบางสะพาน มีผลต่าง 3.57 และ 4.87 ตามลำดับ (ดูตารางที่ 9) บริเวณนี้จึงถือเป็น

แนวแบ่งเขตภาษาของทุกกลุ่มอายุและการศึกษารวมกัน

ตารางที่ 9 แสดงปริมาณการเลือกใช้ศัพท์ของผู้ใช้ภาษาทุกจุดเก็บข้อมูล โดยไม่คำนึงถึงตัวแปรทางสังคม และแสดงแนวแบ่งเขตภาษาโดยภาพรวม จากสัดส่วนการเลือกใช้ศัพท์

จุดเก็บข้อมูล	ปริมาณคำศัพท์ถิ่นกลาง	ปริมาณคำศัพท์ถิ่นใต้
1	90.26	3.90
2	79.87	10.71
3	83.77	9.74
4	83.12	7.79
5	69.48	21.10
6	83.12	11.69
7	70.78	20.13
8	73.05	18.83
9	57.47	34.74
10	52.60	39.61
11	53.90	37.66
12	42.53	51.62
13	51.62	41.91
14	34.74	61.04
15	30.19	64.61
16	28.57	67.86
17	24.68	68.18
18	29.55	64.94
19	41.88	53.90
20	34.09	58.44
21	41.23	50.65
* 22	49.35	45.78
* 23	43.83	48.70
24	28.90	61.69
25	25.65	68.18
26	25.00	70.45
27	23.38	71.10
28	13.64	81.49
29	18.18	74.35
30	29.55	65.91
31	17.53	80.52

4.3.2 แนวแบ่งเขตภาษาของกลุ่มผู้ใช้ภาษาที่มีอายุมากที่สุด การศึกษาน้อยที่สุด (31)

จากการพิจารณาข้อมูลจากกลุ่มผู้ใช้ภาษาที่มีอายุมากที่สุดหรือ 50 ปีขึ้นไป และการศึกษาไม่เกิน ป.4 นั้น พบว่าบริเวณที่มีผลต่างของอัตราการใช้คำศัพท์ทั้งสองภาษาดำที่สุดคือ จุดเก็บข้อมูลที่ 8 และ 11 บ้านทับสะแกและบ้านอ่างทอง อำเภอทับสะแก ซึ่งมีผลต่าง 2.27 และ 9.10 ตามลำดับ (ดูตาราง 10) บริเวณนี้จึงถือเป็นแนวแบ่งเขตภาษาของกลุ่มผู้ใช้ภาษาที่มีอายุมากที่สุดและการศึกษาน้อยที่สุด ซึ่งสามารถจัดให้เป็นผู้ออกภาษาที่ได้รับอิทธิพลภาษาจากถิ่นอื่น ๆ น้อยที่สุด แนวเขตบริเวณนี้ตรงกับงานวิจัยของวรรณพร ทองมาก เมื่อปี 2526

ตารางที่ 10

ตารางแสดงแนวโน้มเขตภาษาของผู้ใช้ภาษากลุ่ม 31
จากลักษณะการเลือกใช้ศัพท์ (คิดเป็นร้อยละ)

จุดเก็บข้อมูล	อัตราการใช้ศัพท์ภาษาไทยถิ่นกลาง	อัตราการใช้ศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้
1	77.27	9.09
2	72.72	15.90
3	70.45	15.90
4	65.90	18.18
5	22.72	63.63
6	52.27	27.27
7	31.81	52.27
* 8	43.18	45.45
9	70.45	22.72
10	25.00	63.63
* 11	40.90	50.00
12	9.09	79.54
13	22.72	68.18
14	20.45	72.72
15	13.63	84.09
16	11.36	79.54
17	11.36	77.27
18	11.36	75.00
19	20.45	68.18
20	9.09	79.54
21	15.90	72.72
22	29.54	63.63
23	15.90	77.27
24	18.18	72.72
25	6.81	84.09
26	4.54	93.18
27	13.63	81.81
28	4.54	90.90
29	11.36	79.54
30	4.54	90.90
31	4.54	93.18

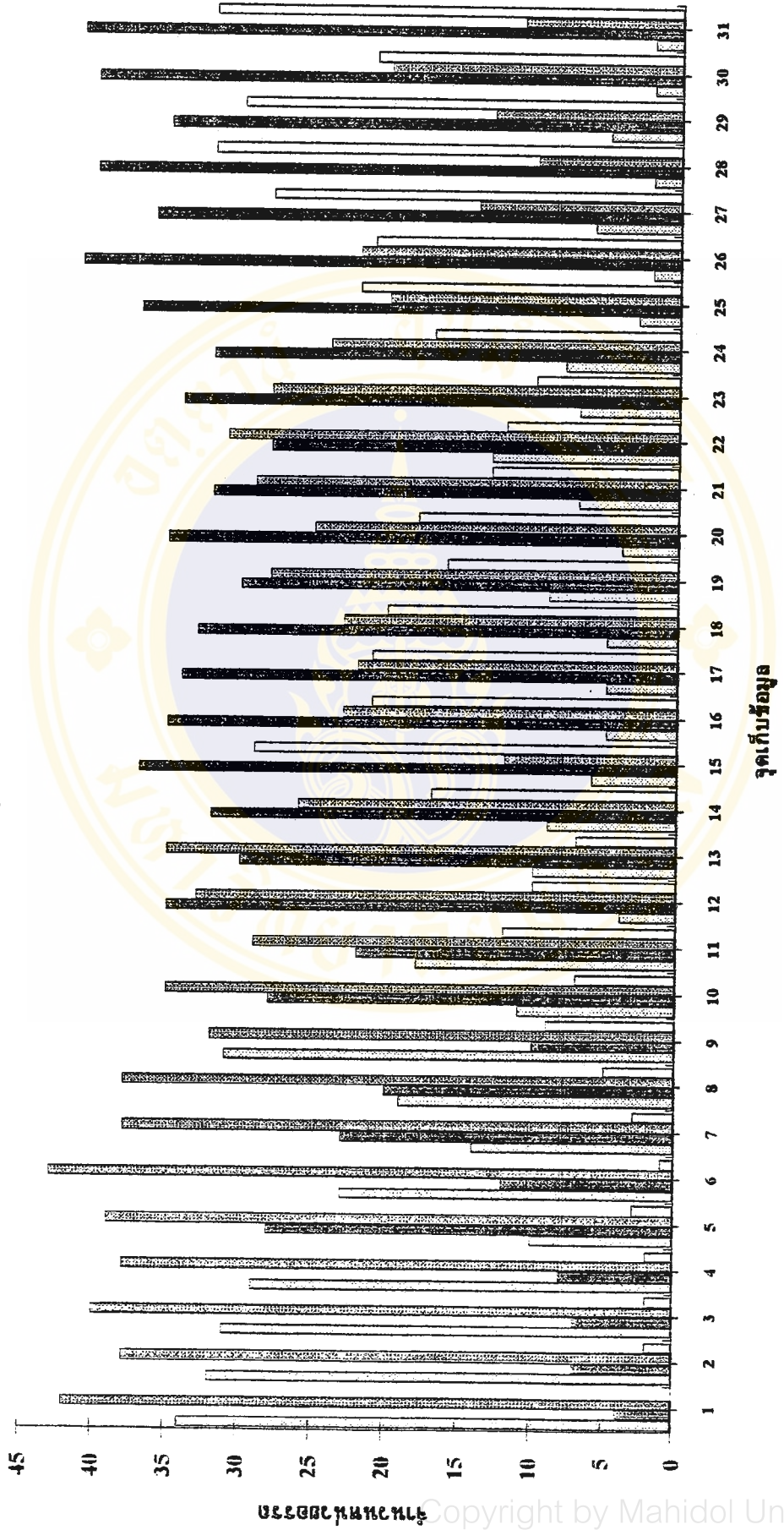
4.3.3 แนวแบ่งเขตภาษาของกลุ่มผู้ใช้ภาษาที่มีอายุน้อยที่สุด การศึกษาสูงที่สุด (13)

จากการพิจารณาข้อมูลจากกลุ่มผู้ใช้ภาษาที่มีอายุน้อยที่สุด คือ 15-25 ปี และมีการศึกษาสูงที่สุด คือ จบ ม.6 หรือ มศ.5 ขึ้นไปนั้น พบว่า บริเวณที่มีผลต่างของอัตราการใช้คำศัพท์ทั้งสองภาษาต่ำที่สุด คือ จุดเก็บข้อมูลที่ 30 บ้านห้วยสัก อำเภอบางสะพานน้อย ซึ่งมีผลต่างเพียง 2.27 นอกจากจุดเก็บข้อมูลที่ 30 แล้ว ยังพบบริเวณที่จุดเก็บข้อมูลมีผลต่างของการใช้คำศัพท์ทั้งสองภาษาต่ำมากอีก 2 บริเวณ คือ บริเวณจุดเก็บข้อมูลที่ 16, 17, 18 บ้านดอนสำราญ บ้านเกาะขาคิม บ้านหนองตาจำ อำเภอบางสะพาน ซึ่งมีผลต่าง 4.55, 2.28 และ 6.82 ตามลำดับ และอีกบริเวณหนึ่งคือบริเวณจุดเก็บข้อมูลที่ 25, 26 บ้านหนองขี้งและบ้านสามแยก อำเภอบางสะพานน้อย มีผลต่าง 4.55 และ 2.28 ตามลำดับ (ดูตารางที่ 11)

ตารางที่ 11 ตารางแสดงแนวโน้มเขตภาษาของผู้ใช้ภาษากลุ่ม 13
จากสัดส่วนการเลือกใช้ศัพท์ (คิดเป็นร้อยละ)

จุดเก็บข้อมูล	อัตราการใช้ศัพท์ ภาษาไทยถิ่นกลาง	อัตราการใช้ศัพท์ ภาษาไทยถิ่นใต้
1	95.45	0-0
2	86.36	4.54
3	90.90	4.54
4	86.36	4.54
5	88.63	6.81
6	97.72	2.27
7	86.36	6.81
8	86.36	11.36
9	72.72	20.45
10	79.54	15.90
11	65.90	27.27
12	75.00	22.72
13	79.54	15.90
14	59.09	38.67
15	27.27	65.90
16	52.27	47.72
17	50.00	47.72
18	52.27	45.45
19	63.63	36.36
20	56.81	40.90
21	65.90	29.54
22	70.45	27.27
23	63.63	22.72
24	54.54	38.63
25	45.45	50.00
26	50.00	47.72
27	31.81	63.63
28	22.72	72.72
29	29.54	68.18
30	45.45	47.72
31	25.00	72.72

ภาพที่ 17 กราฟแสดงอัตราการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นใต้
เปรียบเทียบกลุ่ม 13 และ 31

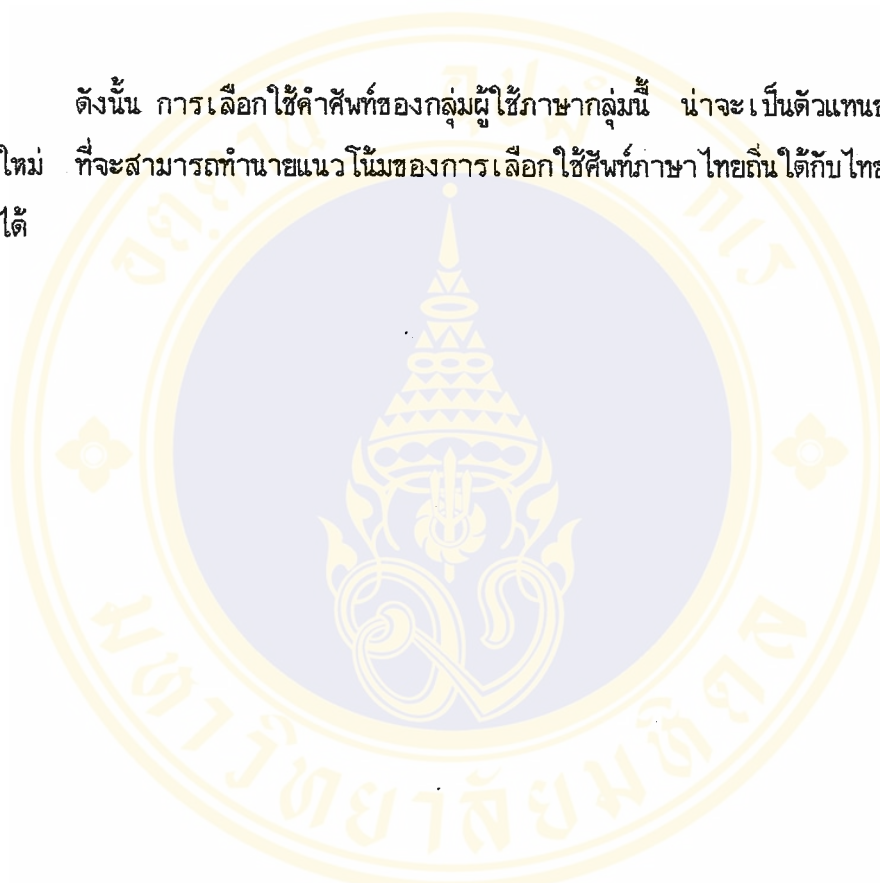

จุดเก็บข้อมูล

31 (white) 13 (stippled)
31 (checkered) 13 (solid black)
กลาง ใต้

เหตุผลที่นำเสนอแนวแบ่งเขตภาษาของกลุ่มผู้ใช้ภาษาที่มีอายุน้อยที่สุด และการศึกษาสูงสุดก็เพราะว่า กลุ่มผู้ใช้ภาษากลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีโอกาสได้รับอิทธิพลการเรียนรู้ภาษากลางมากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ การศึกษาเล่าเรียน และการมีโอกาสในการพบปะกับผู้คนในสังคม

ดังนั้น การเลือกใช้คำศัพท์ของกลุ่มผู้ใช้ภาษากลุ่มนี้ น่าจะเป็นตัวแทนของกลุ่มผู้ใช้ภาษารุ่นใหม่ ที่จะสามารถทำนายแนวโน้มของการเลือกใช้ศัพท์ภาษาไทยถิ่น ได้กับไทยถิ่นกลางในบริเวณนี้ได้

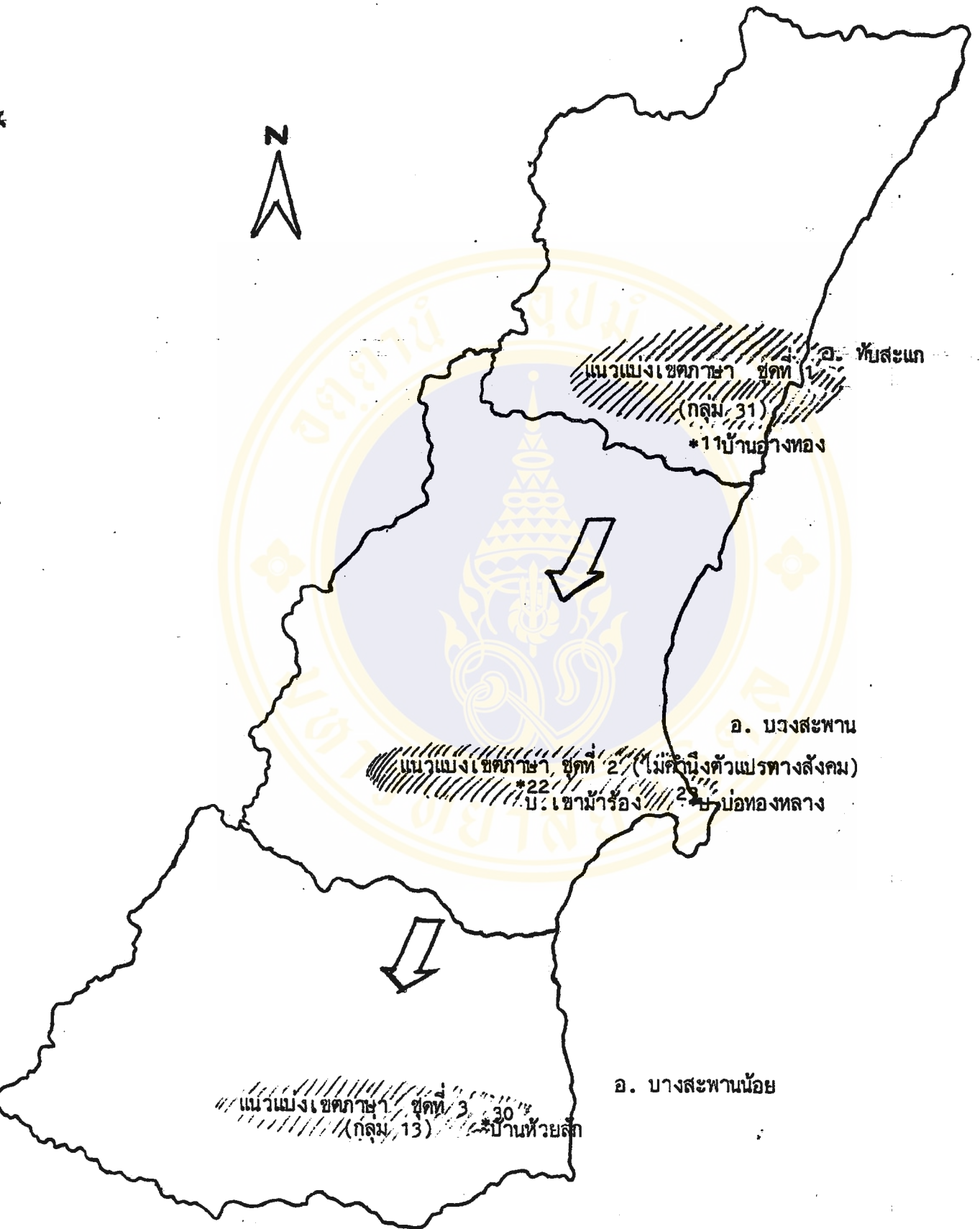
5.1 สรุปผลการศึกษา

จากงานวิจัยของวรรณพร ทองมาก ในปี 2526 ได้รายงานว่าแนวแบ่งเขตภาษาไทยถิ่นกลางกับภาษาไทยถิ่นใต้ัน้อยู่ระหว่าง บ้านน้ำตก อำเภอทับสะแก กับบ้านกรูด อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งหากพิจารณาเกี่ยวกับจุดเก็บข้อมูลในงานวิจัยฉบับนี้แล้ว จะเห็นว่าพื้นที่เกือบทุกจุดเก็บข้อมูลอยู่ในแนวแบ่งเขตภาษาตามที่วรรณพร ทองมาก ได้รายงานไว้ ซึ่งจากการพิจารณาคุณภาพรวมของการใช้คำศัพท์ภาษาถิ่นจากแผนภาพที่ 6 จะเห็นได้ชัดว่าภาพรวมของการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้กับไทยถิ่นกลางนั้นมีปริมาณที่ใกล้เคียงกันมาก ดังนั้น การกำหนดแนวแบ่งเขตภาษาไทยถิ่นทั้งสองภาษา จึงกำหนดได้จากผลต่างของสัดส่วนการใช้คำศัพท์ดังแสดงไว้ในบทที่ 4 ซึ่งสรุปได้ 3 แนวหลัก ๆ ที่พอจะทำนายแนวโน้มการใช้คำศัพท์ได้ดังนี้

แนวแบ่งเขตภาษาชุดที่ 1 อยู่ที่จุดเก็บข้อมูลที่ 8 บ้านทับสะแก และจุดเก็บข้อมูลที่ 11 บ้านอ่างทอง อำเภอทับสะแก เป็นกลุ่มผู้ใช้ภาษาที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไปและการศึกษาไม่เกิน ป.4 ถือว่าเป็นแนวแบ่งเขตของคนรุ่นเก่า

แนวแบ่งเขตภาษาชุดที่ 2 อยู่ที่จุดเก็บข้อมูลที่ 22 บ้านเขาม้าร้อง และจุดเก็บข้อมูลที่ 23 บ้านบ่อทองหลาง อำเภอบางสะพาน เป็นข้อมูลที่ได้จากทุกกลุ่มผู้ใช้ภาษาโดยไม่คำนึงถึงตัวแปรทางสังคม ถือว่าเป็นแนวแบ่งเขตภาษาของคนรุ่นปัจจุบัน เป็นภาพรวมของการใช้ภาษาทั้งหมด

แนวแบ่งเขตภาษาชุดที่ 3 อยู่ที่จุดเก็บข้อมูลที่ 30 บ้านห้วยลึก อำเภอบางสะพานน้อย เป็นกลุ่มผู้ใช้ภาษาที่มีอายุ 15-25 ปี การศึกษาจบ ม.6 หรือ มศ.5 ขึ้นไป ถือว่าเป็นแนวแบ่งเขตภาษาของคนรุ่นใหม่

ภาพที่ 18 แสดงแนวแบ่งเขตภาษา

จากแนวแบ่งเขตภาษาทั้ง 3 ชุดนี้ แสดงให้เห็นว่าแนวแบ่งเขตภาษาระหว่างภาษาไทยถิ่นกลางและไทยถิ่นใต้มีการเคลื่อนที่ เนื่องจากในกลุ่มของผู้ที่ได้รับการศึกษาสูง และอายุน้อย มีอัตราส่วนการใช้คำศัพท์ถิ่นกลางมากกว่าถิ่นใต้ ดังนั้น การเคลื่อนที่ของแนวแบ่งเขตภาษาจึงมีทิศทางเคลื่อนตัวจากแนวเดิมลงไปทางใต้ ซึ่งตรงกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้

อายุและการศึกษา ล้วนมีอิทธิพลต่อการเลือกใช้ศัพท์ ตรงตามสมมุติฐาน ผู้มีอายุน้อย จะมีปริมาณการใช้ศัพท์ภาษาไทยถิ่นกลางมากกว่าผู้ที่มีอายุมากกว่า เพราะมีโอกาสเดินทางไปในที่ต่าง ๆ ได้รับข่าวสารที่เป็นภาษาไทยกลางมากกว่าผู้ที่มีอายุมากกว่า ซึ่งส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อย และมักจะอยู่ติดกับบ้านไม่ค่อยมีโอกาสเดินทางไปไหน

ผู้มีการศึกษาสูง มีปริมาณการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นกลางมากกว่าผู้มีการศึกษาน้อย

อนึ่ง ระหว่างช่วงเวลาที่ยูวิจัย ทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้อยู่นั้น พร็มรส มารีประสิทธิ์ ได้เสนอวิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิตต่อบัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเรื่อง "การแปรของเขตปรับเปลี่ยนภาษาระหว่างภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นใต้ ตามอายุของผู้พูด : การศึกษาคำศัพท์" เมื่อปีพ.ศ. 2535 ซึ่งเสนอผลการศึกษาว่า เขตปรับเปลี่ยนภาษาของกลุ่มที่มีอายุมากกว่าอยู่เหนือเขตปรับเปลี่ยนภาษาของกลุ่มที่มีอายุน้อยกว่า แสดงให้เห็นว่าในอนาคตจะมีการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้ลดลง และมีการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นกลางเพิ่มมากขึ้น ในบริเวณที่ศึกษา แสดงให้เห็นว่างานวิจัยฉบับนี้และของพร็มรส มารีประสิทธิ์ แม้จะต่างกันในช่วงเวลาที่ศึกษา แต่ก็แสดงผลในทิศทางเดียวกัน

5.2 ปัญหาในการวิจัย

5.2.1. ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ด้วยตัวเอง ดังนั้นจึงต้องใช้เวลาค่อนข้างมาก ครั้งแรกผู้วิจัยใช้การนัดหมายในวันประชุมกำนันผู้ใหญ่บ้านประจำเดือน แจ้งลักษณะของผู้บอกภาษาให้ผู้ใหญ่บ้านนัดหมายไว้ ปรากฏว่ามีปัญหาในเรื่องการเดินทาง เนื่องจากผู้วิจัยขอใช้จักรยานยนต์ของเจ้าหน้าที่ที่อำเภอ หากวันใดไม่สามารถหาขีมนได้ก็ไม่สามารถเข้าหมู่บ้านได้ ทำให้ตอนหลัง ๆ การนัดหมายไม่มีผล

5.2.2. ปัญหาจากแผนที่ทหาร ข้อมูลในแผนที่โดยเฉพาะชื่อหมู่บ้านเก่ามากไม่ตรงกับชื่อหมู่บ้านตามรายงานของอำเภอ ทำให้ยุ่งยากและเสียเวลาพอสมควร

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1. ควรมีการศึกษาตัวแปรทางสังคมอื่น ๆ คือ เพศ, อาชีพ ว่ามีผลต่อการแปรของเขตปรับเปลี่ยนภาษาหรือไม่ อย่างไร

5.3.2. ควรมีการศึกษาทางด้านเสียงวรรณยุกต์ เพื่อหาแนวแบ่งเขตภาษาไทยถิ่นได้กับไทยถิ่นกลาง โดยใช้ตัวแปรทางสังคม คือ การศึกษาและอายุ เพื่อนำผลมาเปรียบเทียบกับแนวแบ่งเขตภาษาที่ได้จากงานวิจัยฉบับนี้

5.3.3. ควรทำการศึกษาหาแนวแบ่งเขตภาษาไทยถิ่นได้กับไทยถิ่นกลางอีกในอนาคต โดยขยายพื้นที่จุดเก็บข้อมูลลงไปทางใต้ อีก เพื่อการเคลื่อนของแนวแบ่งเขตภาษาต่อไป

บรรณานุกรม

- กัลยา ดิงศภัทย์, ม.ร.ว. "ภาษาและภาษาย่อยในประเทศไทย" ใน เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย 3. หน้า 359-418 กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2535.
- เจอร์รี่ เกย์นี่ และ ชีระพันธ์ ล.ทองคำ. แผนที่ภาษาในประเทศไทยและคู่มือการอ่าน. โครงการวิจัยภาษาไทยและภาษาพื้นเมืองถิ่นต่างๆ สถาบันศูนย์ภาษาอังกฤษ ทบวง-มหาวิทยาลัยของรัฐ, 2520.
- ซอณกลั่น พิเศษสกุลกิจ. หน่วยเสียงภาษาอุบลฯ เชียงใหม่ และ สงขลา เทียบกับภาษากรุงเทพฯ. พระนคร : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, 2516.
- ทัศนิตคดีศึกษา , สถาบัน. พจนานุกรมภาษาถิ่นใต้ นุทศักราช 2525 พิมพ์ครั้งที่ 3 สงขลา:สำนักพิมพ์ทัศนิตคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2530.
- ทับสะแก, สำนักงานอำเภอ. "สรุปข้อราชการ อำเภอทับสะแก." ประจวบคีรีขันธ์ : สำนักงานอำเภอทับสะแก, 2534. (อัดสำเนา)
- นางสะพาน, สำนักงานอำเภอ. "บรรยายสรุป อำเภอบางสะพาน." ประจวบคีรีขันธ์ : สำนักงานอำเภอบางสะพาน, 2532. (อัดสำเนา)
- นางสะพานน้อย, สำนักงานศึกษาธิการอำเภอ. "สภาพและผลงานอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ประจำปีงบประมาณ 2533." ประจวบคีรีขันธ์ : สำนักงานศึกษาธิการอำเภอ, 2533. (อัดสำเนา)
- ประจวบคีรีขันธ์, สำนักงานจังหวัด. "ประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาคจังหวัดประจวบคีรีขันธ์." ประจวบคีรีขันธ์ : สำนักงานจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กระทรวงมหาดไทย, 2528.
- ประภัสสร มลิวัลย์. ภูมิศาสตร์ภาษาไทยถิ่นในจังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตร-มหาบัณฑิต. สาขาภาษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหิดล, 2530.

- พริ้มรส มารีย์ประสิทธิ์. การแปรของเขตปรับเปลี่ยนภาษาระหว่างภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นใต้ ตามอายุของผู้พูด : การศึกษาคำศัพท์. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์. นนทบุรีวิทยาลัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- วรรณพร ทองมาก. แนวแบ่งเขตภาษาไทยถิ่นกลางกับภาษาไทยถิ่นใต้ โดยใช้ศัพท์เป็นเกณฑ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์. นนทบุรีวิทยาลัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.
- วันทนี้อยู่ พันธชาติ. ภาษาถิ่นย่อยของคำเมือง : การศึกษาคำศัพท์. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์. นนทบุรีวิทยาลัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.
- วิจิตรรัตน์ ภานุวงศ์. ภูมิศาสตร์คำศัพท์ในจังหวัดนครราชสีมา: โครงการทดลอง. ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.
- สมทรง บุรุษพัฒน์. การศึกษาการกระจายของคำศัพท์ในจังหวัดพิษณุโลก. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, 2524. (ยึดสำเนา)
- Bloomfield, Leonard. Language. London: George Allen and Unwin Ltd., 1973.
- Chambers, J.K and Trudgill, Peter. Dialectology. Great Britain: Cambridge University Press, 1980.
- Hockett, Charles F. A Course in Modern Linguistics. Macmillan Company, 1958.
- Kalaya Tingsabadh M.R. "Thai Dialectology up to the year 1984." Science of Language Papers 5 (August 1985): 74-102.

Kurath, Hans. Handbook of the Linguistic Geography of New England.

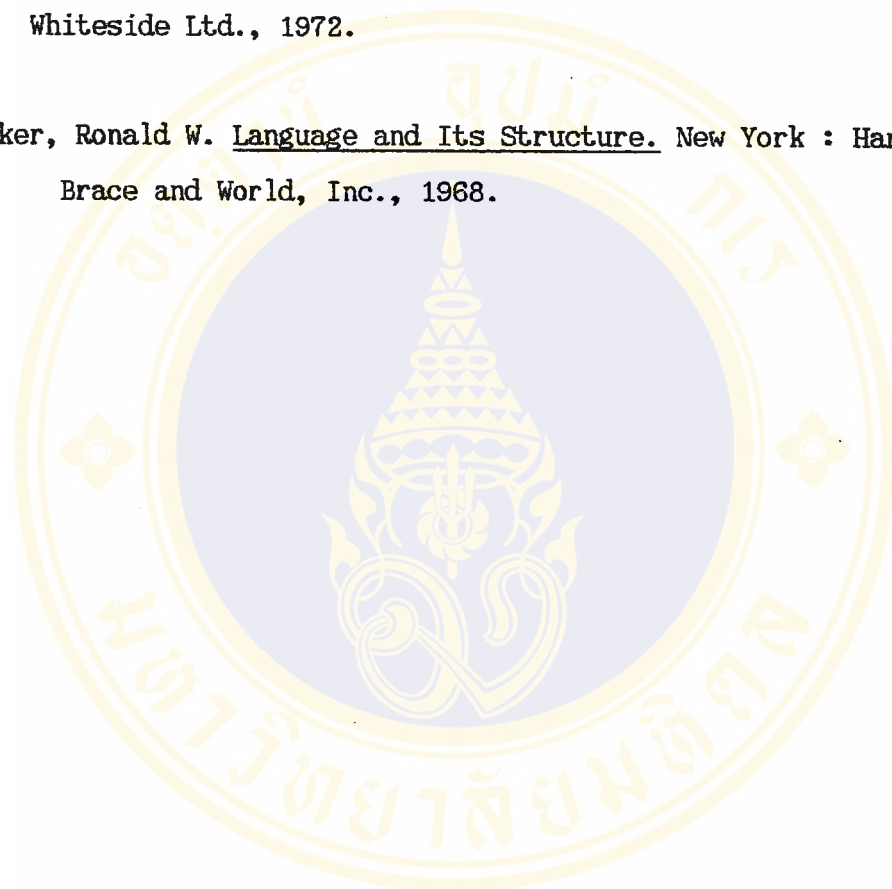
New York: AMS Press Inc., 1973.

———. Studies in Area Linguistics. Ontario: Fitzhenry &

Whiteside Ltd., 1972.

Langacker, Ronald W. Language and Its Structure. New York : Harcourt,

Brace and World, Inc., 1968.

ภาคผนวก ก

รายการคำถามเพื่อสำรวจการเลือกใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้และภาษาไทยถิ่นกลาง

หน่วยบรรทัดที่	ไทยถิ่นกลาง	ไทยถิ่นใต้	อุปกรณ์	คำถาม
๑	บัวบก	ผักแว่น	ภาพ	-
๒	บานไม่รู้โรย	สามเดือน	ของจริง	-
๓	เผือก	ทิวบอน	ภาพ	-
๔	ผัก	ขี้ขี้	ภาพ	-
๕	ผักทอง	น้ำเต้า	ภาพ	-
๖	ข้าวโพดอ่อน	ดีโพด	ภาพ	-
๗	มะเขือพวง	ลูกแว้ง	ภาพ	-
๘	มะม่วงหิมพานต์	ม่วงเล็ดล่อ	ภาพ	-
๙	ฝรั่ง	ย่าหมู	ภาพ	-
๑๐	มันเทศ	มันลาก	ภาพ	-
๑๑	มันสำปะหลัง	มันสำโทรง	ภาพ	-
๑๒	ทางโคน	ออกคิบ	ภาพ	-
๑๓	น้ำเต้า	อู๋	ภาพ	-
๑๔	มะเขือม่วง	เขือโปกนพะ	ภาพ	-
๑๕	กะถิน	กะตอ	ภาพ	-
๑๖	ขี้	วัน	ภาพ	-
๑๗	เปลือกมะพร้าว	กะพด	ภาพ	-
๑๘	แมลงปอ	แมงขี้	ภาพ	-
๑๙	เหล็กไน	ทวย	-	เวลาฝั่งต้อย จะมีอะไรติดอยู่
๒๐	มะหวด	ลูกขี้	ภาพ	-
๒๑	นกยางเขน	นกจู้	ภาพ	-
๒๒	กะปิ	เคย	-	ทำจากกั้งตัวเล็ก ๆ ใช้ตำน้ำพริก หรือพริกแกง มีสีคล้ำ ๆ ม่วง ๆ

หน่วยบรรณคดี	ไทยถิ่นกลาง	ไทยถิ่นใต้	อุปกรณ์	คำถาม
๒๓	ข้าวต้มมัด	ต้มกล้วย	-	.
๒๔	ยาเส้น	ยาเมา	ของจริง	-
๒๕	กั้งหัน	ลูกลม	ภาพ	-
๒๖	เขียง	दानเจียง	ภาพ	-
๒๗	ถังตักน้ำ	กะถุ่ม	ภาพ	-
๒๘	กาละมัง	โคม	ภาพ	-
๒๙	ไล่	ยิก	-	เวลาหมาเข้าบ้าน ต้องทำอะไร ให้มันออกไป โดยไม่ต้องตีมัน
๓๐	ไกว	เว	-	เวลาเอาเด็กนอนเปลต้องทำอะไร ไร เด็กจึงจะหลับ
๓๑	ตำ (ผู้ชาย)	ขุย	-	เวลาผู้ชายโกรธ มักจะทำอะไร ออกมาเป็นคำขยาบ ๆ
๓๒	รืบ	แซบ	-	เวลานัดเพื่อน ไปเที่ยว เพื่อน แต่ง ตัวเข้ามา ต้องบอกเพื่อนอย่างไร จะได้ไม่ต้องรอนาน
๓๓	ประชด	กะแตก	-	สิ่งน้องเอาข้าวให้หนึ่งจาน แต่น้อง เอาให้หนึ่งกาละมังแบบไม่พอใจ น้องทำอย่างนี้ทำไม
๓๔	ผัดคอก	แค้น	-	เวลากินข้าวกับกับข้าวแห้ง ๆ โดย ไม่กินน้ำเลยจะรู้สึกอย่างไร
๓๕	คลื่นไล่	คลื่นคลอบ	-	ก่อนอาเจียนจะรู้สึกอย่างไร
๓๖	กระเสือกกระสน	แตก	-	ปลาจะลงน้ำต้องทำอะไรไป
๓๗	ตัดจจริต	อ้อร้อ	-	ผู้หญิงธรรมดาเฉย ๆ ไปกรุงเทพฯ ๔-๕ วัน กลับมาพูดได้ไม่เป็น ทา เส้นทาปากผู้หญิงคนนี้เป็นอย่างไร

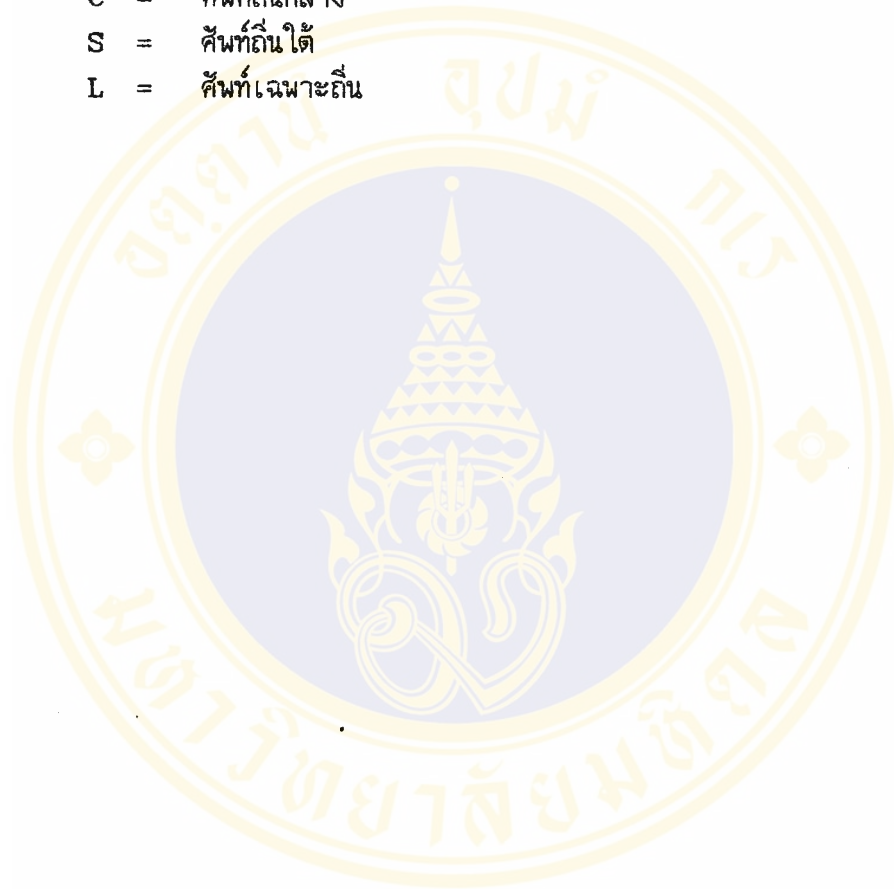
หน่วยวรรคที่	ไทยถิ่นกลาง	ไทยถิ่นใต้	อุปการณ์	คำถาม
๓๘	ขึ้น	ขึ้น	-	เด็กนอน หัวค้ำหันหัวไปทาง เข้า หันอีกทางแสดงว่าเด็กคนนั้นนอนเป็น อย่างไร
๓๙	เป็นลัด	อาด	-	หมูถึงฤดูผสมพันธุ์ จะเป็นอย่างไร
๔๐	ขึ้น	เอือด	-	ถ้าตากผ้าค้างคืน เข้าผ้าจะเป็น อย่างไร
๔๑	รองน้ำ	สู้่น้ำ	-	จะเก็บน้ำไว้ เวลาฝนตกต้องทำ อย่างไร
๔๒	ข้าง	คิง	-	ฝนตกลงมา น้ำจะเป็นอย่างไรอยู่ ตามหลุมบ่อ
๔๓	ตุต	ตุต	ของจริง	-
๔๔	ตำแย	ล้างตั้ง	-	ใบคล้ายใบพลู ขอบใบจัก ขึ้นอยู่ใน ป่าถูกใบแล้วคัน

ภาคผนวก ข.

แสดงปริมาณการเลือกใช้ศัพท์ของผู้บอกภาษาทั้งหมด

สัญลักษณ์

- U = ศัพท์ที่ไม่รู้จัก
- C = ศัพท์ถิ่นกลาง
- S = ศัพท์ถิ่นใต้
- L = ศัพท์เฉพาะถิ่น

กลุ่มผู้เข้าภาษา	จุดเก็บข้อมูล																															รวม		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31			
11	C	39	37	38	33	38	36	29	23	25	24	34	28	16	24	7	6	9	15	12	15	15	9	15	9	11	10	3	9	9	5	623		
	S	2	4	4	2	7	3	4	8	18	14	16	9	13	26	19	35	33	32	26	27	24	21	25	29	34	30	31	38	31	34	38	637	
	L	2	3	2	2	3	2	1	5	2	2	1	0	2	2	1	2	5	3	3	5	5	2	2	4	1	1	2	3	2	1	1	72	
	U	1	-	1	2	1	1	3	2	1	3	3	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	2	2	2	1	-	2	-	-	32	
12	C	41	37	38	33	38	33	39	33	36	23	29	27	21	33	20	19	17	15	26	24	23	28	21	11	14	14	12	9	11	13	18	738	
	S	1	4	4	2	6	4	8	5	17	12	12	10	23	22	26	26	28	18	19	17	15	20	29	27	26	28	33	30	28	26	546		
	L	2	3	2	2	2	1	1	3	3	4	1	1	1	1	1	3	1	-	1	-	4	-	1	4	1	4	3	2	9	3	-	59	
	U	-	-	-	2	3	-	2	-	1	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	2	-	1	-	2	-	-	21	
13	C	42	38	40	38	39	43	38	38	32	35	29	33	35	26	12	23	22	23	28	25	29	31	28	24	20	22	14	10	13	20	11	861	
	S	0	2	2	2	3	1	3	5	9	7	12	10	7	17	29	21	21	20	16	18	13	12	10	17	22	21	28	32	30	21	32	443	
	L	1	4	1	2	-	-	1	1	2	1	1	-	2	1	2	-	1	1	-	1	2	-	4	2	1	1	2	2	1	1	1	39	
	U	1	-	1	2	2	-	2	-	1	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	1	1	-	-	-	2	-	-	21	
21	C	38	31	32	38	31	34	22	32	14	12	24	8	14	7	6	7	5	6	11	10	11	14	16	9	6	10	9	3	6	5	5	476	
	S	3	7	7	2	8	8	16	8	27	8	27	17	33	26	34	35	35	35	30	30	30	27	28	30	36	33	33	39	33	37	38	784	
	L	3	6	5	3	5	2	6	4	3	5	3	3	4	3	3	2	4	3	3	4	3	3	3	5	2	1	2	2	5	2	1	103	
	U	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1

จุดเก็บข้อมูล

กลุ่ม ผู้ศึกษา	ภาษา	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	รวม
22	C	41	34	37	38	34	37	35	37	25	18	19	14	10	12	11	14	9	11	18	8	16	16	21	9	21	7	8	9	4	9	6	588
	S	1	6	5	4	6	6	5	5	16	22	21	27	28	30	29	29	33	31	25	31	23	25	20	30	20	34	34	33	36	32	37	684
	L	2	4	2	2	2	1	4	2	3	4	4	3	6	2	3	1	2	2	1	5	5	3	1	5	1	3	2	2	4	3	1	85
	U	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	7
23	C	43	38	43	39	34	42	40	34	29	32	25	17	29	17	15	15	14	22	22	22	26	30	27	19	8	11	13	6	8	33	7	759
	S	1	3	1	2	7	2	3	7	10	12	16	25	12	26	28	28	28	21	21	20	17	13	16	23	34	32	29	36	34	11	36	554
	L	-	3	-	2	3	-	1	3	4	-	2	2	3	1	1	1	2	1	1	2	1	1	0	2	2	1	2	2	0	1	46	
	U	-	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	5
31	C	34	32	31	29	10	23	14	19	31	11	18	4	10	9	6	5	5	5	9	4	4	7	13	7	8	3	2	6	2	5	2	366
	S	4	7	7	8	28	12	23	20	10	28	22	35	30	32	37	35	34	33	30	35	32	28	34	32	37	41	36	40	35	40	41	866
	L	5	5	6	6	6	9	7	5	3	5	4	5	4	3	1	4	5	6	5	5	5	2	3	4	4	1	2	2	4	2	1	129
	U	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	3
รวม	C	278	246	258	256	214	256	218	275	177	162	166	131	159	107	93	88	76	91	29	105	127	152	135	89	79	77	42	56	91	54	4409	
	S	12	33	30	24	65	36	42	58	107	122	116	159	126	188	199	209	210	200	66	180	156	141	150	190	210	217	219	229	203	248	4516	
	L	15	28	18	19	21	15	21	23	20	20	19	14	22	13	12	11	22	17	13	23	25	11	14	26	12	12	15	15	19	12	6	533
	U	3	1	2	9	8	1	7	2	4	4	4	7	4	1	-	4	-	-	-	-	-	-	4	9	3	7	2	2	4	2	-	90

ภาคผนวก ค

ตารางแสดงการกระจายค่าศัพท์ตามตัวแปรทางสังคม

สัญลักษณ์ที่ใช้ในตาราง

ก. หน่วยอรรถ

ศัพท์กลาง = 1

ศัพท์ใต้ = 2

ศัพท์เฉพาะถิ่น = 3

ศัพท์ที่ไม่รู้จัก = *

ข. เพศ ชาย = 1, หญิง = 2

ค. อายุ 15 - 25 ปี = 1

35 - 45 ปี = 2

50 ปีขึ้นไป = 3

ง. การศึกษา

ไม่เกินป.4 = 1

จบ ป.6(ป.7) แต่ไม่เกิน ม.3(มศ.3) = 2

จบ ม.6(มศ.5) ขึ้นไป = 3

จ. อาชีพ

อาชีพปิด = 1

อาชีพเปิด = 2

จุดเก็บข้อมูล 5 บ้าน สวนสนม/เขาล้าน ตำบล เขาล้าน อำเภอ ทับสะแก

		หน่วยรวม																																															
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44				
5	1	2	1	2	1	1	2	3	1	1	1	1	3	3	3	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	3	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	2	1	1	2	1	2	1	2	
5	2	2	1	2	1	1	1	3	1	1	1	1	*	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	3	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	2	1	1	1	1	1	2	1	2
5	2	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	*	*	*	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	2
5	2	1	1	2	1	1	1	2	3	2	1	1	*	1	3	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	2	
5	1	1	3	2	1	1	1	1	1	1	1	1	*	1	*	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2	
5	1	2	3	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2	
5	1	2	3	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2	
5	1	2	3	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2	
5	1	2	3	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2	
5	1	2	3	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2	

จุดเก็บข้อมูลที 6 บ้าน หุดะแบก ตำบล อำเภอ ทับสะแก

		หน่วยรวม																																															
ปี	หมู่	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	16	17	18	19	20	21	22	23	24	26	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44					
6	1	2	1	2	1	3	1	2	3	2	1	1	1	2	1	1	1	2	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
6	2	2	2	2	1	3	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
6	1	3	1	1	2	1	3	1	1	2	1	1	3	1	1	1	2	1	2	2	1	2	1	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	2	3	1	2	2	1	2	1	2	1	1		
6	1	3	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
6	1	2	3	2	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
6	2	1	1	1	3	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
6	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
6	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

จุดเก็บข้อมูลที 16 บ้าน โคกสูง / คอนล่าวาญ ตำบล อำเภอ

		หน่วยตรวจ																																																				
เลขที่	ชื่อ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	36	37	38	39	40	41	42	43	44										
16	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2						
16	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2				
16	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2			
16	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2			
16	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2		
16	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	
16	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	
16	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
16	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
16	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2

จุดเก็บข้อมูล 22 บ้าน เขาม้าร้อง ตำบล อำเภอ บางสะพาน

		หน่วยย่อย																																														
ปี	เดือน	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44			
22	2	2	2	1	1	2	2	2	2	2	1	1	3	2	2	2	2	2	1	2	2	1	2	2	2	2	1	1	3	1	2	2	1	2	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	2	2	
22	2	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2
22	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	2	2	2	2	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	2
22	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	2	2	2	2	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	2
22	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	2	2	2	2	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	2
22	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	2	2	2	2	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	2
22	1	3	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	2	
22	1	3	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	2	
22	1	3	1	1	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	2	2	2	2	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	2	

